

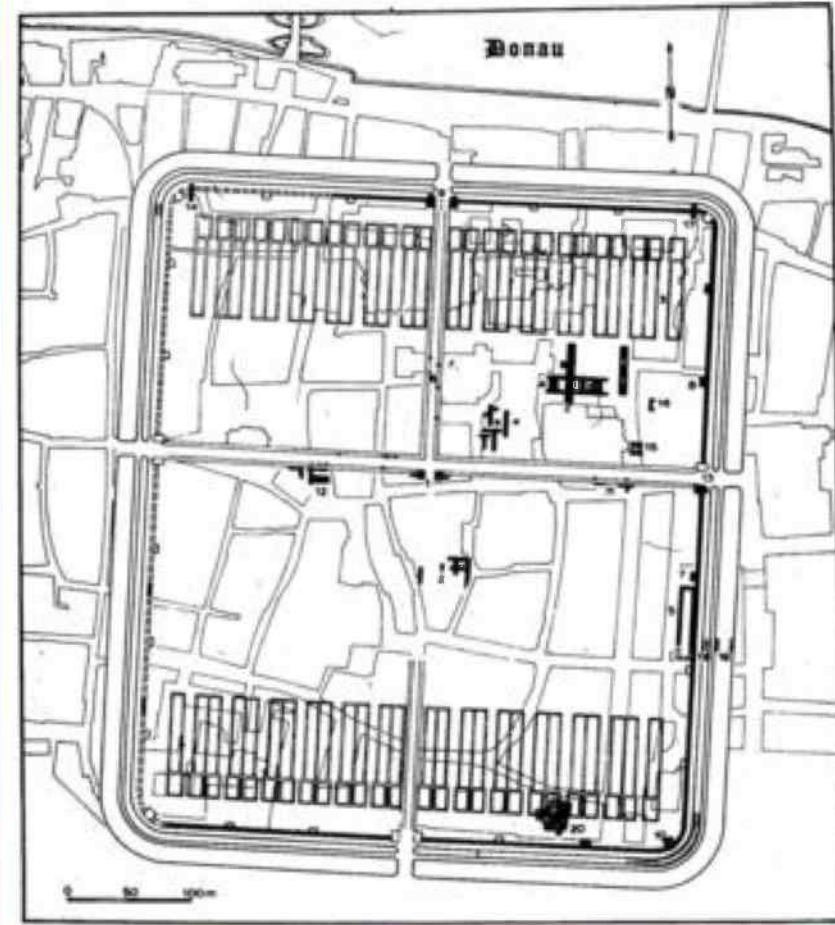
Η Τέχνη στη ρωμαϊκή εποχή

Γλυπτική – Αρχιτεκτονική

3α. Αρχιτεκτονική: Πολεοδομία. Ιερά.

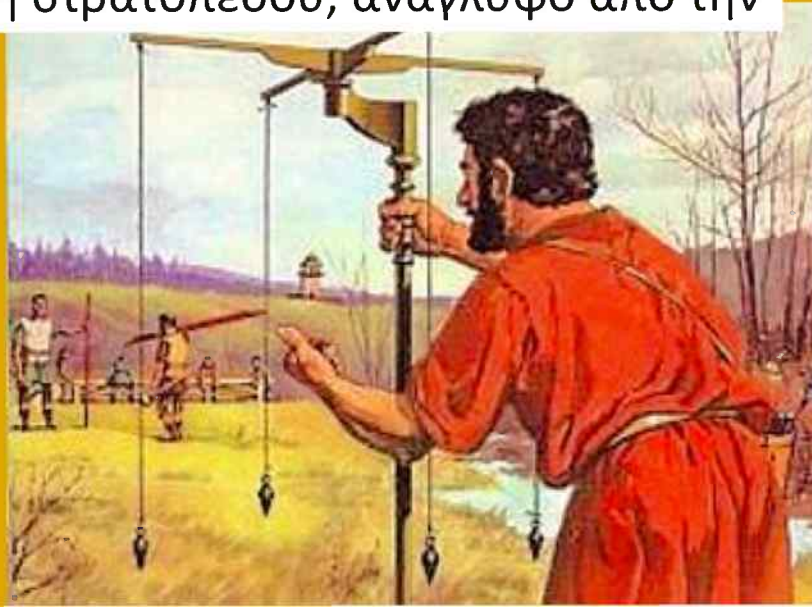
Timgad, Mauretania Caesariensis (σημερινή Αλγερία). Ίδρυση του Τραϊανού, 100 μΧ.

Στρατόπεδα («*castra*») των
ρωμαϊκών λεγεώνων.
Επάνω: *Castra Regina*, Regensburg.

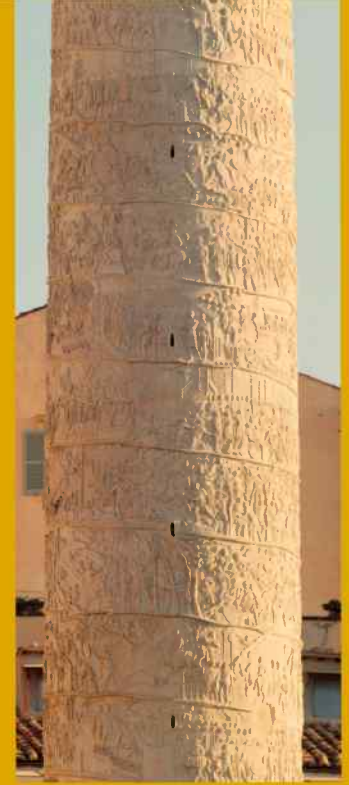

↑Ανέγερση στρατοπέδου, ανάγλυφο από την

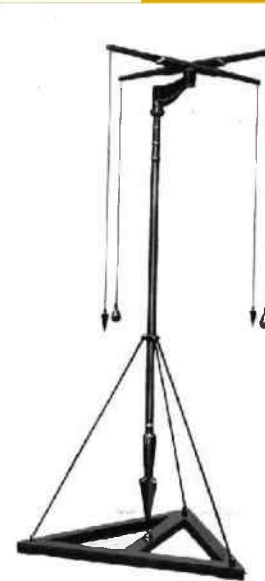
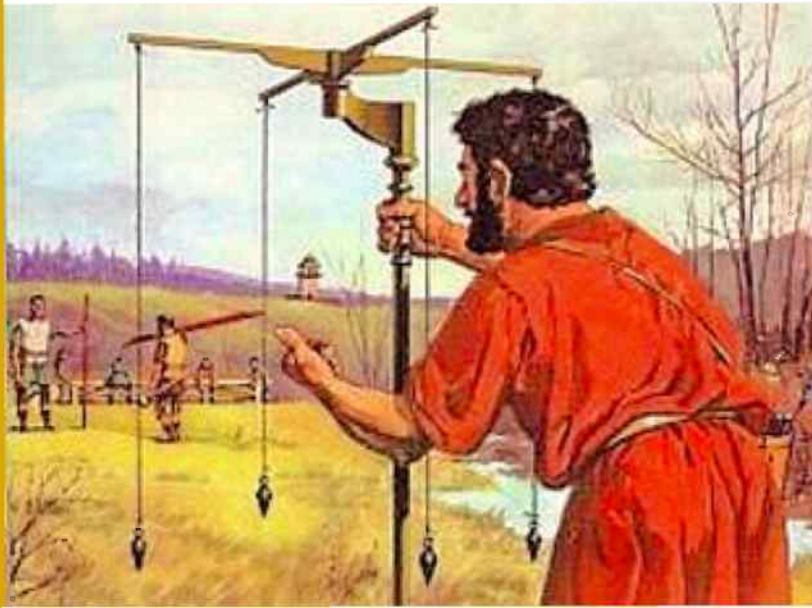

Columna Traiana στη Ρώμη

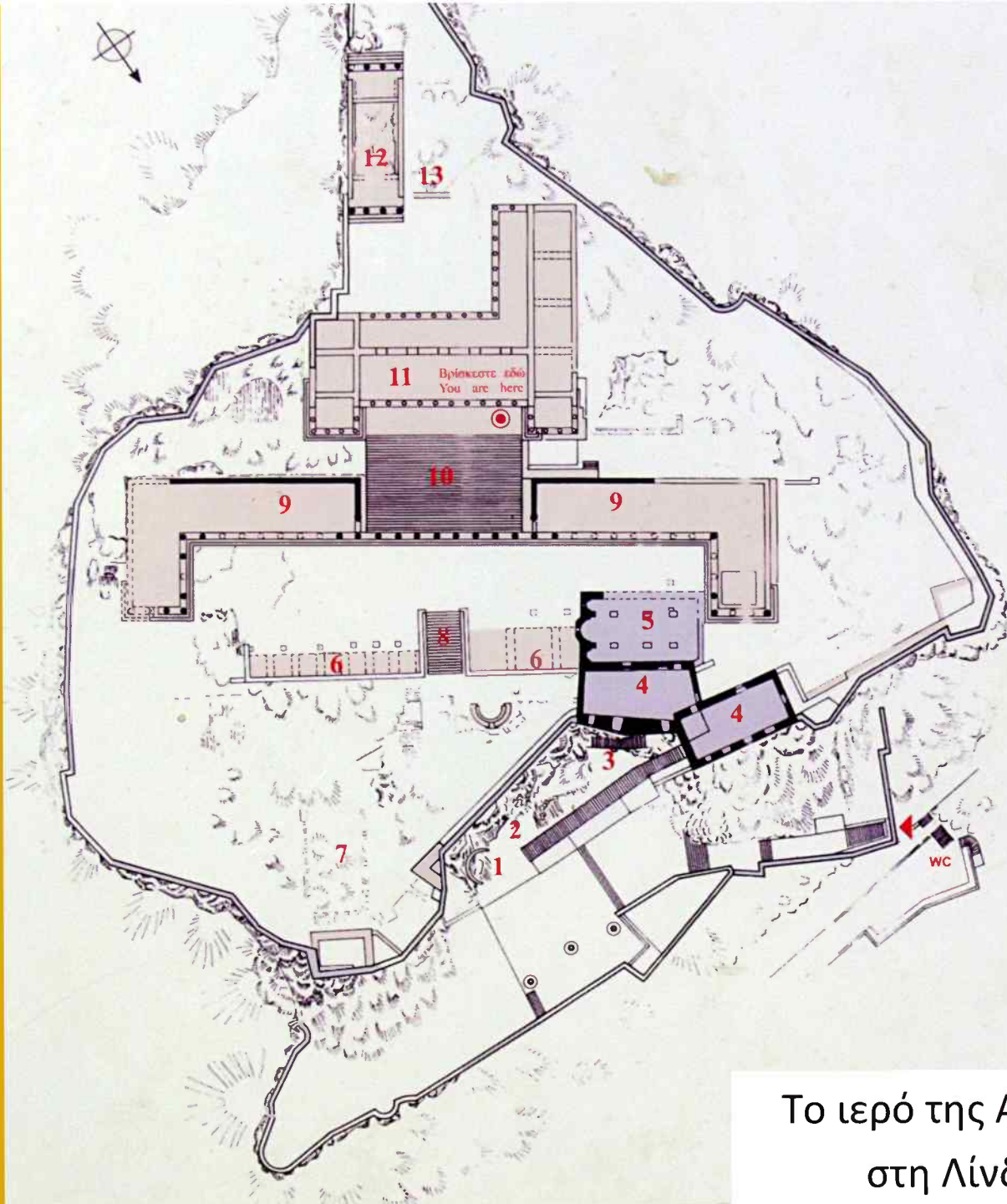
↓ Χρήση εργαλείου για μετρήσεις (*groma*) ∇

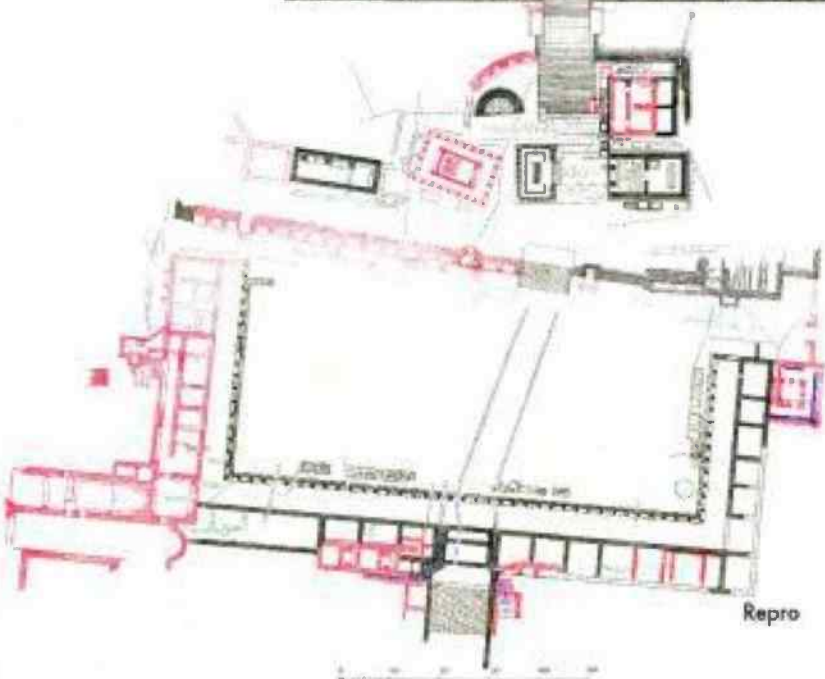
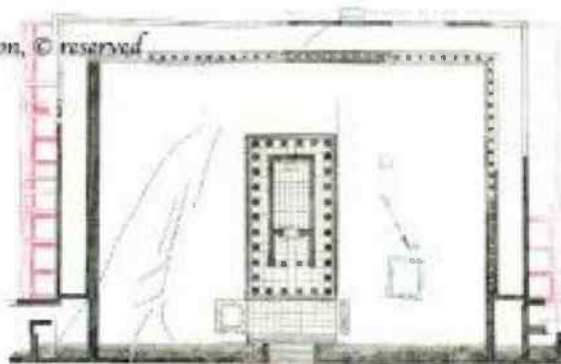
Ελλάδα, ελληνιστική εποχή

Κατασκευές σε άνδρα:
Λίνδος, ιερό της Αθηνάς Λινδίας.
Κως, ιερό του Ασκληπιού.

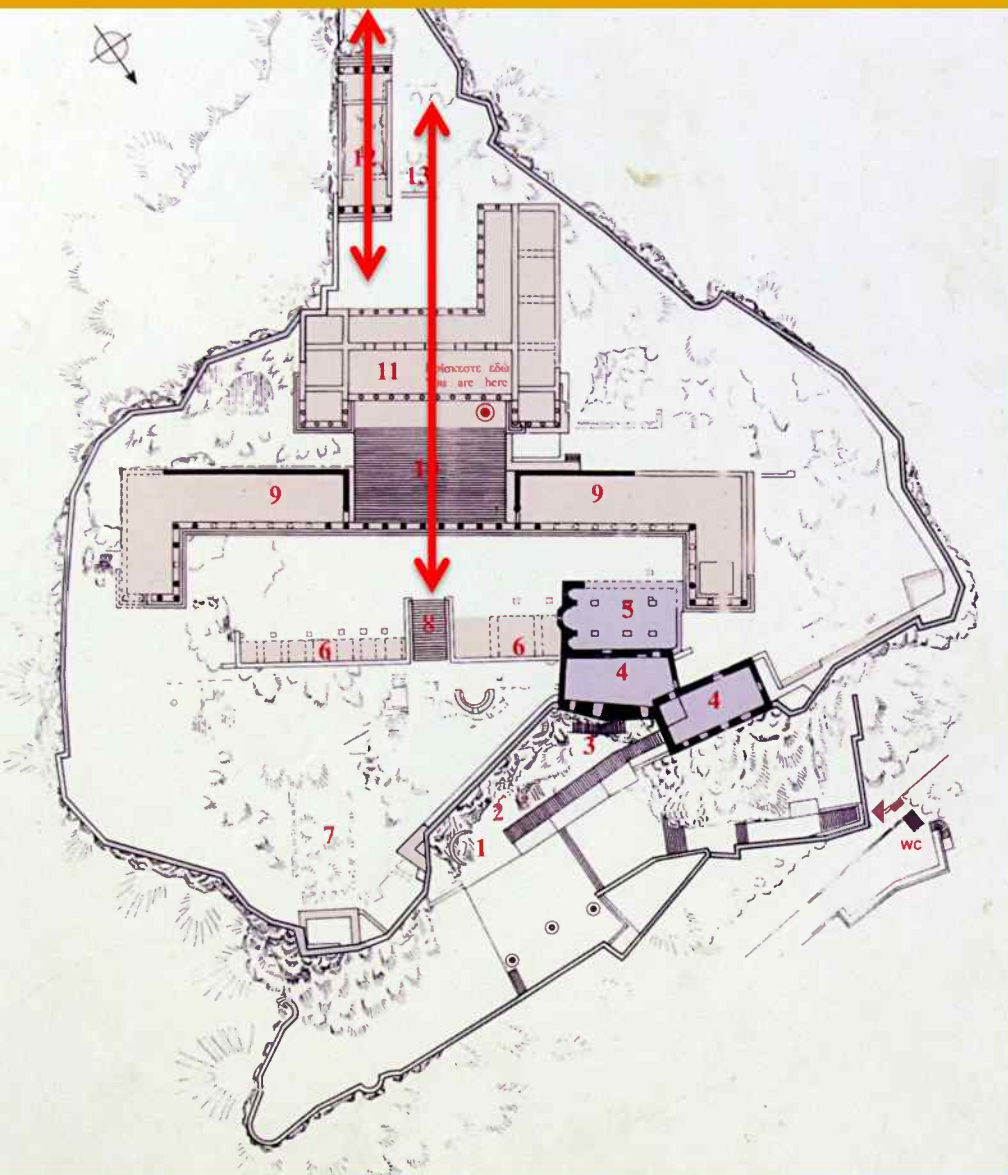

Το ιερό της Αθηνάς Λινδίας
στη Λίνδο (Ρόδος)

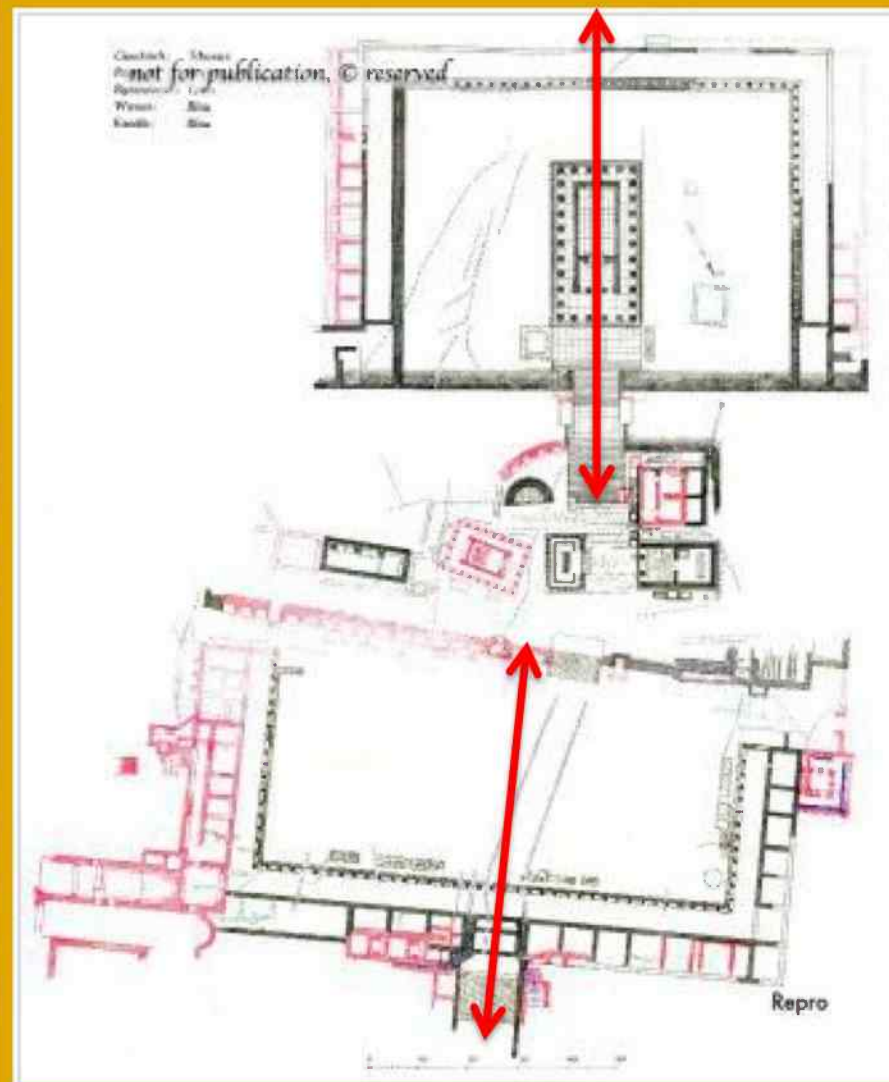
Copyright: Thomas
Reproduction: Not for publication, © reserved
Version: 1.0
Kardis: 100

Το ιερό του Ασκληπιού
στην Κω (Δωδεκάνησα)

↑ Λίνδος

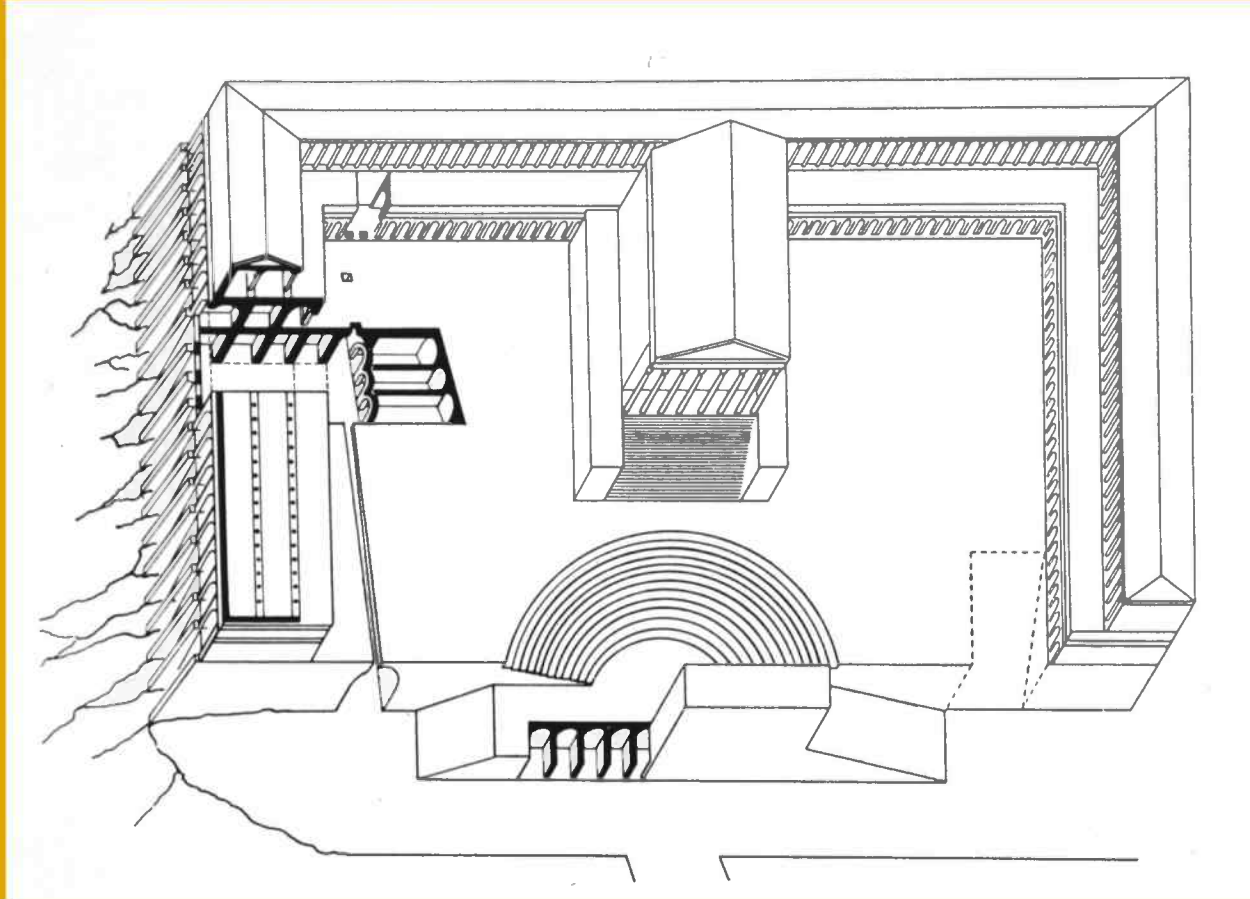
Κως ↑

Ιταλία

Κατασκευές σε άνδρα:

Tivoli, ιερό του Ηρακλή / Hercules.

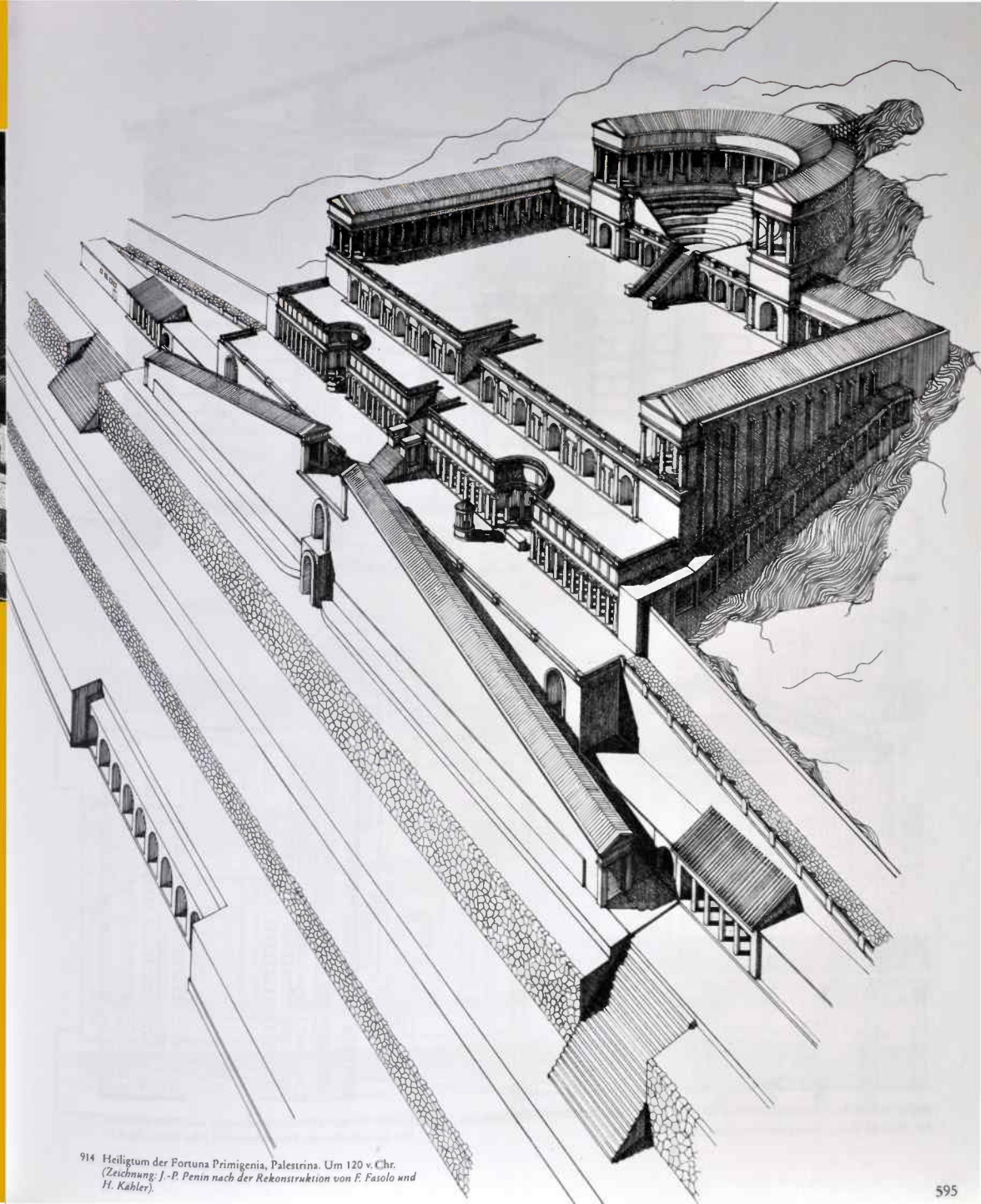
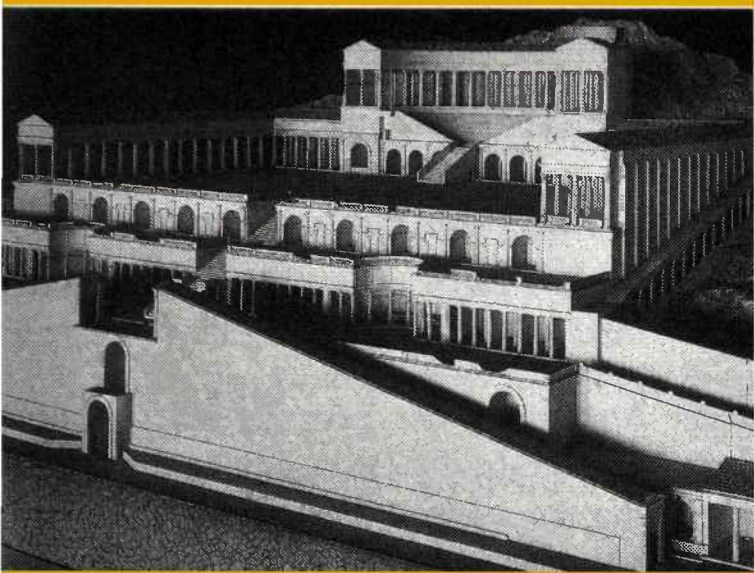
Praeneste / Palestrina, ιερό της Fortuna
Primigenia.

Το ιερό του Hercules Victor (Ηρακλή Νικητή) στο Tivoli κοντά στη Ρώμη, 2^{ος} αι. πΧ.

Το ιερό της Fortuna Primigenia στην Praeneste κοντά στη Ρώμη, π. 80 πΧ.

914 Heiligtum der Fortuna Primigenia, Palestrina. Um 120 v. Chr.
(Zeichnung: J.-P. Penin nach der Rekonstruktion von F. Fasolo und H. Kahler)

3β. Αρχιτεκτονική: Ρωμαϊκοί ναοί.

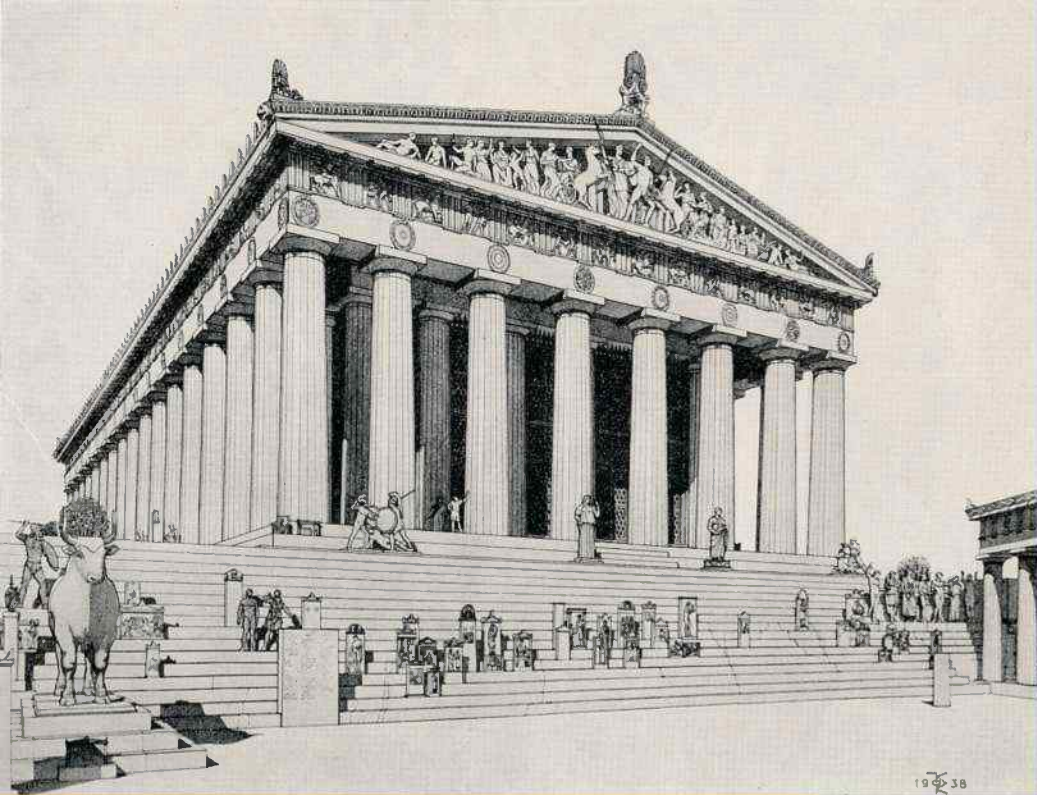

Η «Maison carrée» στην πόλη Nemausus (Nîmes) της Νότιας Γαλλίας. Ναός για τους δύο νεκρούς γιούς του Αγρίππα, γαμπρού του αυτοκράτορα Αυγούστου, τον Γάιο και τον Λεύκιο Καίσαρα. Εγκαινιάστηκε το 19 πΧ.

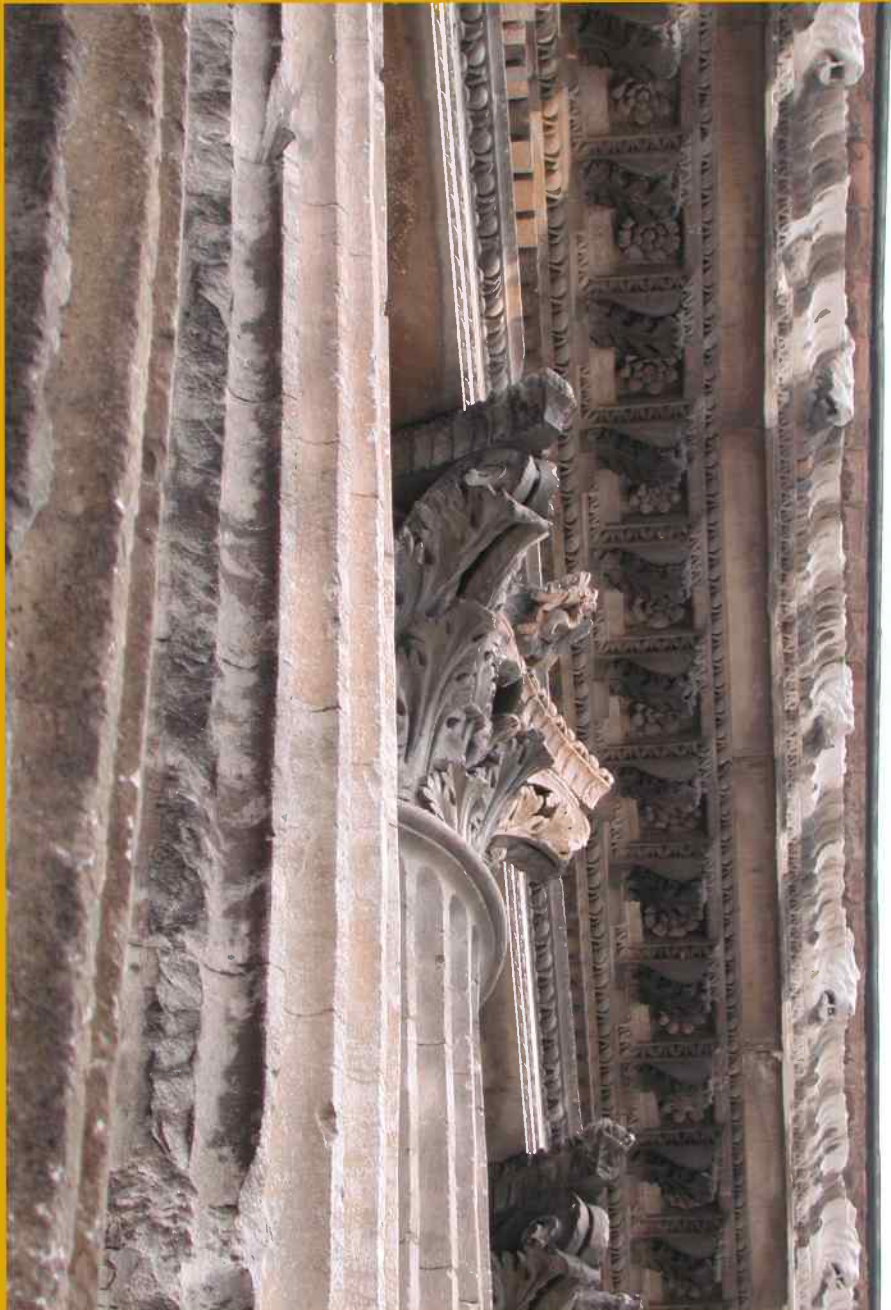
Πρόκειται για τον τυπικό
ρωμαϊκό ναό «επί ποδίω»,
πάνω σε υψηλό βάθρο, με μία
μόνο πρόσοψη, πρόναο και
σηκό. Έχει 10 κίονες
κορινθιακού ρυθμού και άλλους
20 ημικίονες.
Η αφιέρωση είναι γνωστή από
χάλκινη επιγραφή, της οποίας
σώζονται οι οπές στο επιστύλιο.

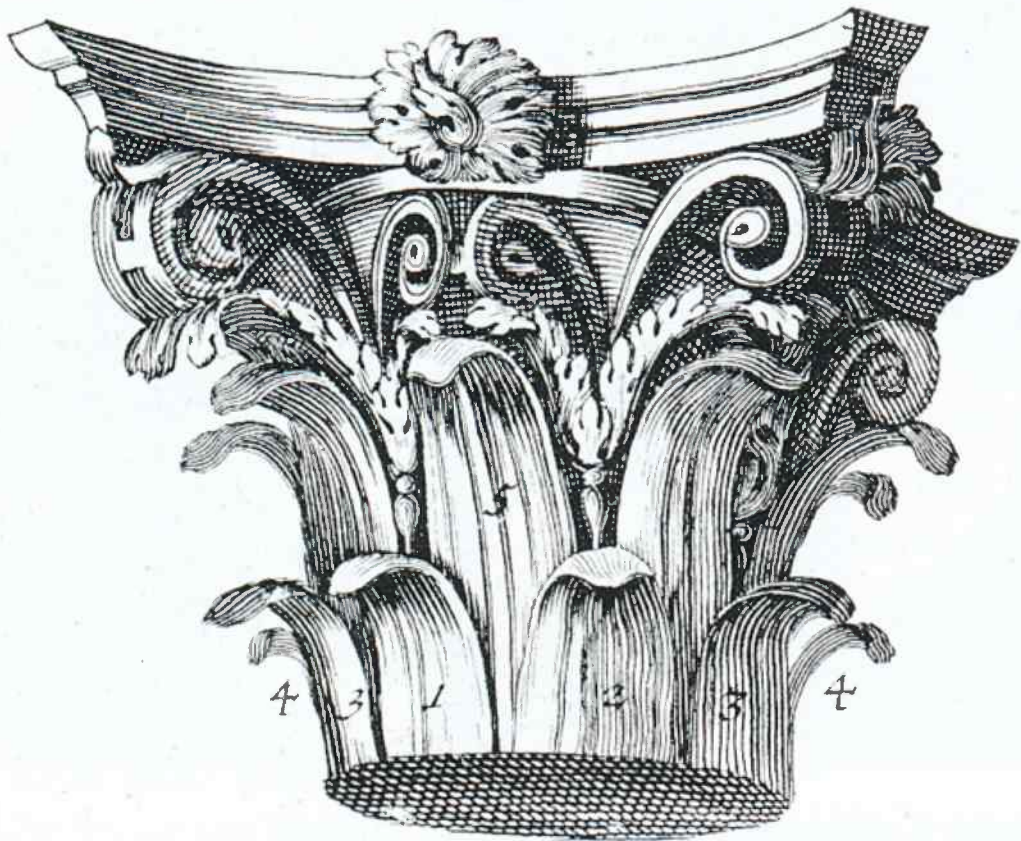

Ο Παρθενώνας στην Ακρόπολη των Αθηνών, για σύγκριση: Κατασκευάστηκε πάνω σε τρεις βαθμίδες, τη λεγόμενη «κρηπίδα». Έχει προσβάσεις από δύο πλευρές και μια κιονοστοιχία και στις τέσσερις πλευρές («περίπτερος ναός»).

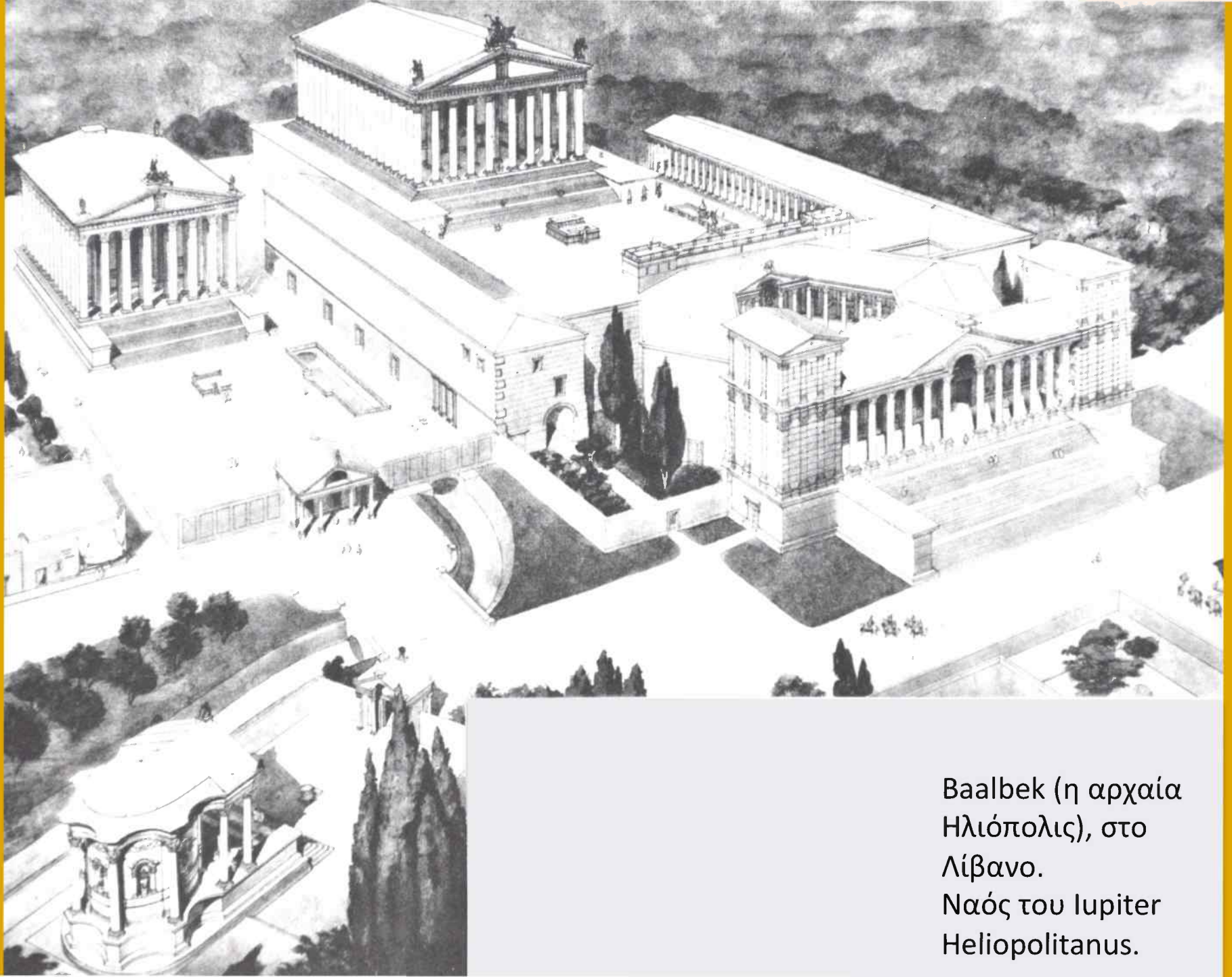

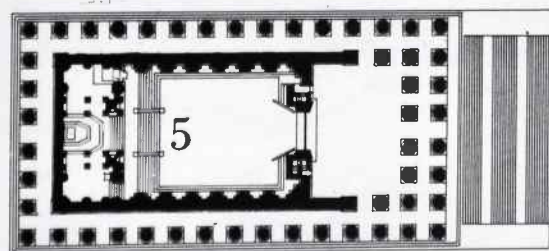
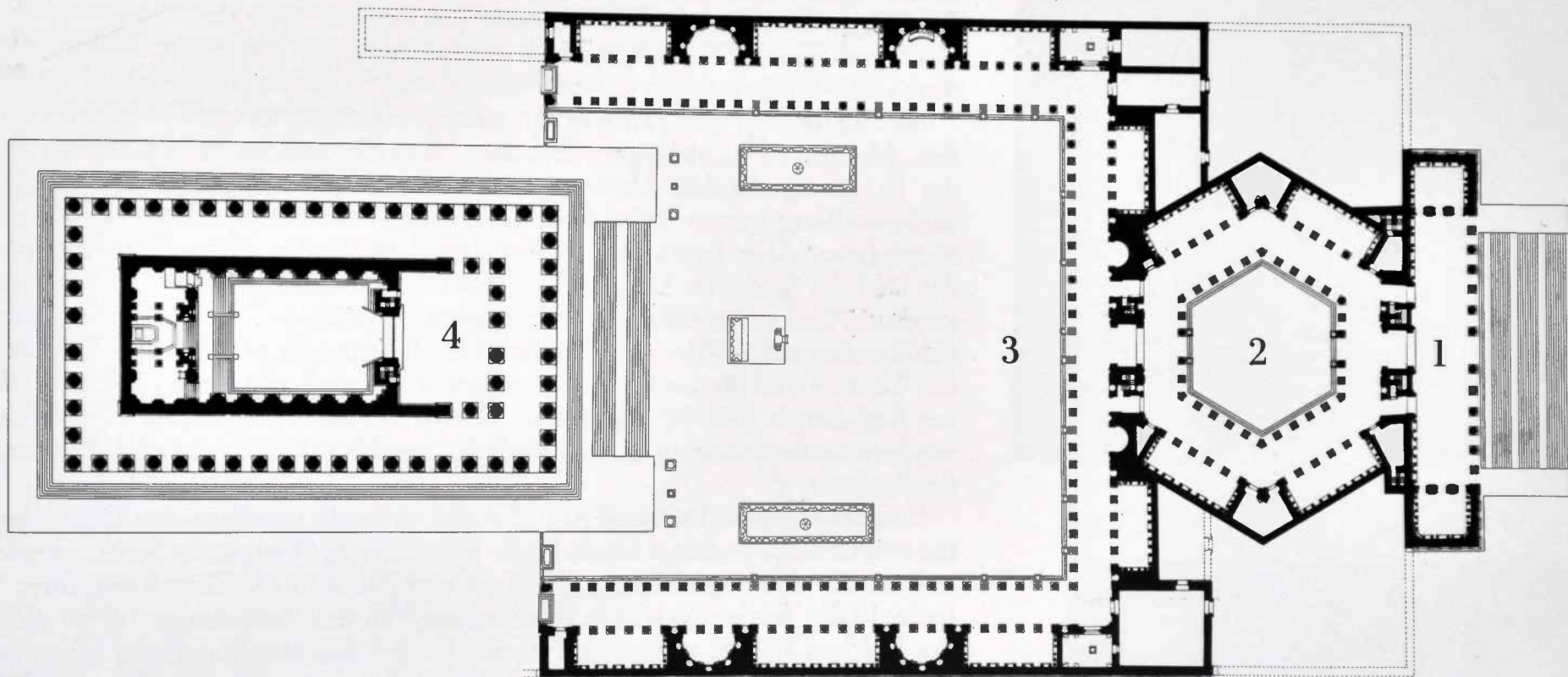

↑ Κορινθιακό κιονόκρανο
«κανώνας» από το ιερό του
Ασκληπιού στην Επίδαυρο.
Επίδαυρος, Αρχαιολογικό
Μουσείο.

Βααλбек (η αρχαία
Ηλιόπολις), στο
Λίβανο.
Ναός του Jupiter
Heliopolitanus.

0 50 M

- 1 Πρόπυλον
- 2 Εξάγωνη αυλή
- 3 Αυλή ναού
- 4 Ναός Διός
- 5 Ναός των Μυστηρίων

Βaalbek, ιερό του Διός (Iuppiter Heliopolitanus), κάτοψη.

3γ. Αρχιτεκτονική: Οι αγορές των αυτοκρατόρων (ιταλικά *fori imperiali*, λατινικά *fora*).

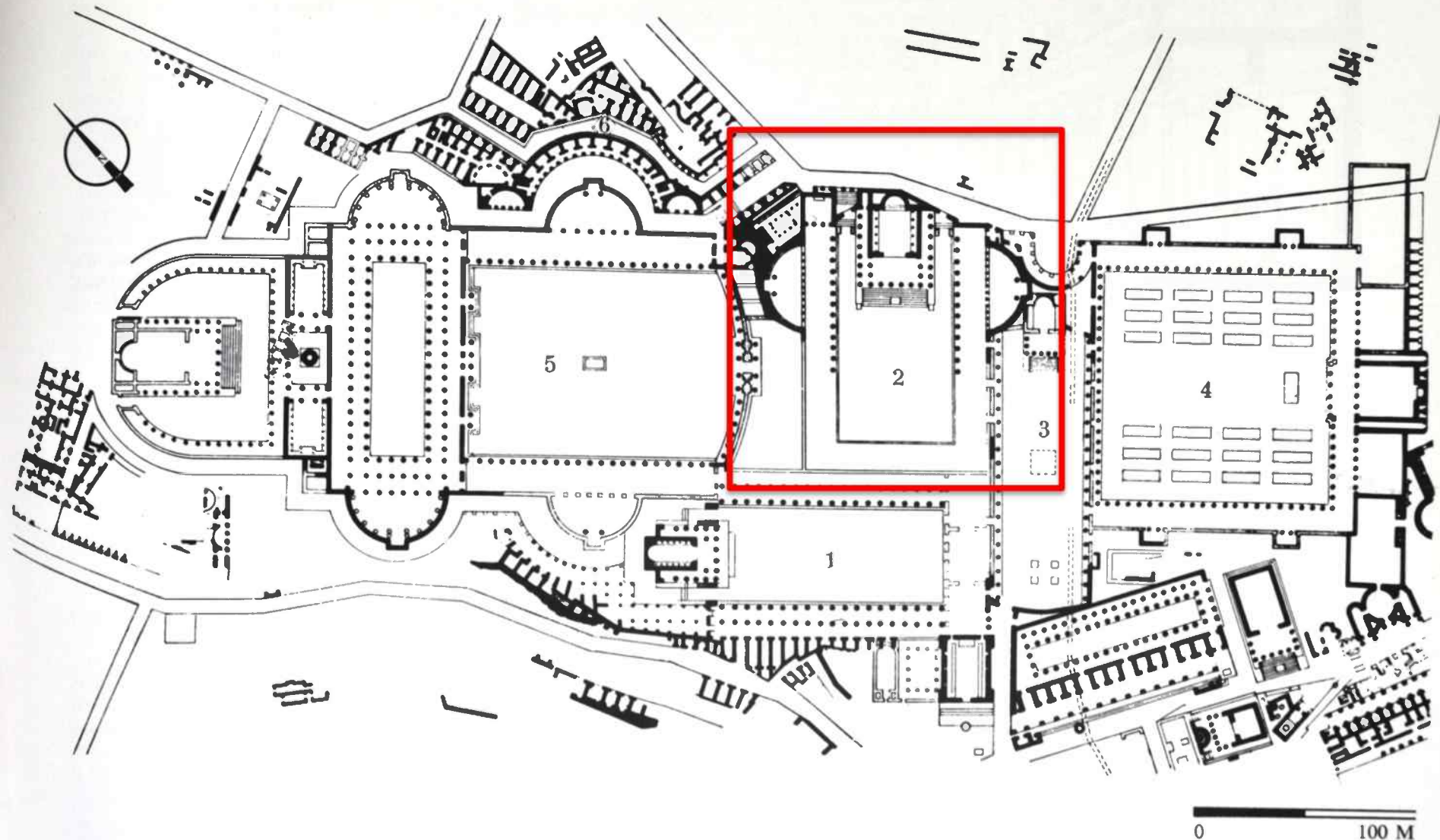
I WILL NOW GIVE YOU A
BRIEF COMMENTARY.
THE GALILS HAVING BEEN DEFEATED,
THEIR CHIEF VERGINGETORIX
LAID HIS ARMS AT THE FEET
OF THE GLORIOUS
GENERAL...

I WILL NOW GIVE YOU A
BRIEF COMMENTARY.
THE GAULS HAVING BEEN DEFEATED,
THEIR CHIEF VERCINGETORIX
LAID HIS ARMS AT THE FEET
OF THE GLORIOUS
GENERAL...

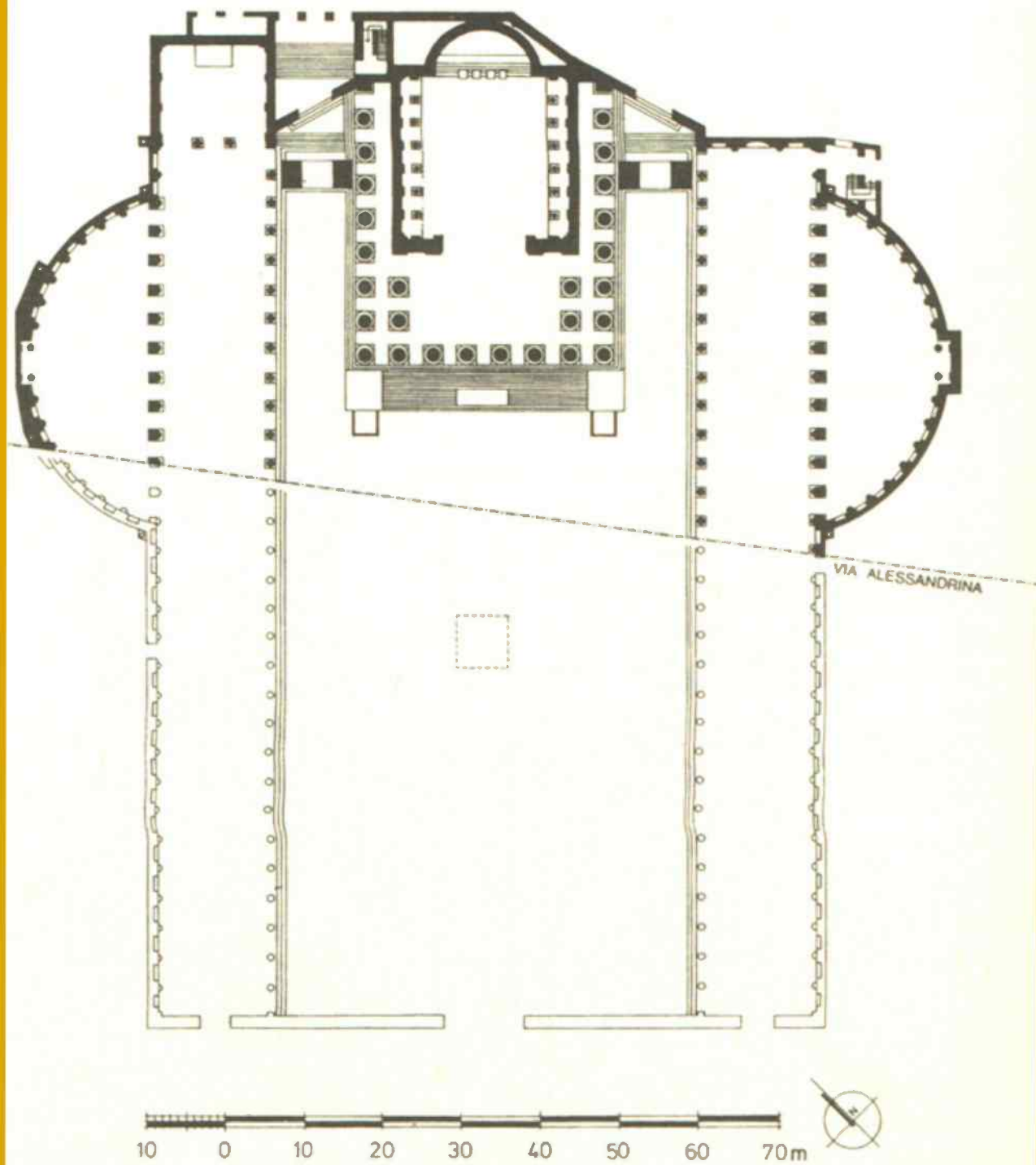

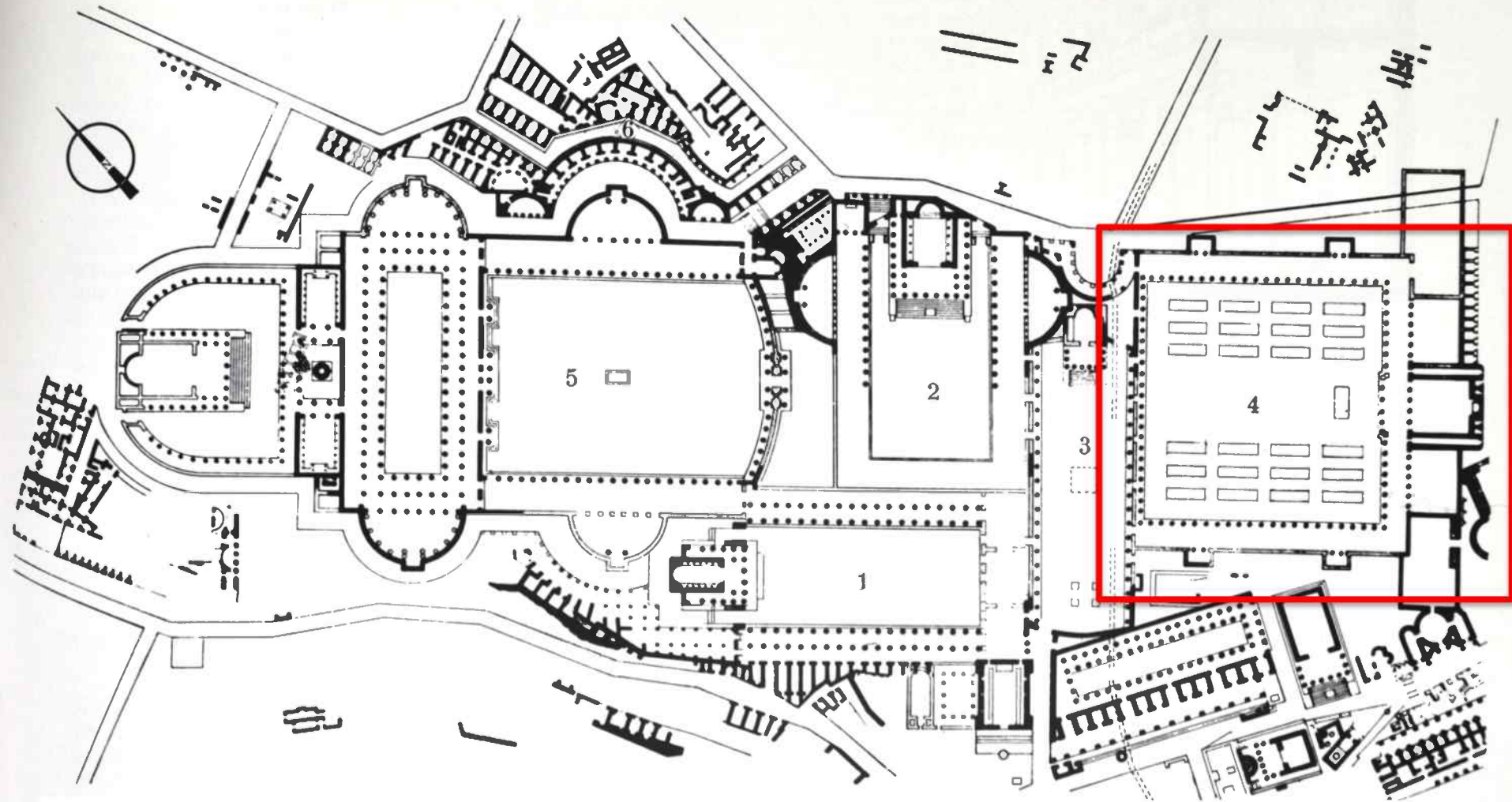
Ρώμη, κατόψεις των αυτοκρατορικών αγορών

- 1 Αγορά του Καίσαρα
- 2 Αγορά του Αυγούστου

- 3 Αγορά του Νέρβα
- 4 Ναός Ειρήνης (Αγορά Βεσπασιανού)
- 5 Αγορά του Τραϊανού
- 6 Εμπορική αγορά του Τραϊανού

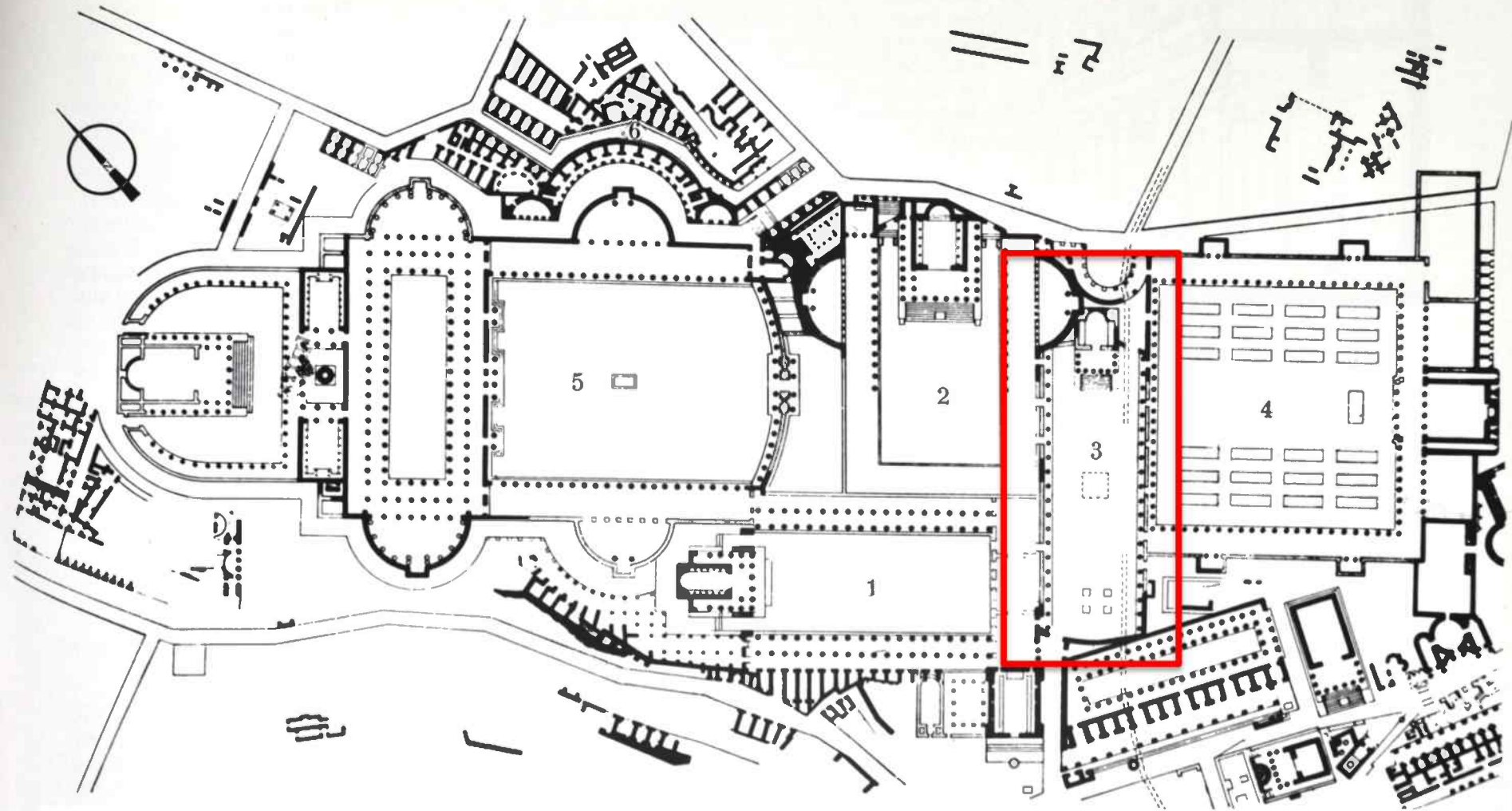

Ρώμη, κατόψεις των αυτοκρατορικών αγορών

- 1 Αγορά του Καίσαρα
- 2 Αγορά του Αυγούστου

- 3 Αγορά του Νέρβα
- 4 Ναός Ειρήνης (Αγορά Βεσπασιανού)
- 5 Αγορά του Τραϊανού
- 6 Εμπορική αγορά του Τραϊανού

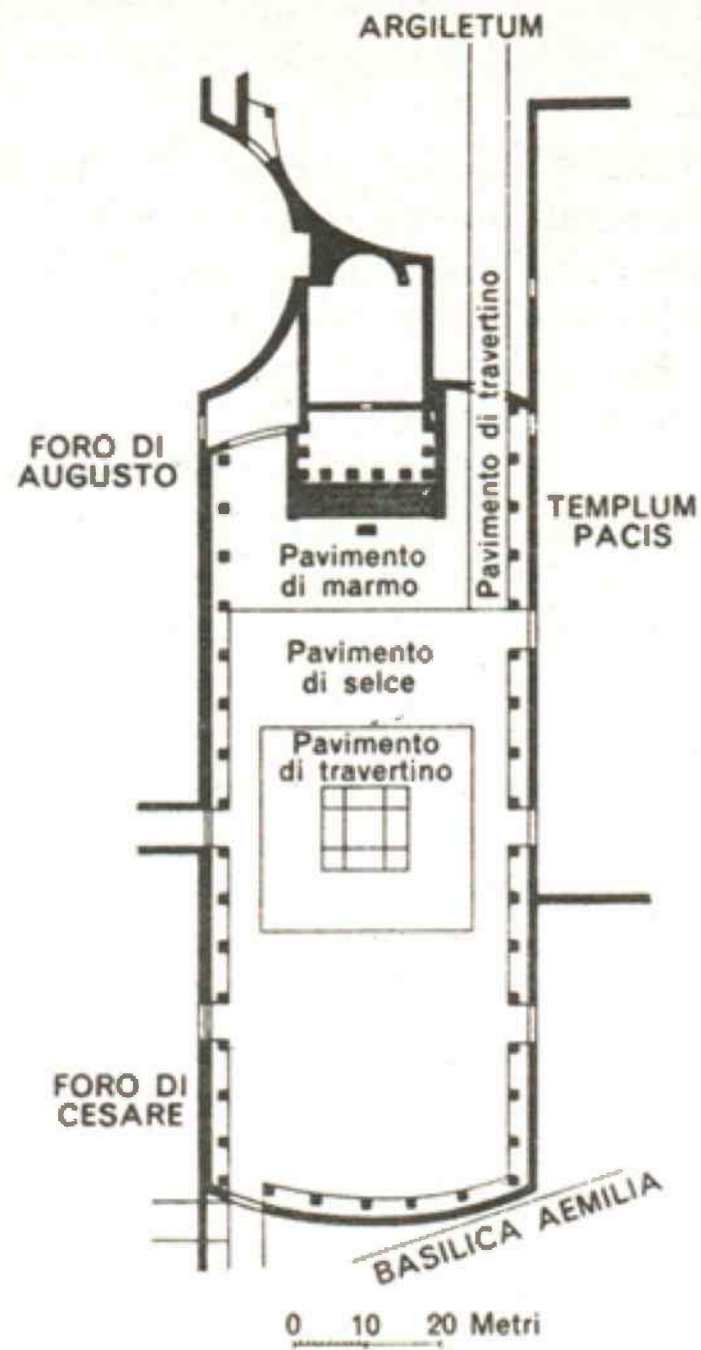

Ρώμη, κατόψεις των αυτοκρατορικών αγορών

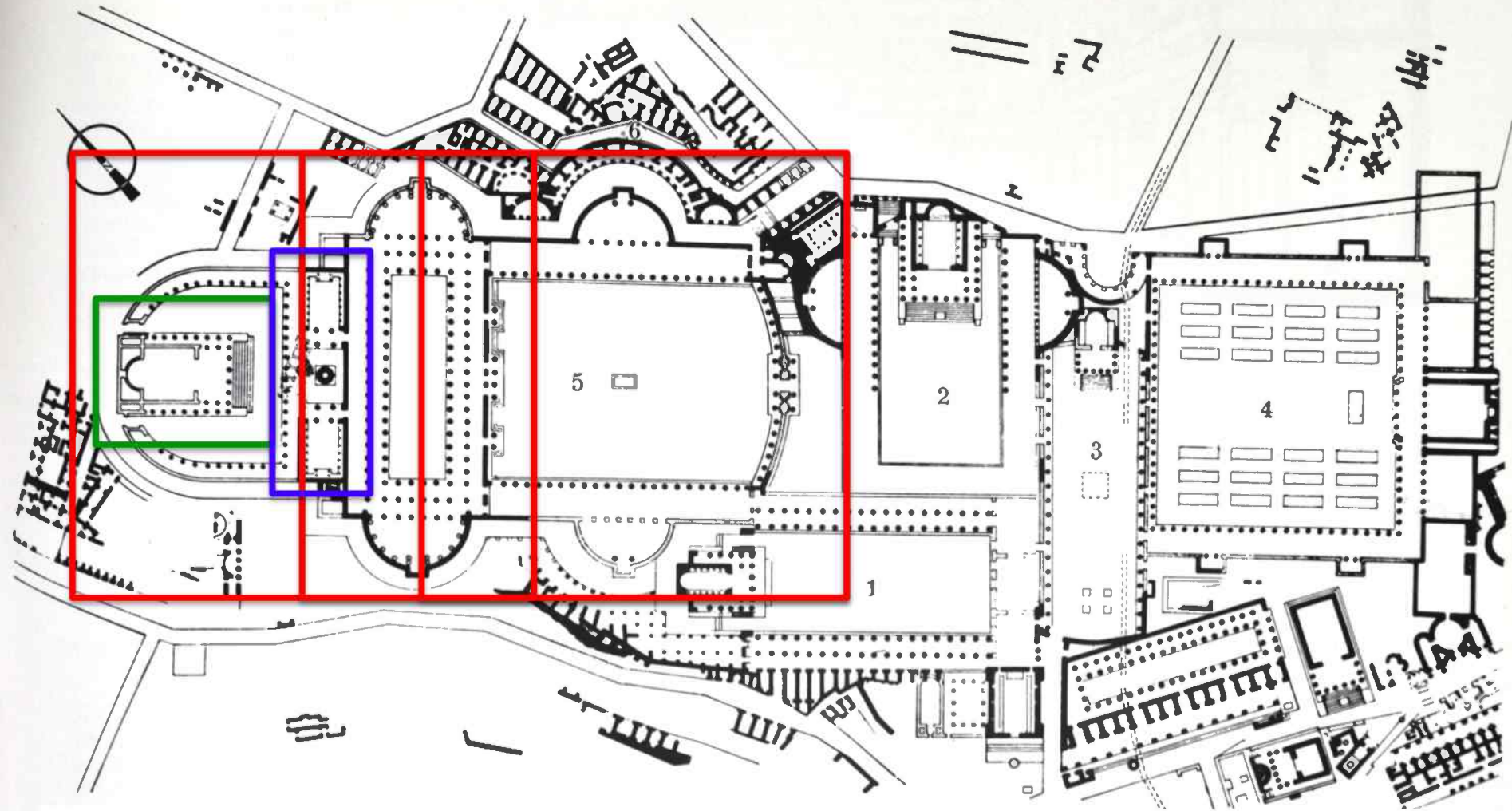
- 1 Αγορά του Καίσαρα
- 2 Αγορά του Αυγούστου

- 3 Αγορά του Νέρβα
- 4 Ναός Ειρήνης (Αγορά Βεσπασιανού)
- 5 Αγορά του Τραϊανού
- 6 Εμπορική αγορά του Τραϊανού

Pianta del Foro di Nerva

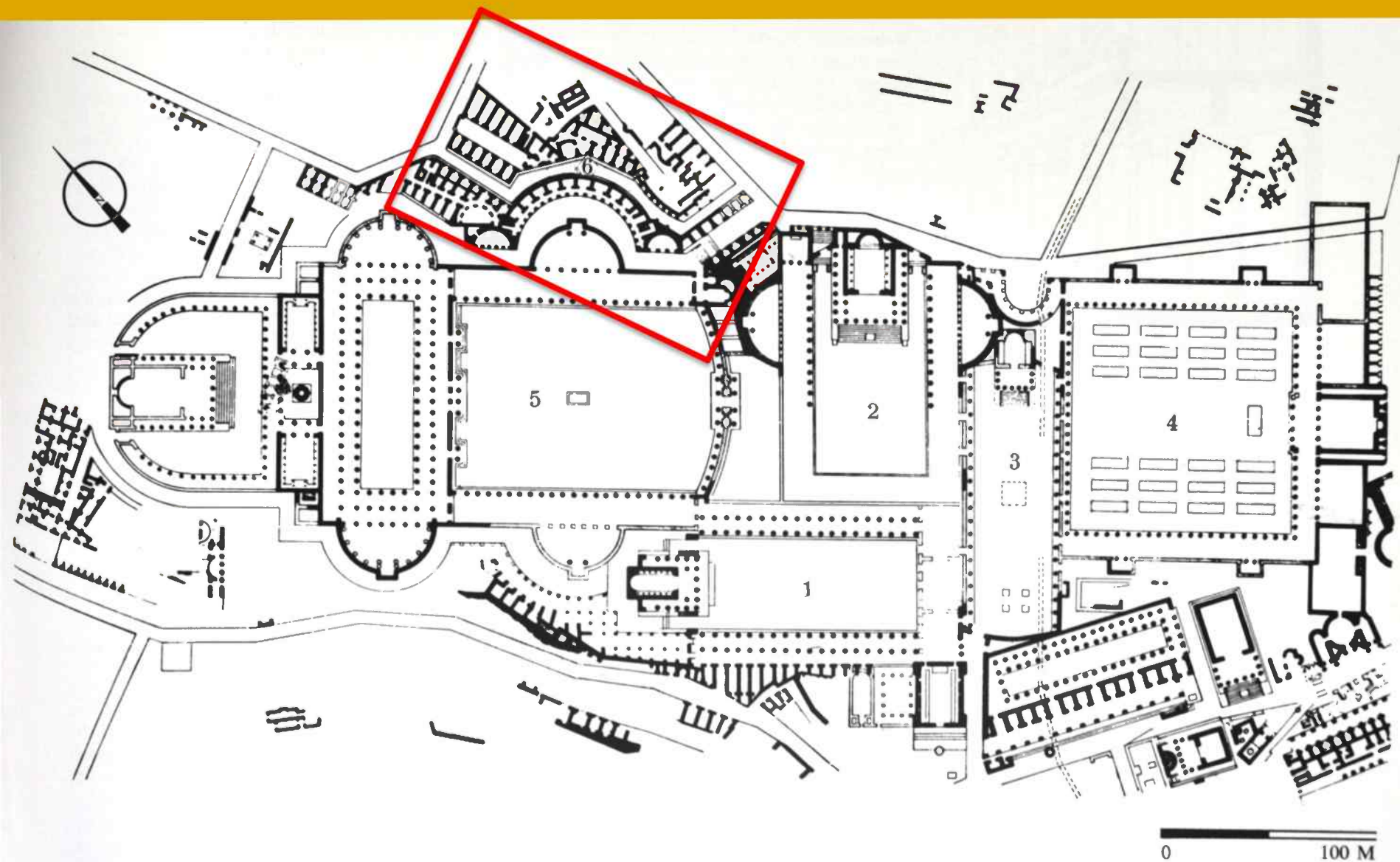
Ρώμη, κατόψεις των αυτοκρατορικών αγορών

- 1 Αγορά του Καίσαρα
- 2 Αγορά του Αυγούστου

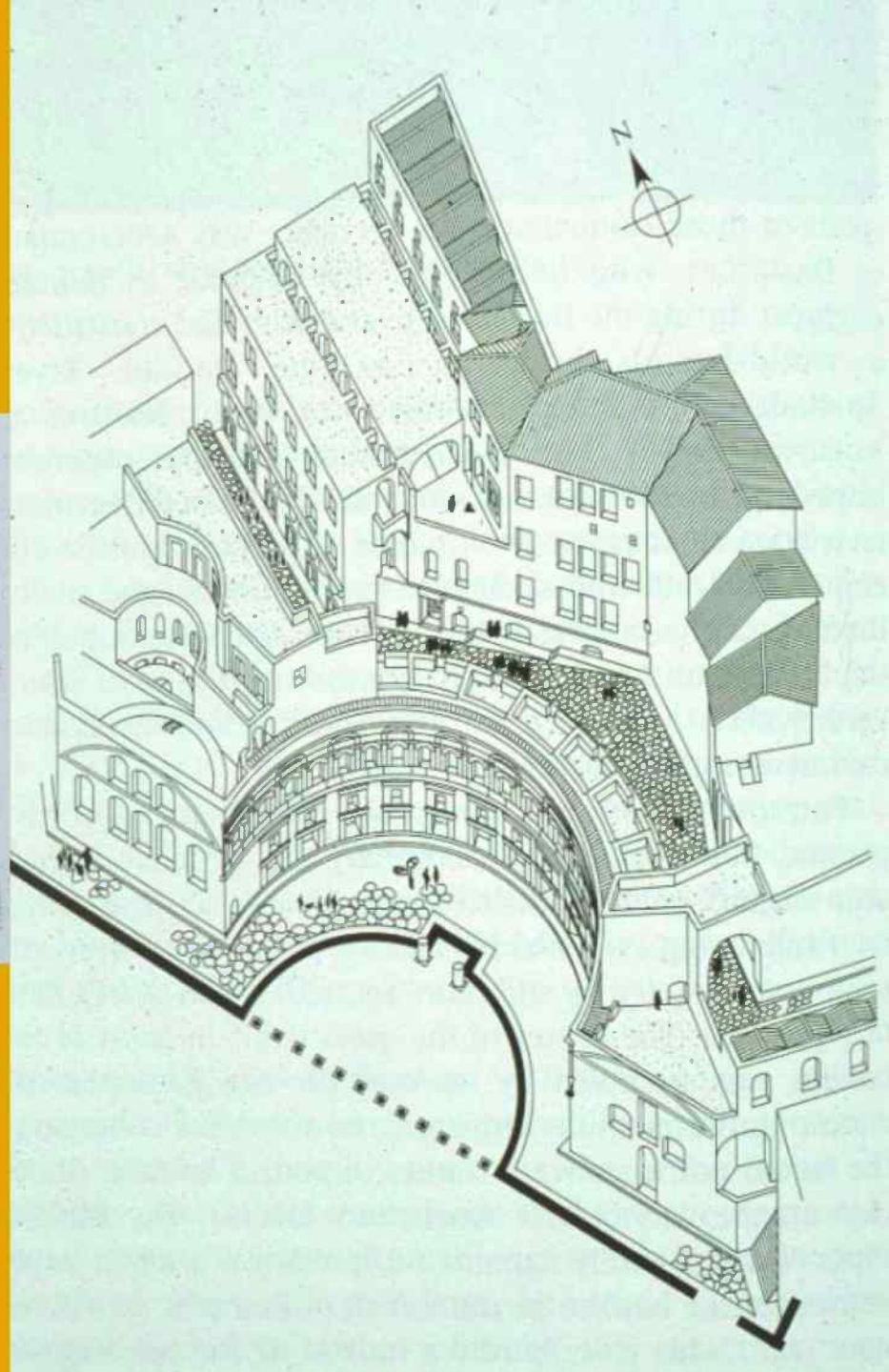
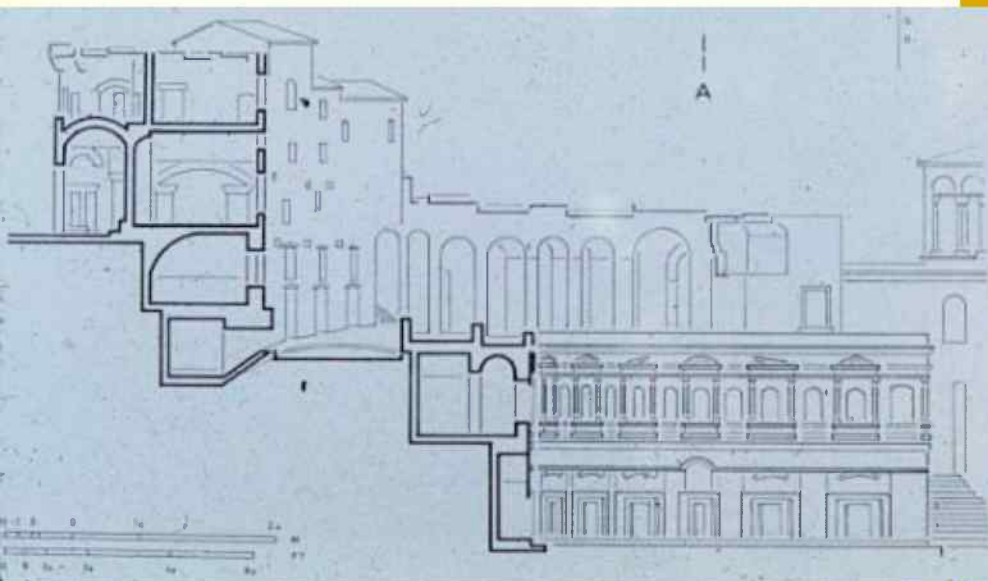
- 3 Αγορά του Νέρβα
- 4 Ναός Ειρήνης (Αγορά Βεσπασιανού)
- 5 Αγορά του Τραϊανού
- 6 Εμπορική αγορά του Τραϊανού

0 100 M

Εμπορική αγορά του Τραϊανού στη Ρώμη,
αναπαράσταση, κάτοψη και τομή.

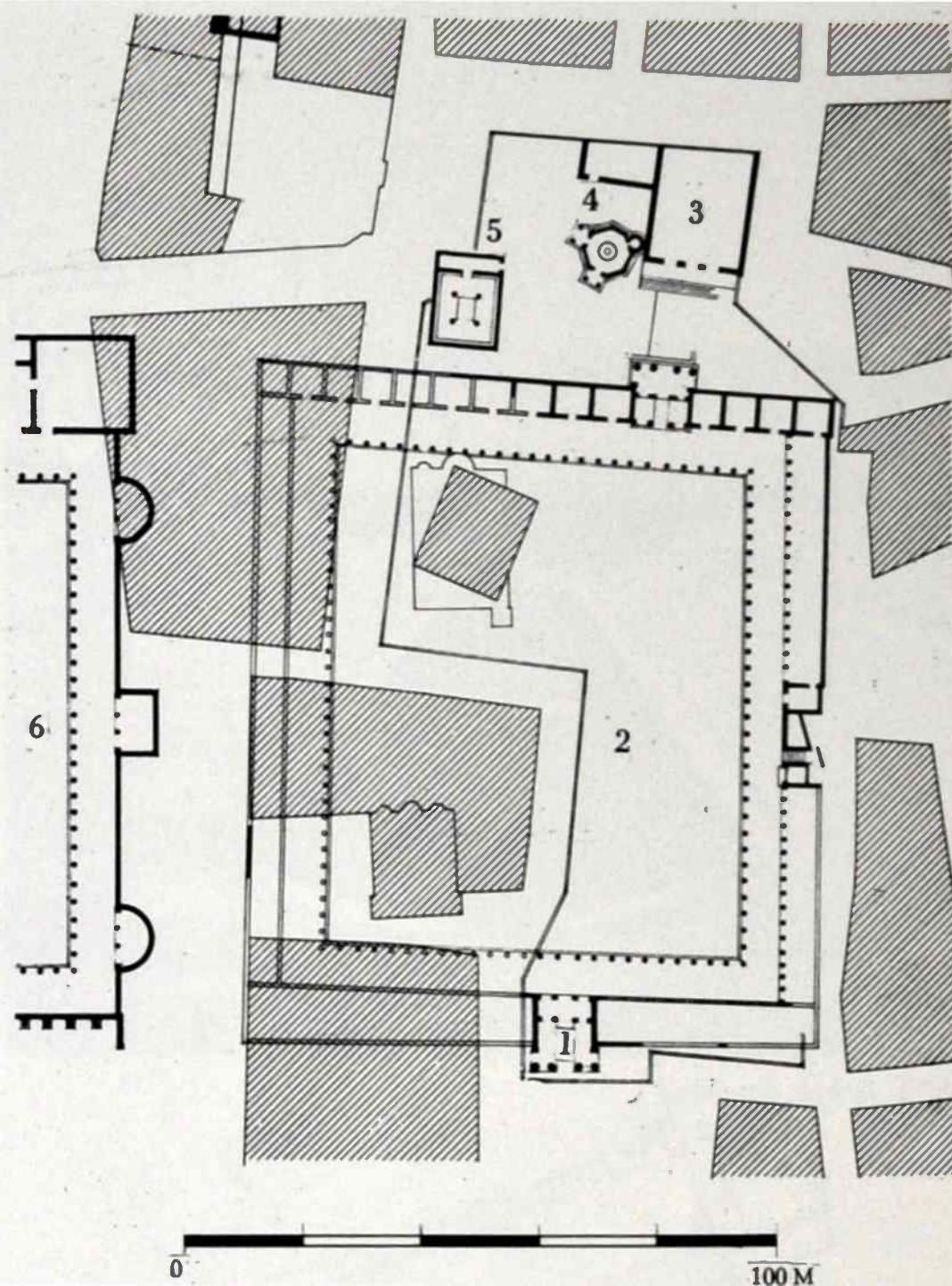
Ανεγέρθηκε π. 100/112 μΧ από τον
αρχιτέκτονα Απολλώνιο της Δαμασκού.

Αθήνα, ρωμαϊκή αγορά (κατά
Ιωάννη Τραυλό)

- 1 Πρόπυλον
- 2 Αγορά
- 3 «Αγορανόμιον»
- 4 Πύργος των Ανέμων («Αέριδες»,
Ωρολόγιο του Ανδρόνικου)
- 5 Δημόσια ουρητήρια
- 6 Βιβλιοθήκη Αδριανού

4. Ιστορικά ανάγλυφα

α) σε βωμούς

β) σε κίονες

γ) σε θριαμβικές αψίδες

Ο Βωμός της Ειρήνης (*Ara Pacis*) του Αυγούστου

Ανεγέρθηκε ανάμεσα στο 13 και το 9 π.Χ. κατ' εντολή της ρωμαϊκής Συγκλήτου και αφιερώθηκε στον αυτοκράτορα Αύγουστο. Σχετίζεται με νίκες του Αυγούστου στην Ισπανία και τη Γαλλία.

Τα ανάγλυφα που κοσμούν το βωμό, παριστάνουν εκτός από θεότητες που θα προστάτευαν τη Ρώμη, θα φρόντιζαν τη σοδειά της κ.α., και τον Αινεία σε θυσία. Έτσι, ο μυθολογικός ιδρυτής της δυναστείας του Καίσαρα / Αυγούστου εμφανίζεται στο βωμό. Ο Αύγουστος ως απόγονος του Αινεία είναι επίσης απόγονος της θεάς Αφροδίτης.

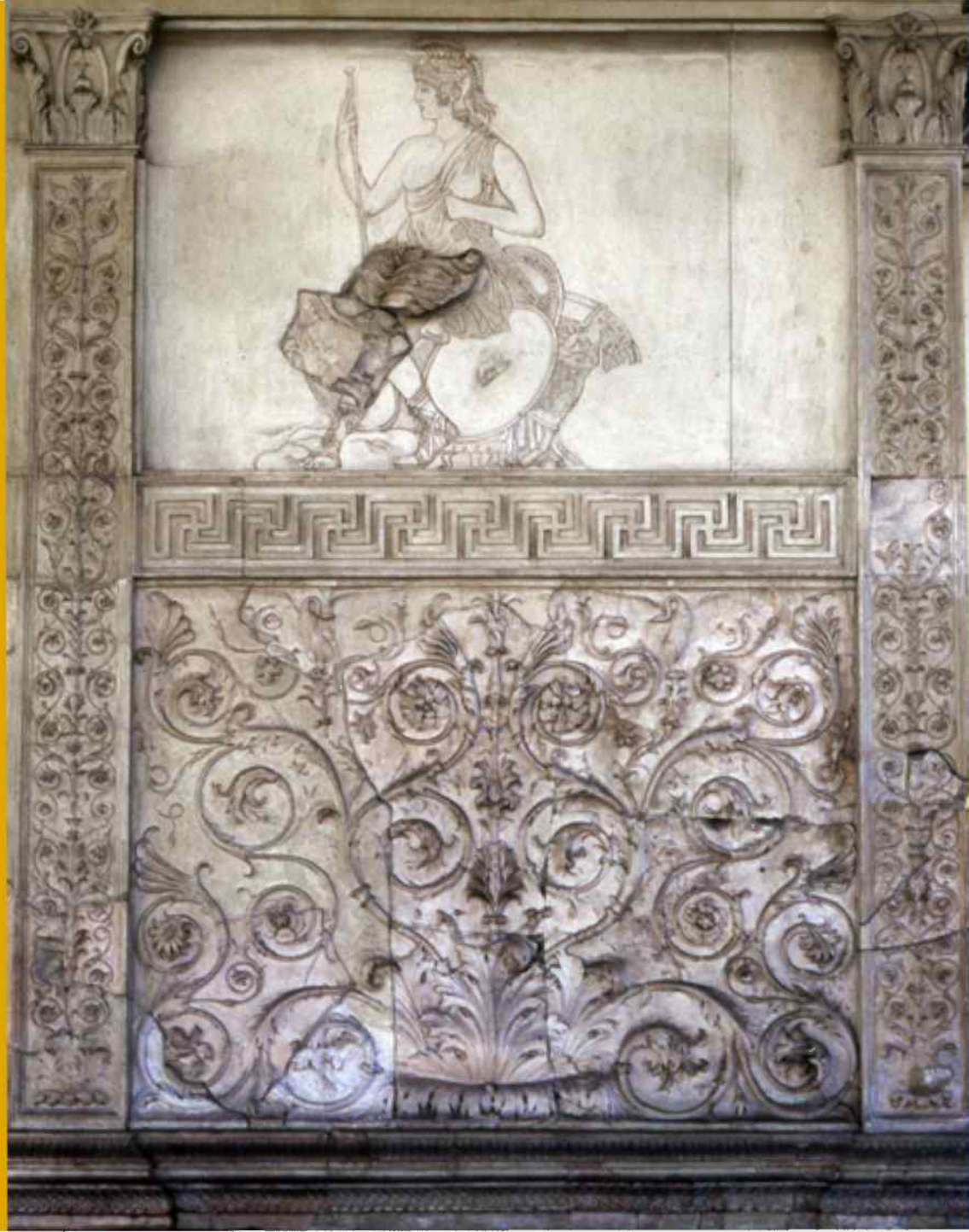
Ο Βωμός της Ειρήνης (*Ara Pacis*) του Αυγούστου

Άλλα ανάγλυφα απεικονίζουν πολίτες, ανάμεσά τους αξιωματούχους, αλλά και τον ίδιο τον αυτοκράτορα ως «πρώτο πολίτη», σε μια πομπή για θυσία.

Η εργασία του ανάγλυφου διάκοσμου είναι ιδιαίτερα λεπτή, η τεχνοροπία αυτή του «κλασικισμού» της εποχής του Αυγούστου που προσπαθεί να μιμηθεί την κλασική εποχή στην Ελλάδα.

not for publication
& reserved

Fitt80-28-04

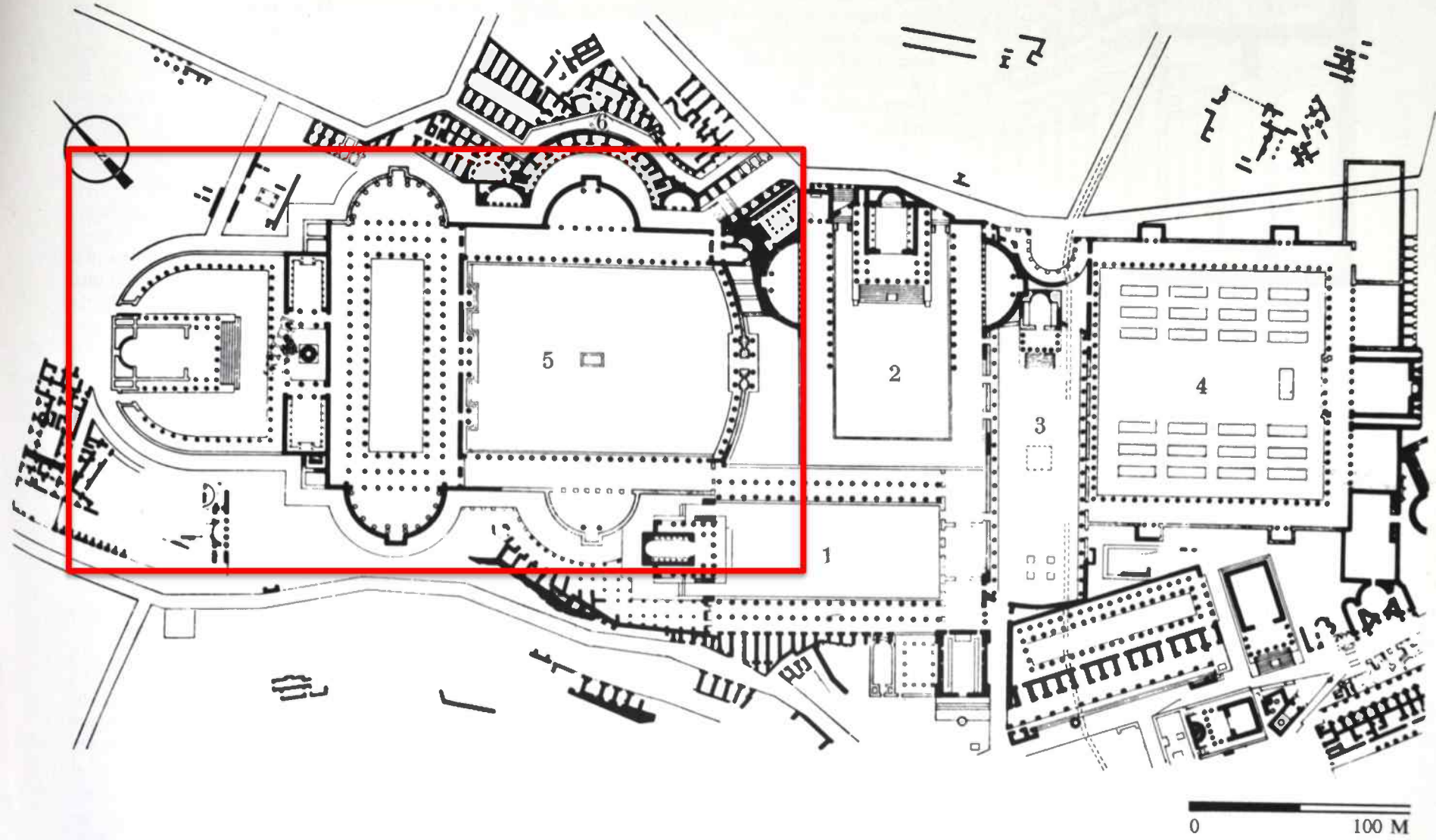
Ο κίονας με ανάγλυφο διάκοσμο του Τραϊανού (*Columna Traiana*)

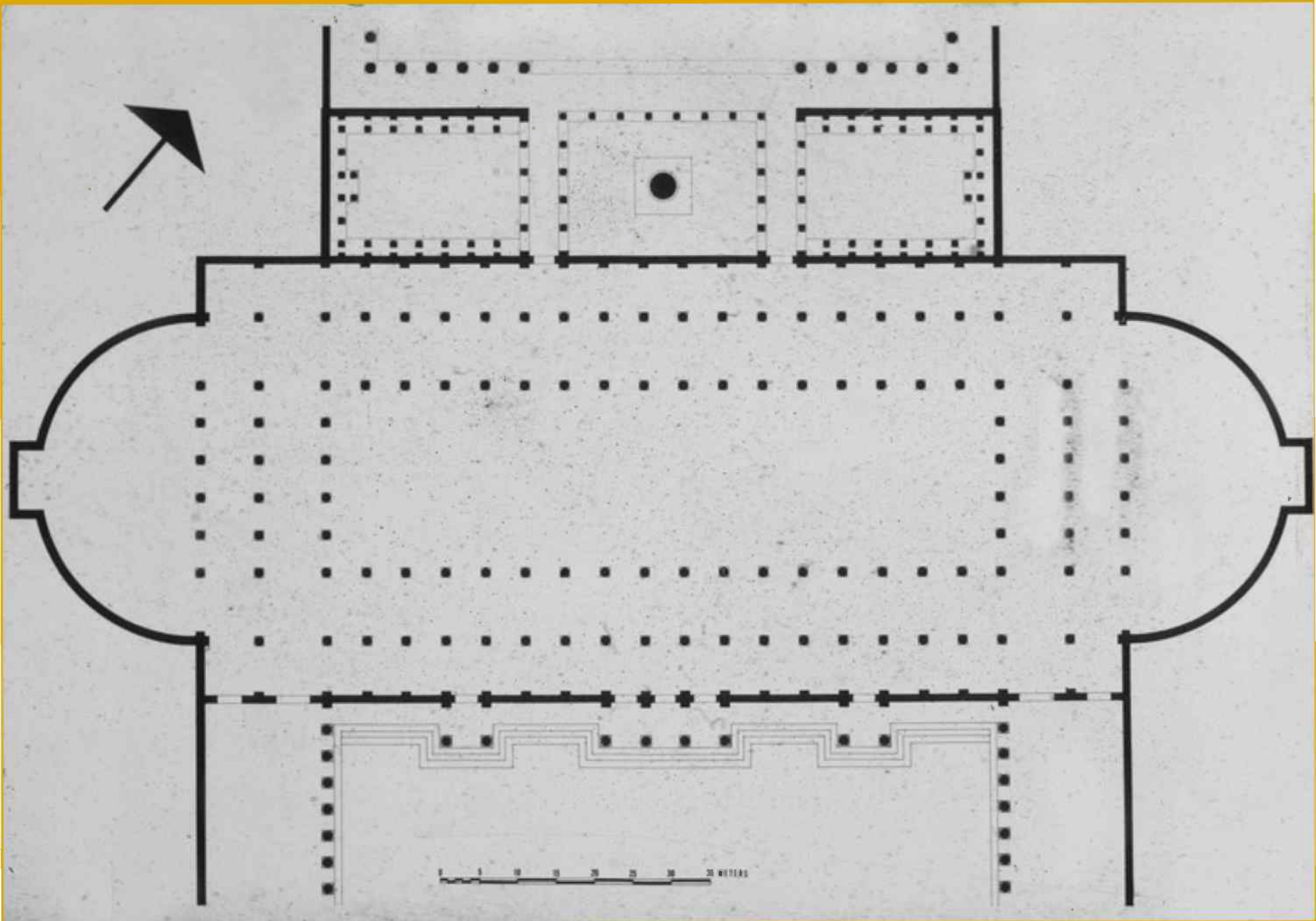
Κίονας ύψους 29,78 μέτρων, με τη βάση 39,83, που εγκαινιάστηκε στην αγορά του Τραϊανού στις 12 Μαΐου του 113 μ.Χ. Το σπειροειδές ανάγλυφο ανεβαίνει στο εξωτερικό του κίονα σε 23 σπείρες για ένα μήκος περίπου 200 μέτρων. Απεικονίζονται σκηνές από τους πολέμους του Τραϊανού στη Δακία το 101/102 και το 105/106 μ.Χ., με 2500 ανθρώπινες μορφές. Ο αυτοκράτορας εμφανίζεται περίπου 60 φορές. Ίχνη χρωμάτων δείχνουν ότι κάποτε η ζωφόρος ήταν έγχρωμη.

Λόγω της κακής διατήρησης (καυσαέρια!) η μελέτη των αναγλύφων λαμβάνει χώρα με τη χρήση γύψινων εκμαγείων από την εποχή του Ναπολέοντα Γ΄ (αυτοκράτωρ 1852-1870) που βρίσκονται στο *Museo della Civiltà Romana* στη Ρώμη.

Ο κίονας έφερε ένα κολοσσιαίο, επιχρυσωμένο άγαλμα του Τραϊανού το οποίο χάθηκε. Ο πάπας Sixtus Ε΄ το αντικατέστησε το 1587 με ένα άγαλμα του Αγίου Πέτρου.

Στη βάση σώζεται μια εκτενέστατη αναθηματική επιγραφή στην οποία αναφέρεται εκτός άλλων, ότι στη θέση της αγοράς υπήρχε ένας λόφος του ύψους του κίονα, και ο αυτοκράτορας είχε δώσει εντολή να ισοπεφωθεί ο χώρος. – Στη βάση βρισκόταν μία τεφροδόχος με την τέφρα του αυτοκράτορα.

A

I

II

III

XXXI

XXXII

XXXIII

LXI

LXII

LXIII

XCI

XCII

XCIII

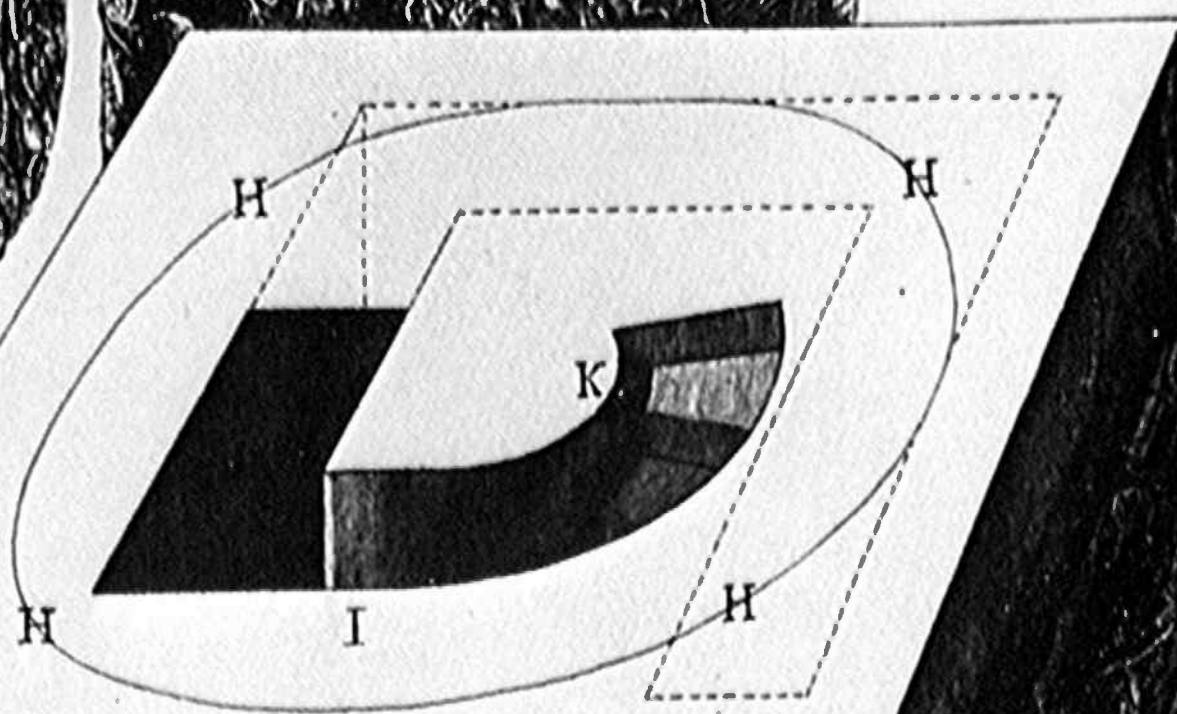

SENATVS POPVLVSQVE ROMANVS
IMPERATORI DIVI NERVAE ET NERVAE
TRAIANO AVG GERM DACICORONTI
MAXIMO TRIB POT XVI IMP VICO SVPT
AD DECLARANDVM QVANTA FALTI TVDINIS
MONSETIO CVSTANTIVS SVT FELICITVS

Cassius Dio Cocceianus (π. 150-235 μ.Χ.)

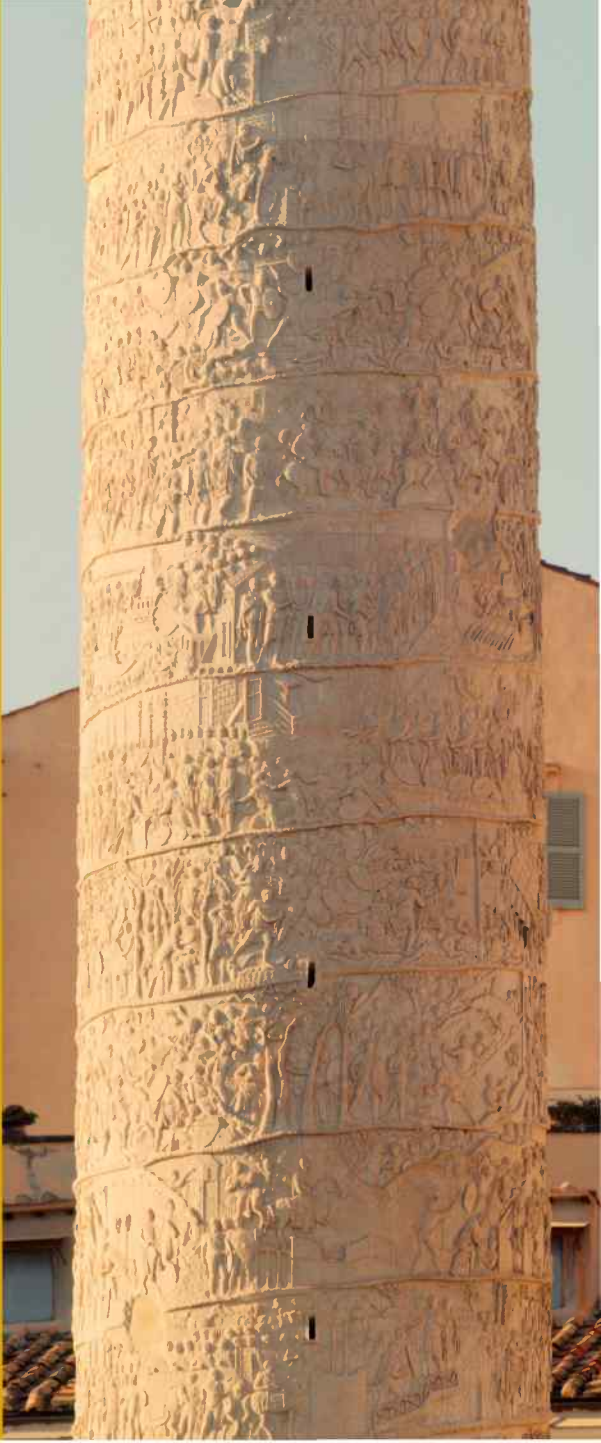
- Βιβλίο 68, 16, 3 της «Ρωμαϊκής ιστορίας»:

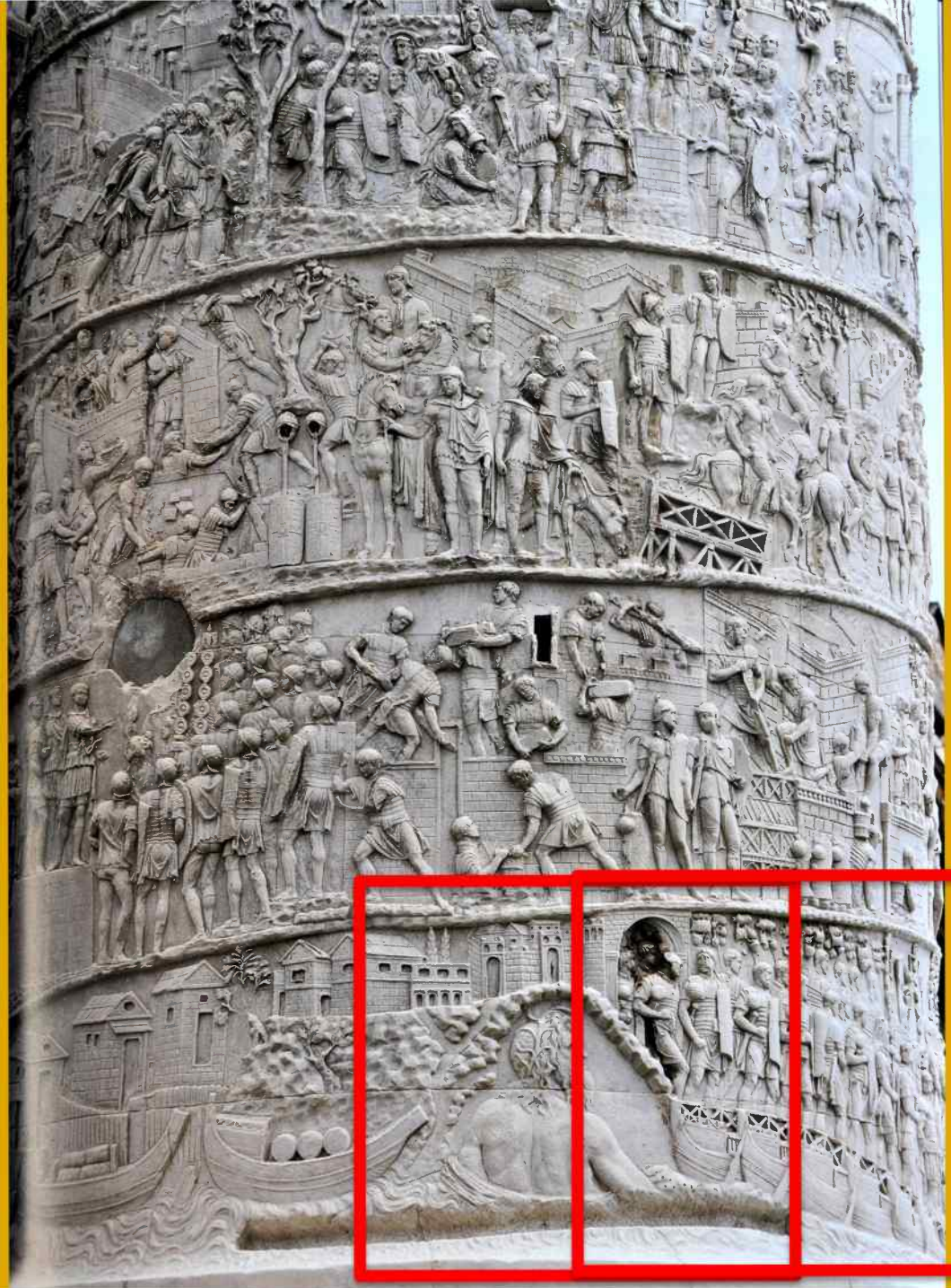
“ [3] κατεσκεύασε δὲ καὶ βιβλίων ἀποθήκας. καὶ ἔστησεν ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ κίονα μέγιστον, ἅμα μὲν ἐς ταφὴν ἑαυτῷ, ἅμα δὲ ἐς ἐπίδειξιν τοῦ κατὰ τὴν ἀγορὰν ἔργου· παντὸς γὰρ τοῦ χωρίου ἐκείνου ὀρεινοῦ ὄντος κατέσκαψε τοσοῦτον ὅσον ὁ κίων ἀνίσχει, καὶ τὴν ἀγορὰν ἐκ τούτου πεδινὴν κατεσκεύασε. ”

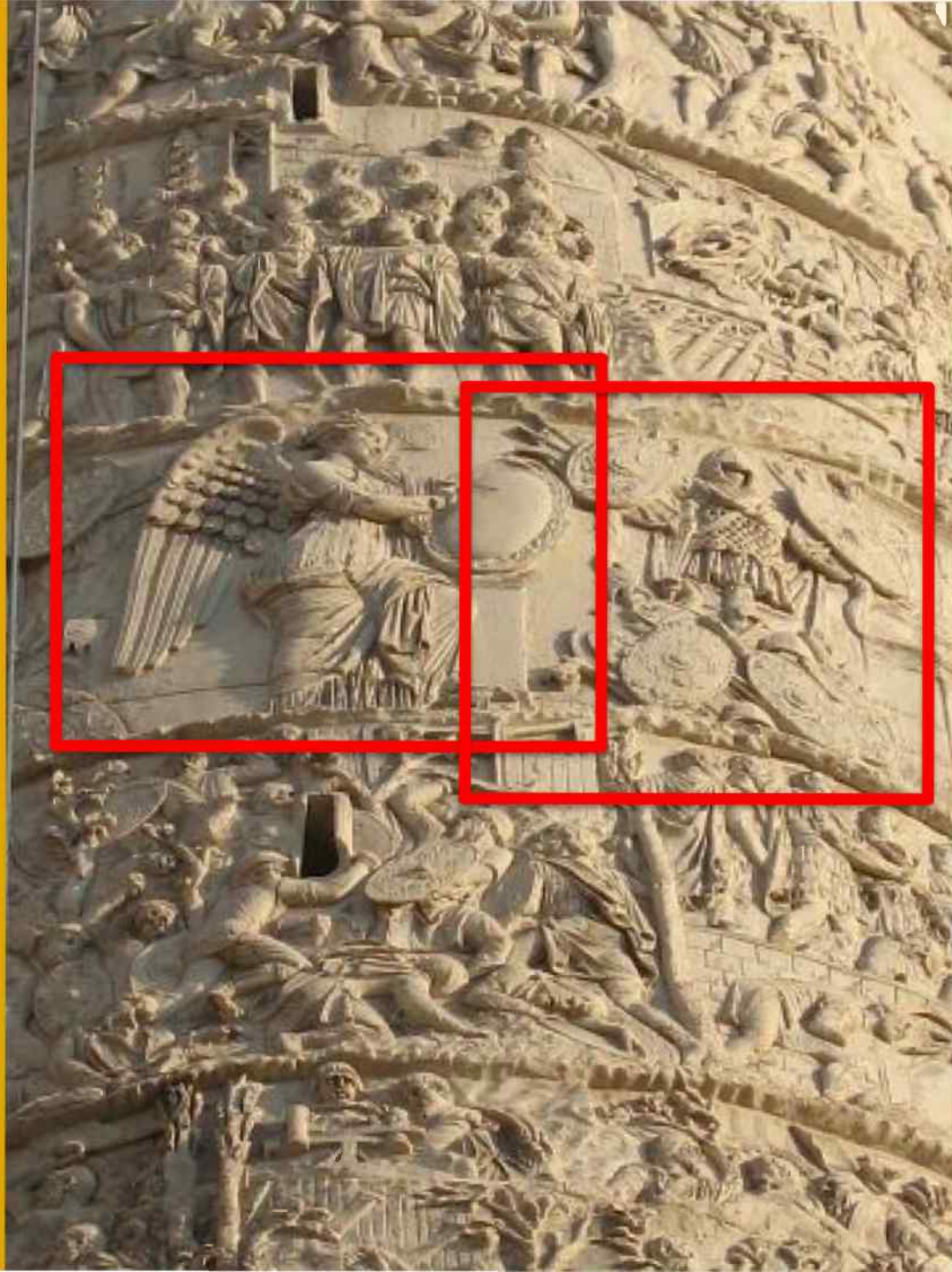
iano linee
neva la ba-
nna.
ne ove
a la
destal-
la qua-
da K.

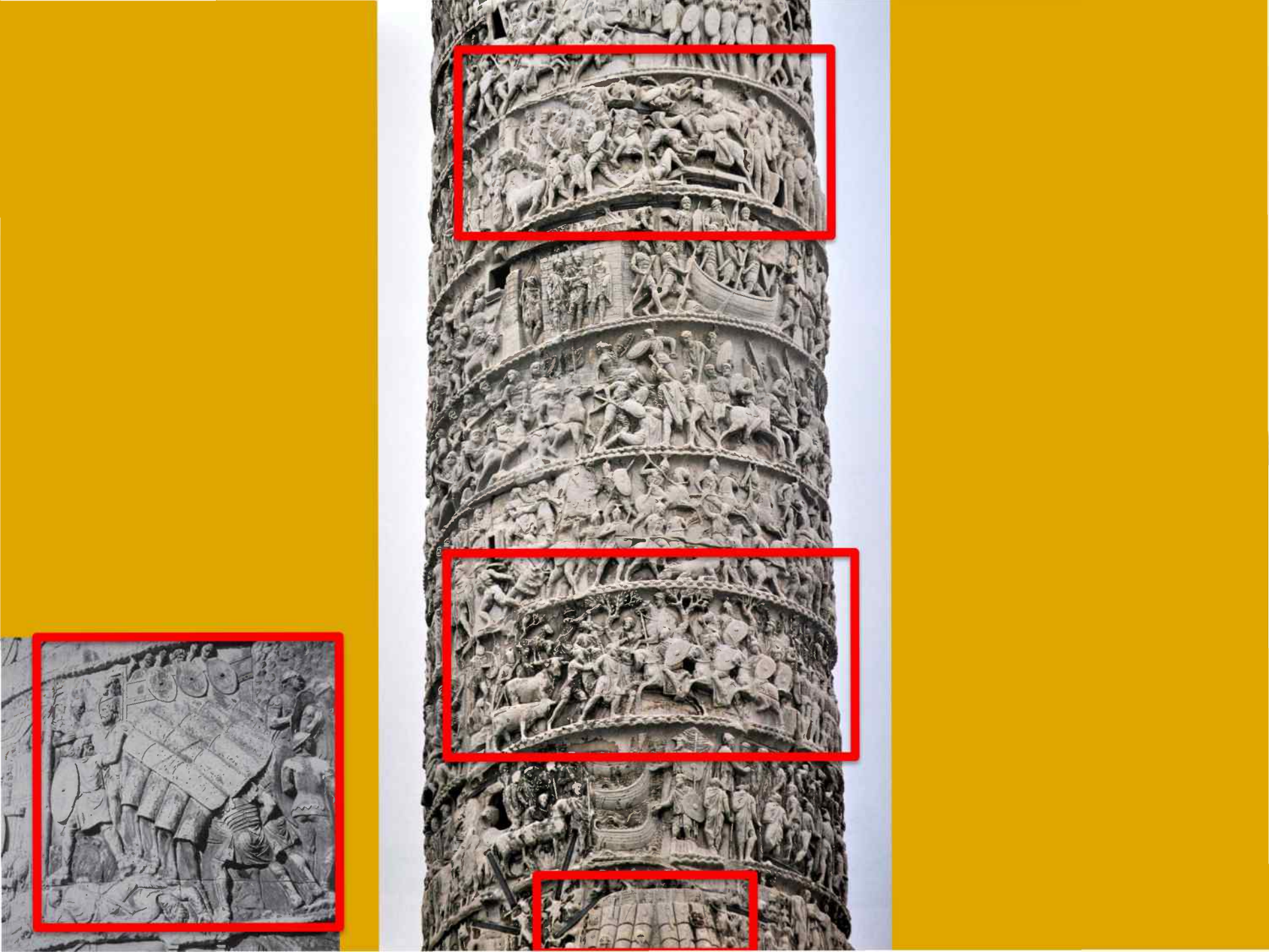

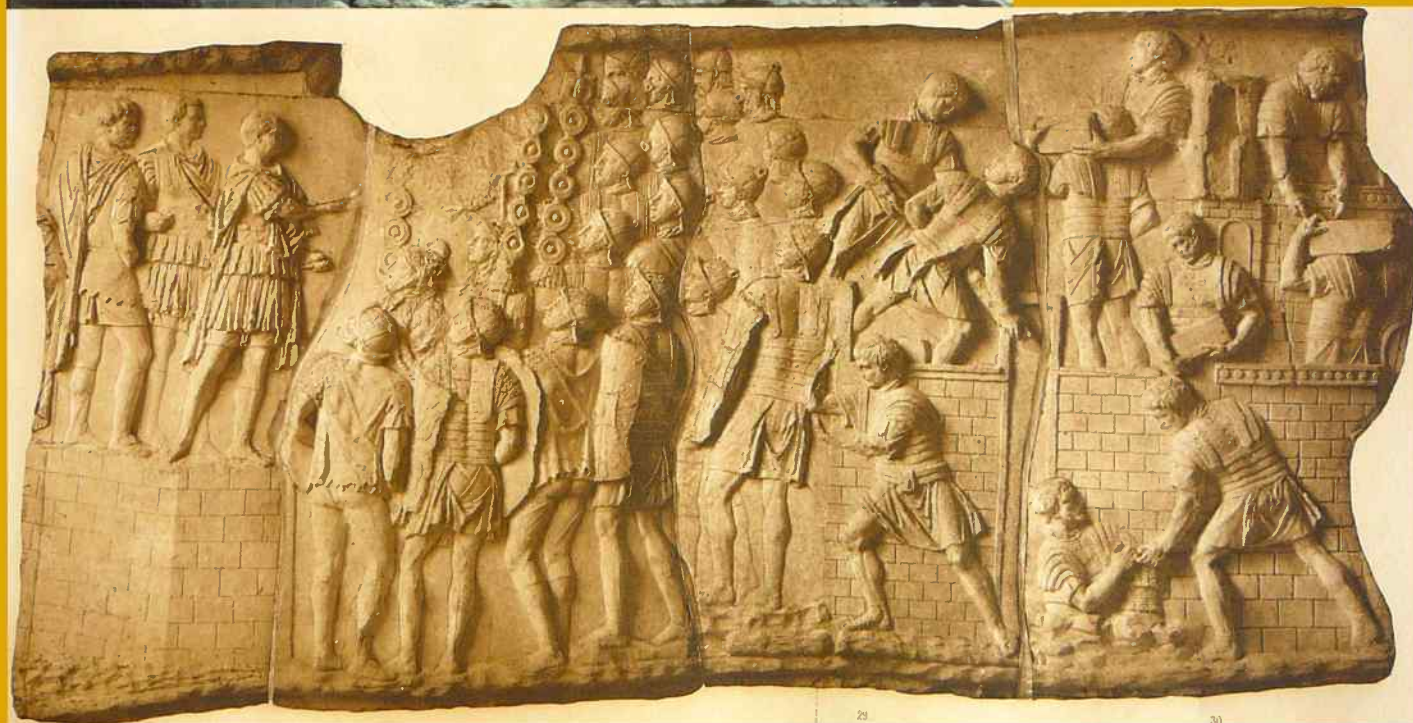

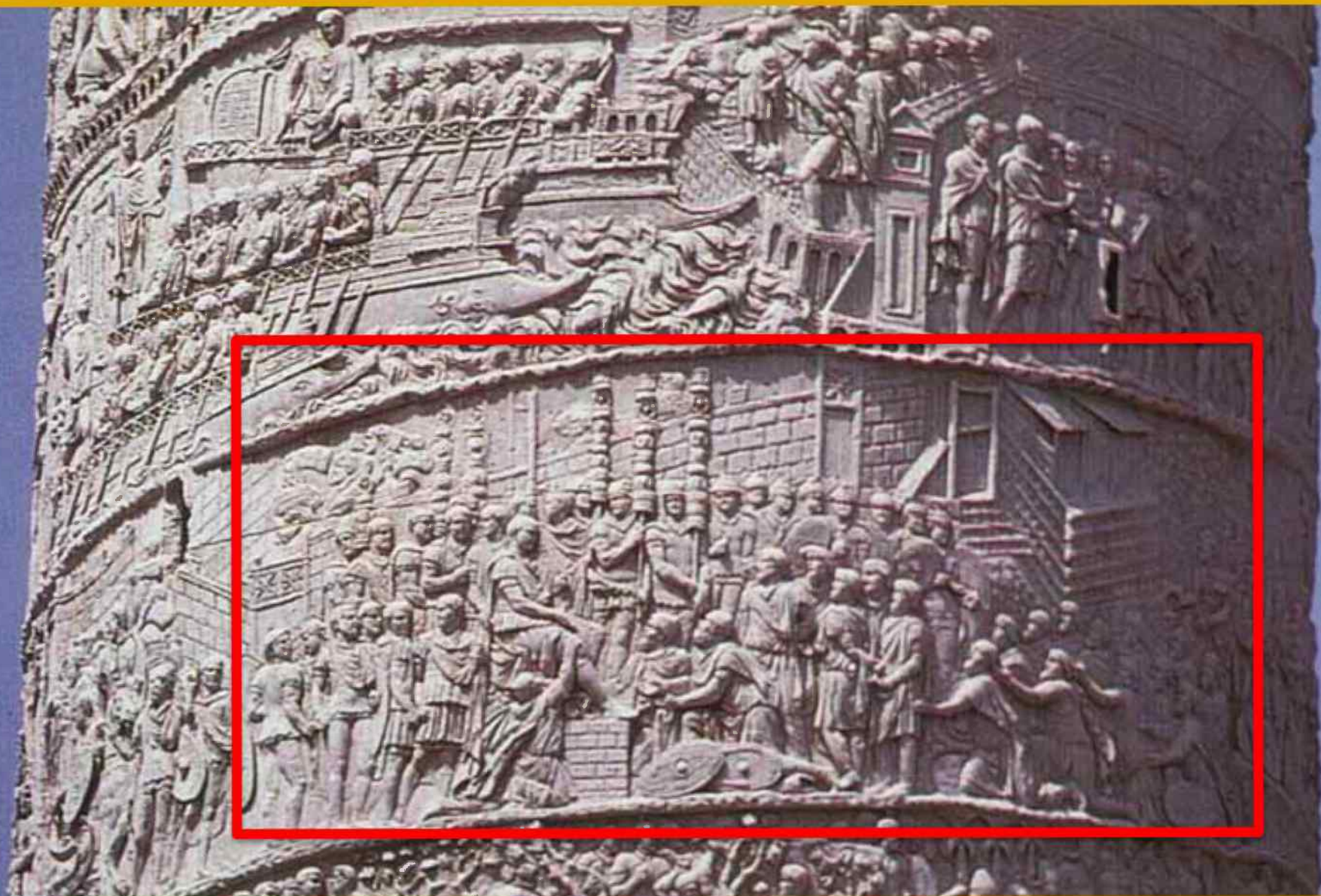

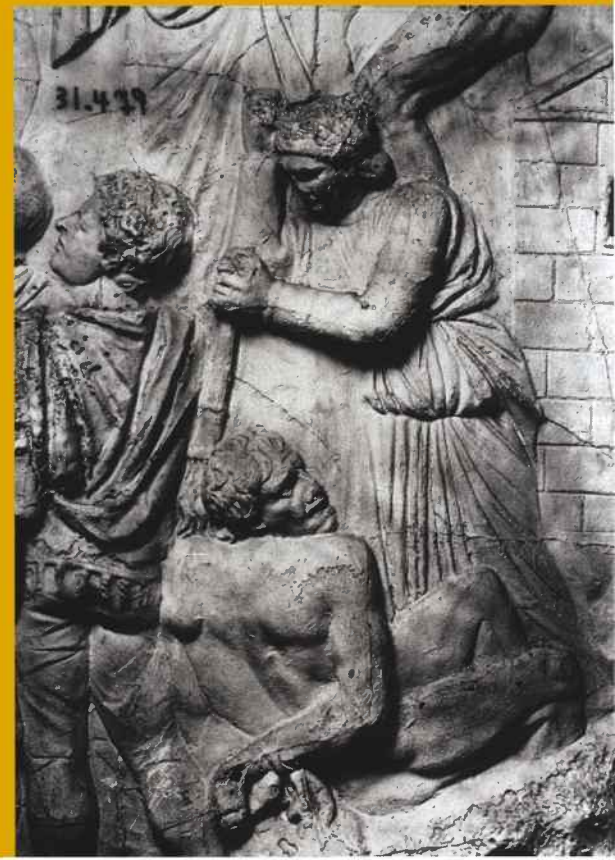

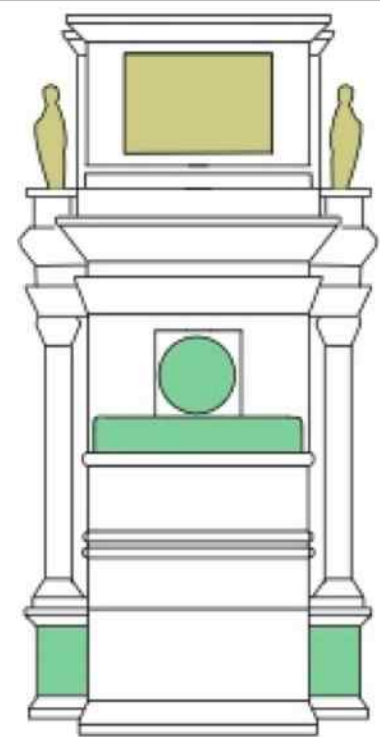
Η θριαμβική αψίδα του Κωνσταντίνου

Μετά τη νίκη του στη μάχη της Μιλβίας γέφυρας, το 312 μ.Χ., κατά του Μαξεντίου, ο Κωνσταντίνος ο Μέγας (που είχε ανακηρυχθεί Αύγουστος από τους στρατιώτες του ήδη από το 306 μ.Χ.) έλαβε από τη ρωμαϊκή σύγκλητο το δικαίωμα για μια θριαμβική πομπή. Μία αψίδα με τρεις πύλες ανεγέρθηκε με την ευκαιρία και αποπερατώθηκε το 315 μ.Χ.

Ίσως λόγω του σύντομου χρόνου ανέγερσης, ίσως και λόγω σεβασμού προς τους «καλούς» αυτοκράτορες Τραϊανό, Αδριανό και Μάρκο Αυρήλιο, ίσως και λόγω κόστους, για το γλυπτό διάκοσμο της αψίδας χρησιμοποιήθηκαν γλυπτά και ανάγλυφα παλαιότερων κτιρίων,

δηλ. της εποχής των

- Τραϊανού (οκτώ αγάλματα αιχμαλώτων από τη Δακία· τέσσερα ανάγλυφα με απεικόνιση μαχών, προφανώς στη Δακία)
 - Αδριανού (οκτώ ανάγλυφα κυκλικού σχήματος με σκηνές κυνηγιού και θυσιών σε διάφορους θεούς)
 - Μάρκου Αυρηλίου (οκτώ ανάγλυφα με σκηνές δεξιώσεων ή πράξεων του αυτοκράτορα – υποταγή εχθρών και δεξίωση αιχμαλώτων· ο αυτοκράτωρ ενώ έρχεται στη Ρώμη [*adventus*] ή αποχωρεί [*profectio*], ο αυτοκράτωρ μοιράζοντας χρήματα στο λαό [*congiarium*]· ο αυτοκράτωρ σε θυσία) και
 - Κωνσταντίνου (σκηνές πορείας στρατιωτών, μαχών, νίκης, άφιξης στη Ρώμη και της θριαμβικής πομπής).
- Υπάρχουν θεωρίες ότι η ίδια η αψίδα έχει επίσης παλαιότερες φάσεις, της εποχής του Δωμιτιανού ή του Αδριανού, χωρίς να συμφωνούν οι ερευνητές.

■ Trajan ■ Hadrian ■ Marcus Aurelius ■ Constantine

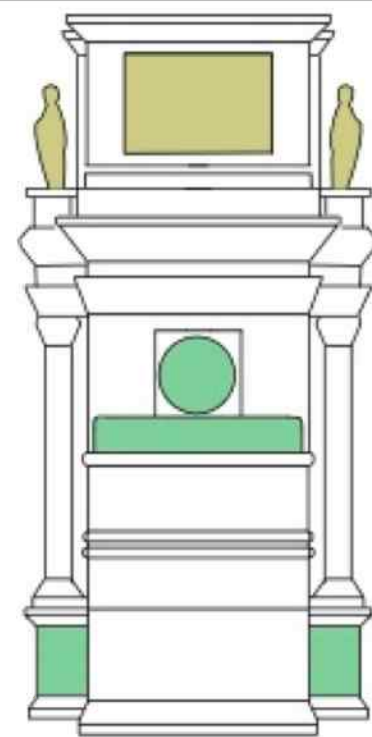
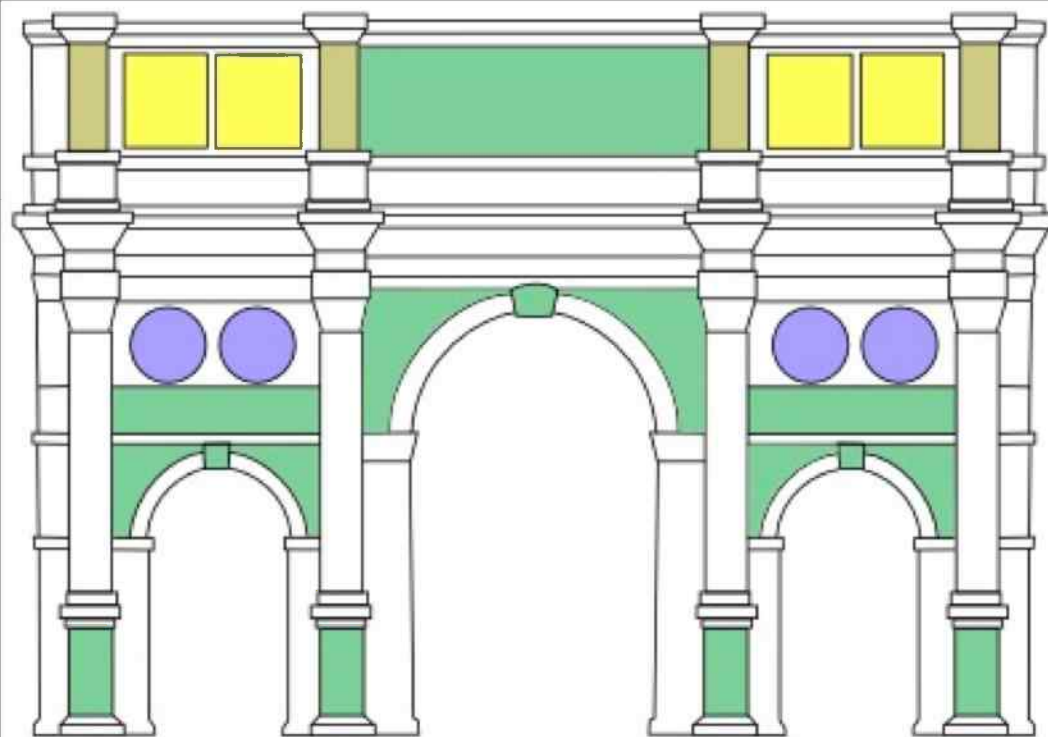
1. Molo S. Paolo
2. Palazzo del Palazzo

View of the Arch of Constantine and the Amphitheatre Flavian called the Colosseum

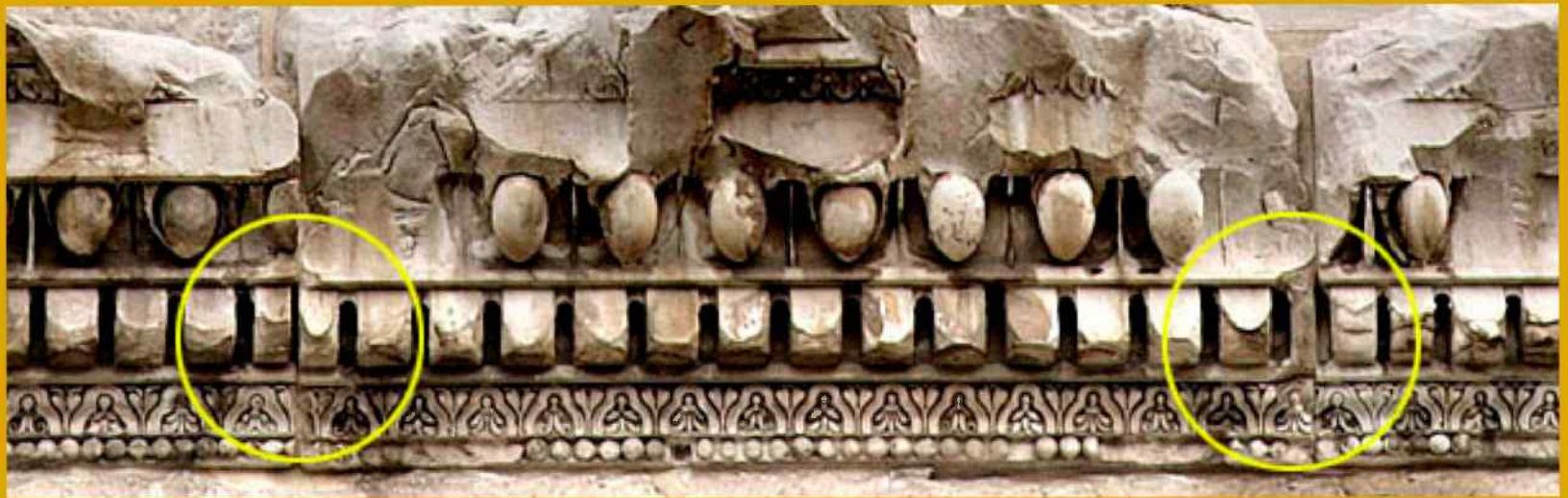
3. Valley of the Tiber
4. Piazza dell'Esquilino

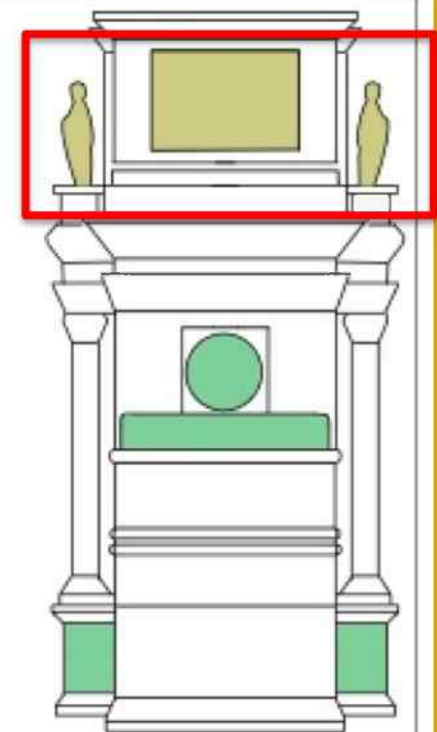
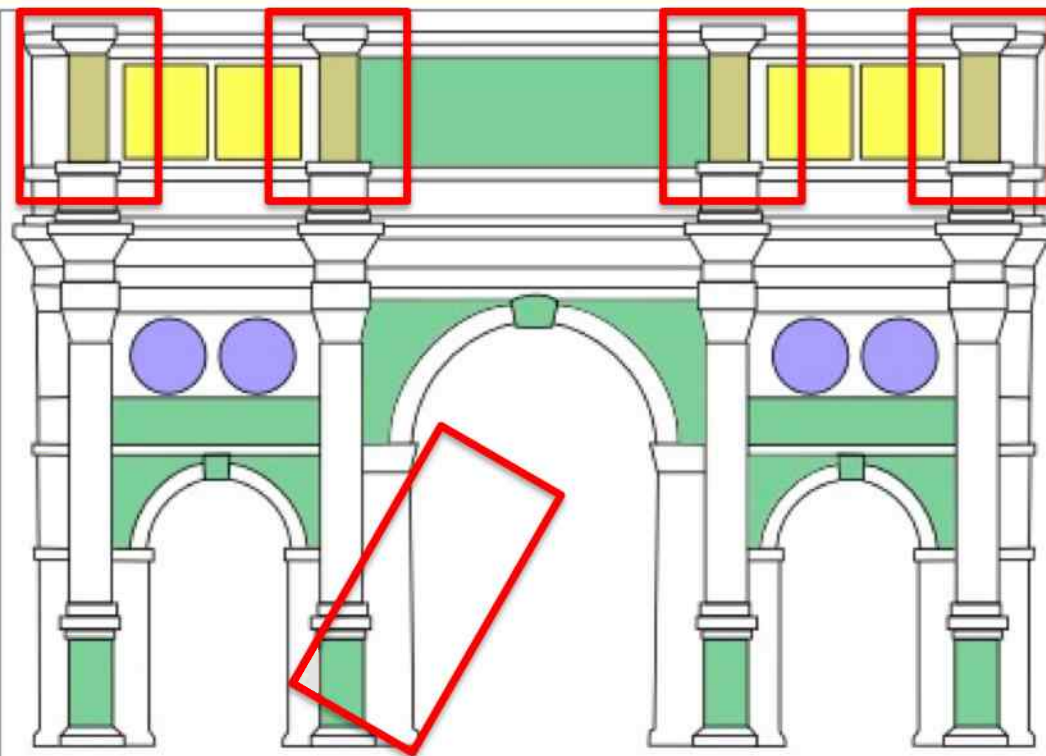

■ Trajan
 ■ Hadrian
 ■ Marcus Aurelius
 ■ Constantine

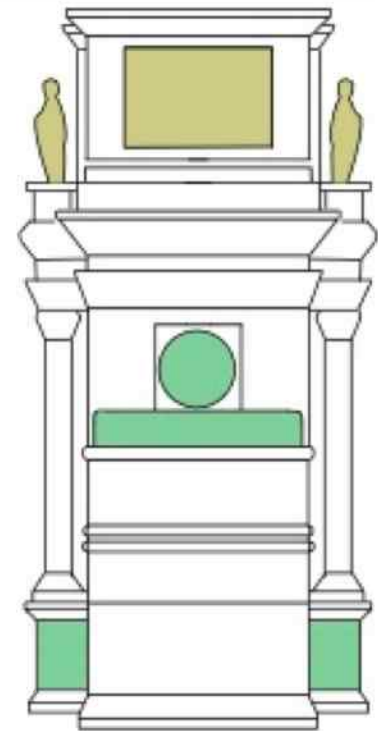
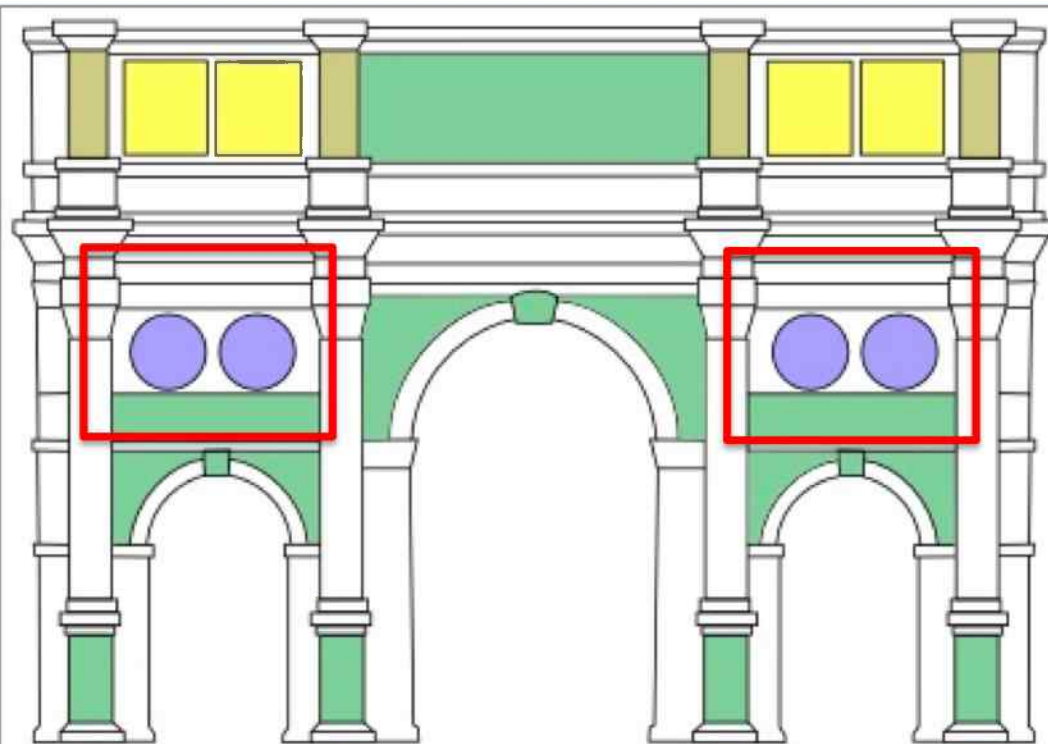

Trajan
 Hadrian
 Marcus Aurelius
 Constantine

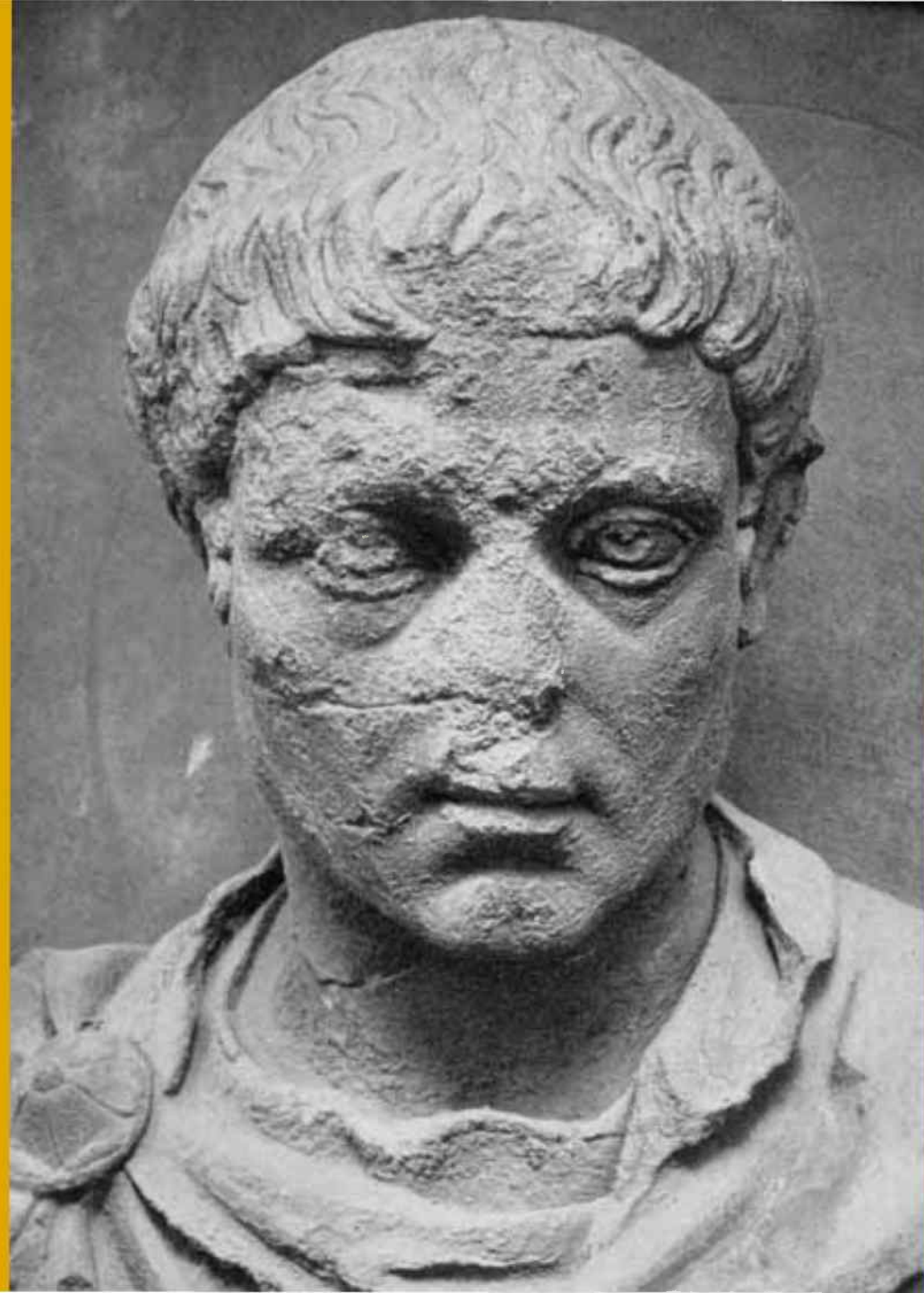

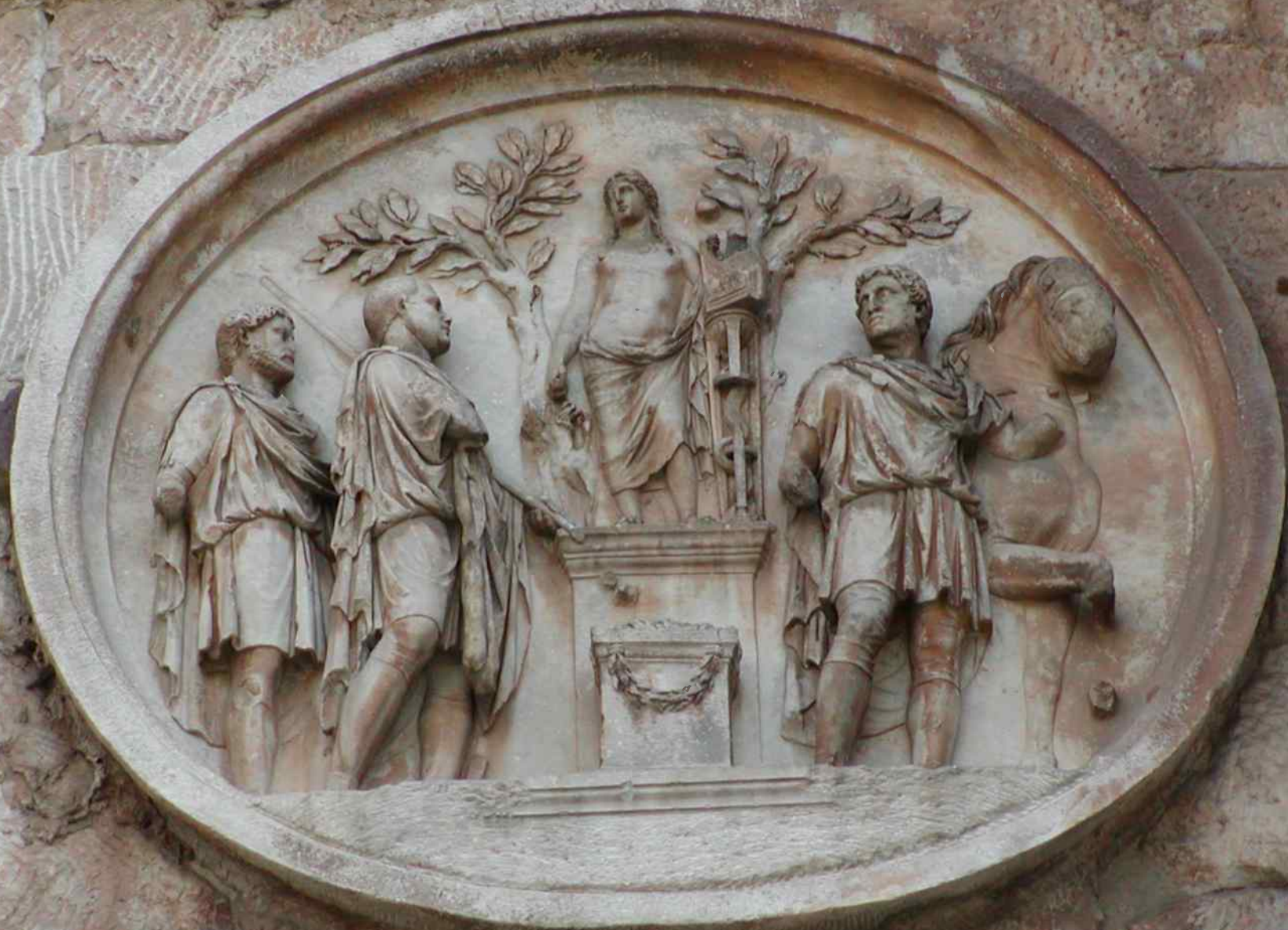
Trajan Hadrian Marcus Aurelius Constantine

M O T I S X

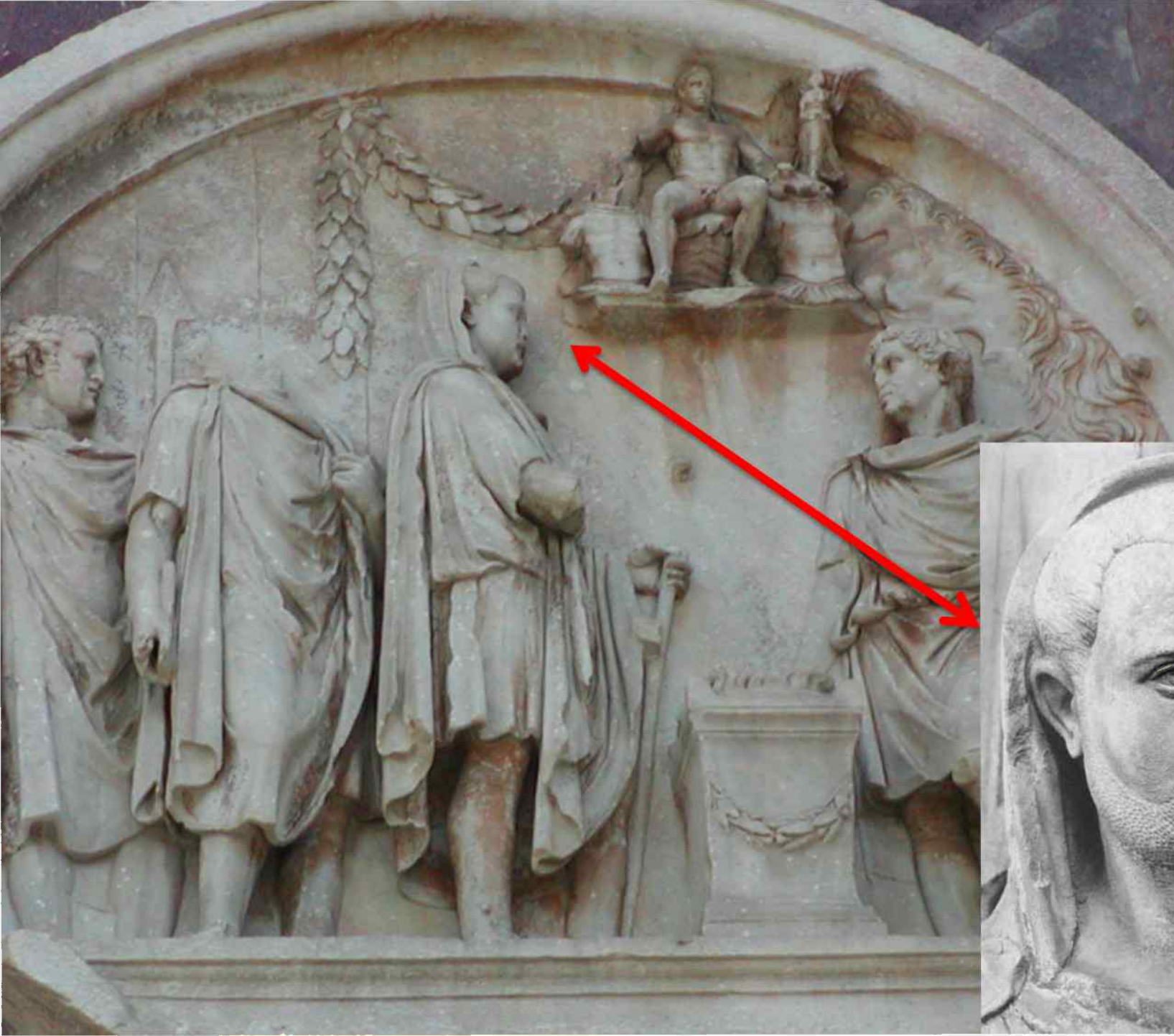
VOTIS - XX -

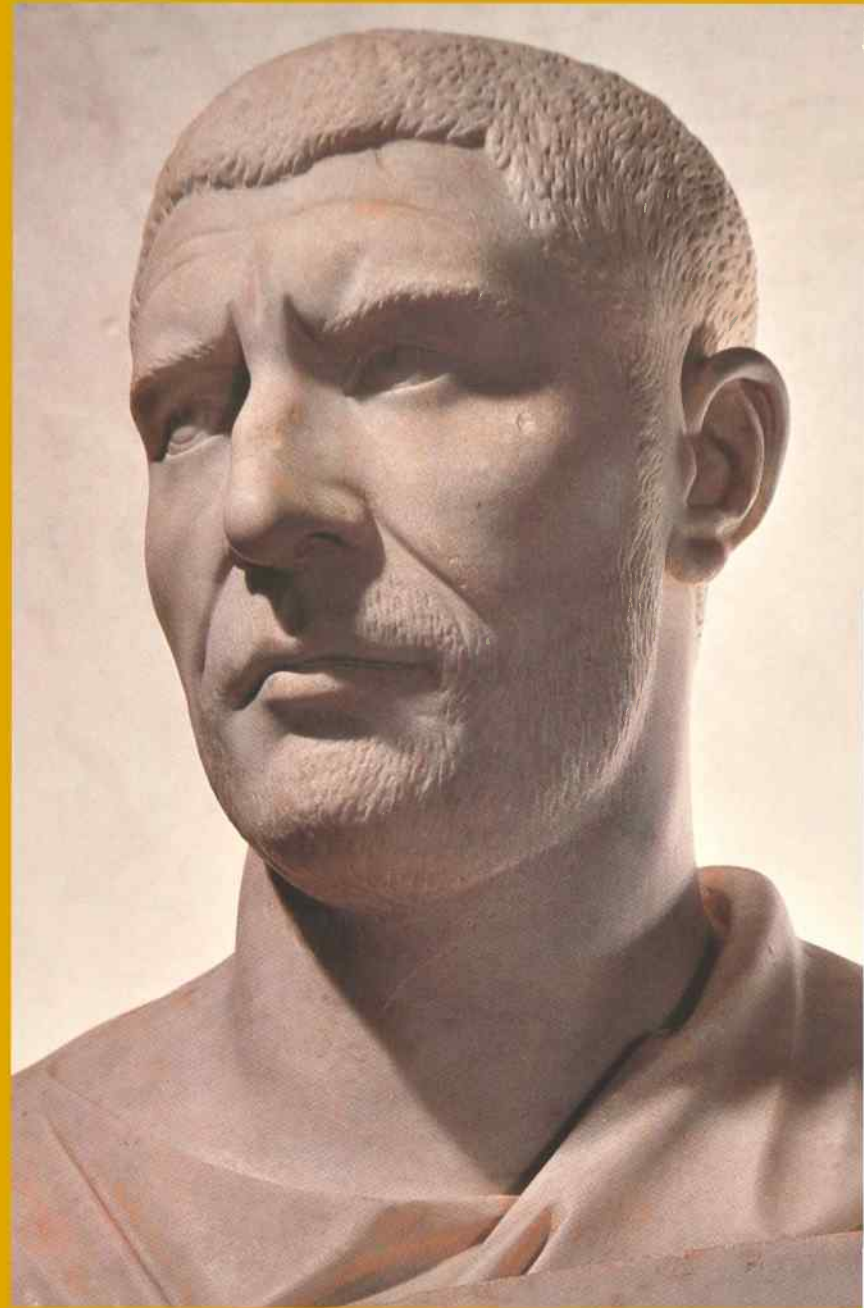

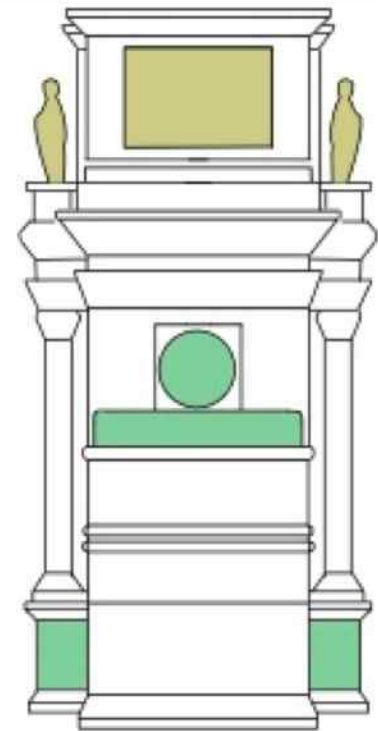
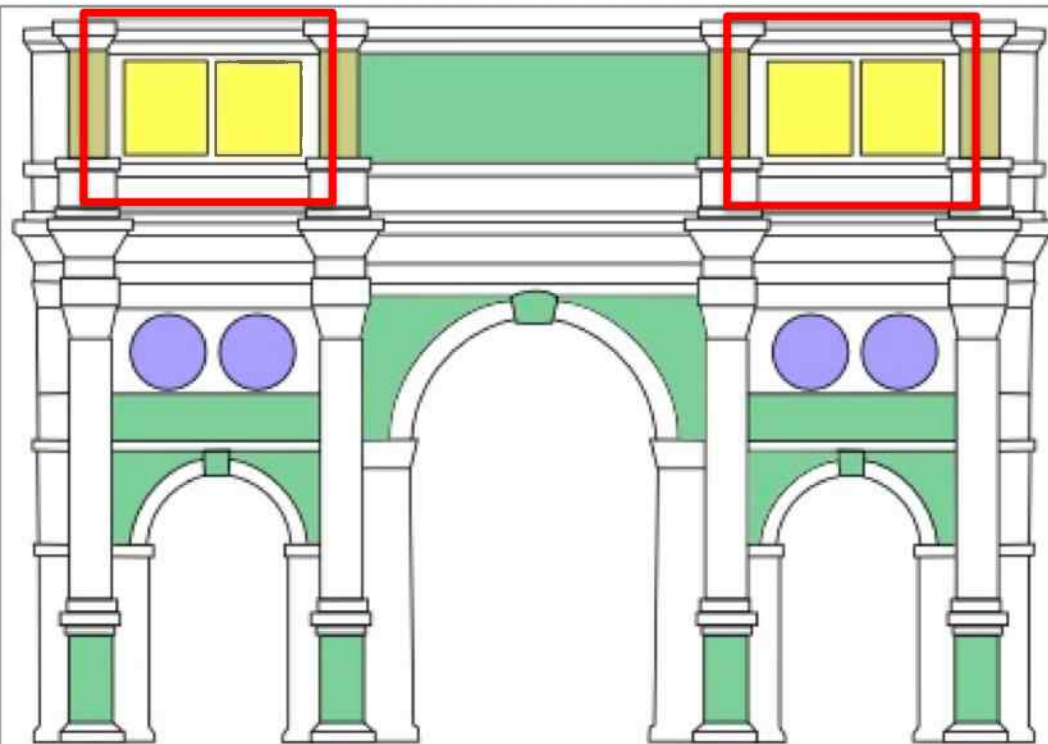

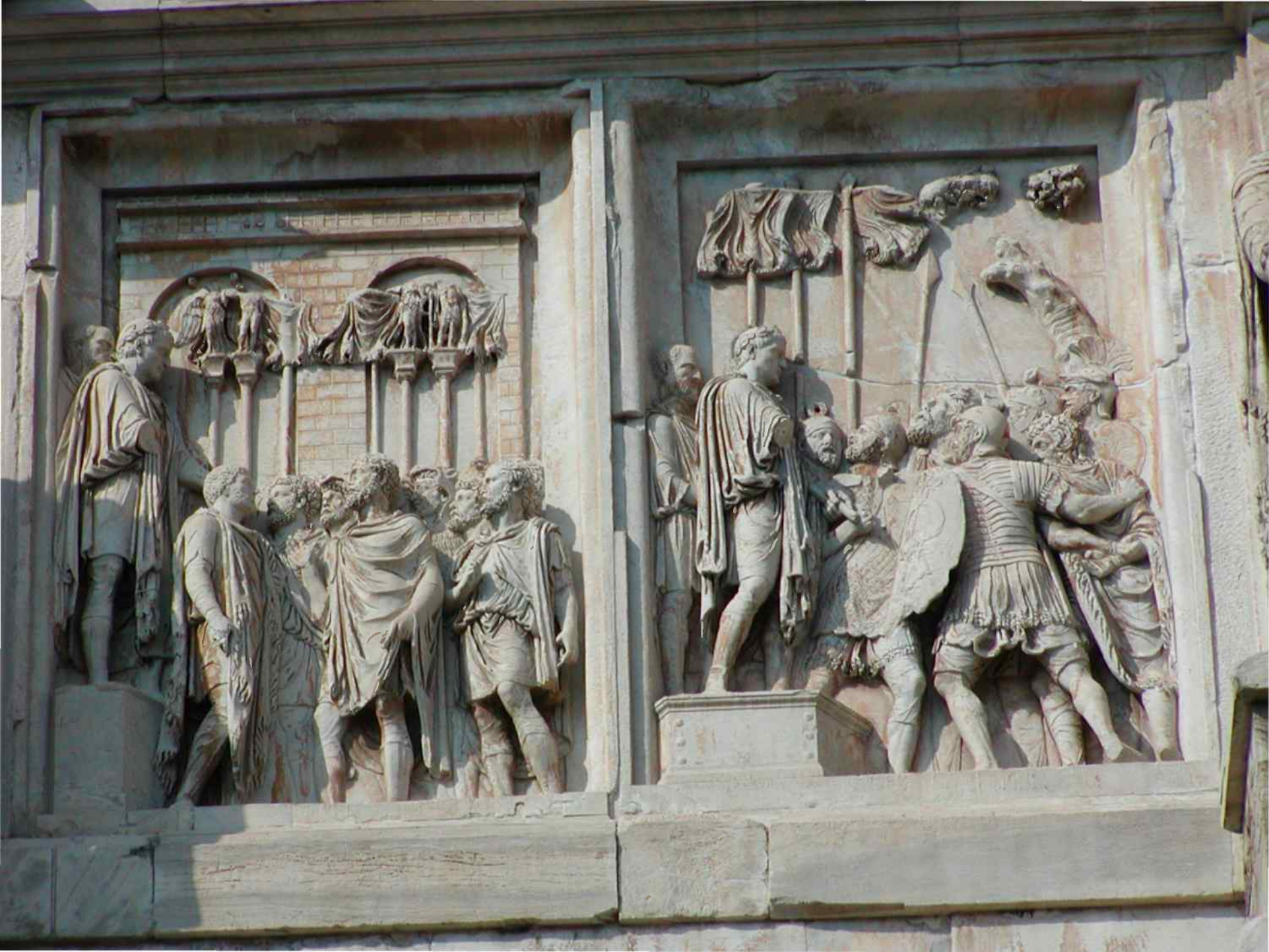

Trajan Hadrian Marcus Aurelius Constantine

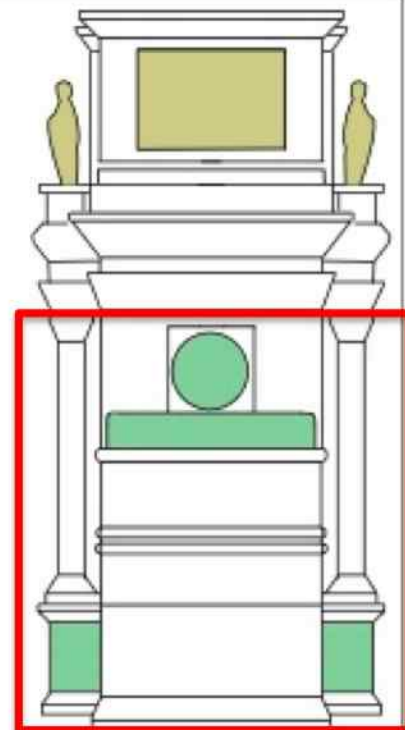
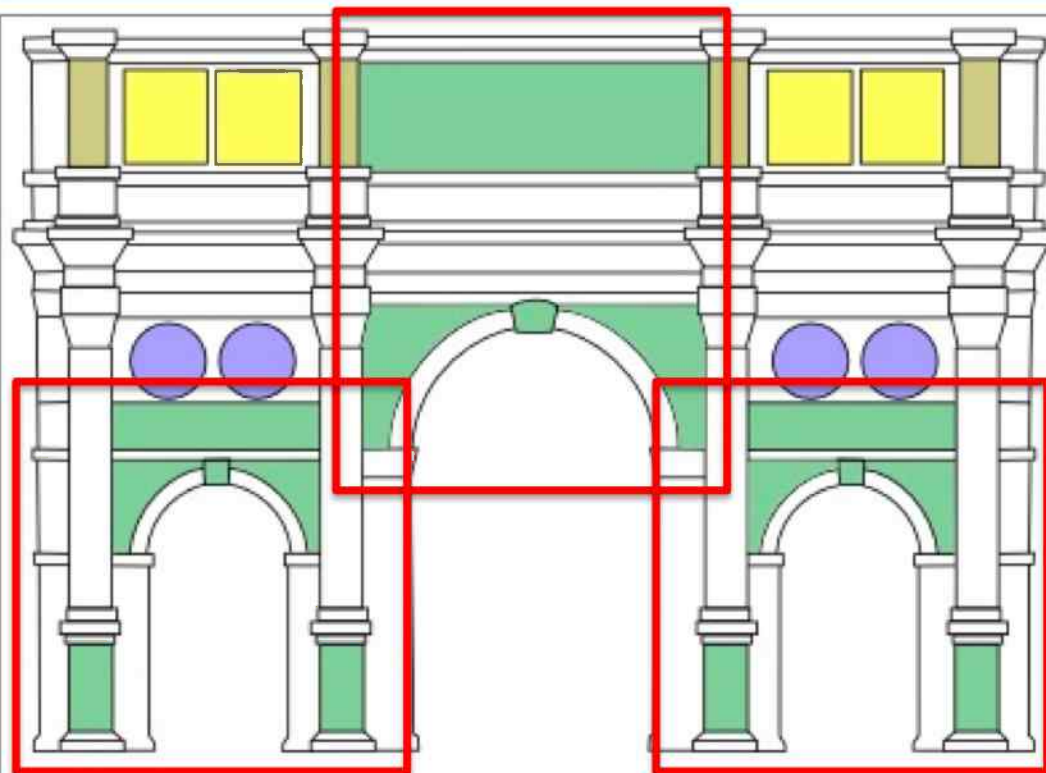

Trajan Hadrian Marcus Aurelius Constantine

5. Επιτύμβια κτίρια, μαυσωλεία.

Μαυσωλεία

Ρώμη, Μαυσωλείο του αυτοκράτορα Αυγούστου.

Ρώμη, Μαυσωλείο του αυτοκράτορα Αυγούστου, πρόπλασμα.

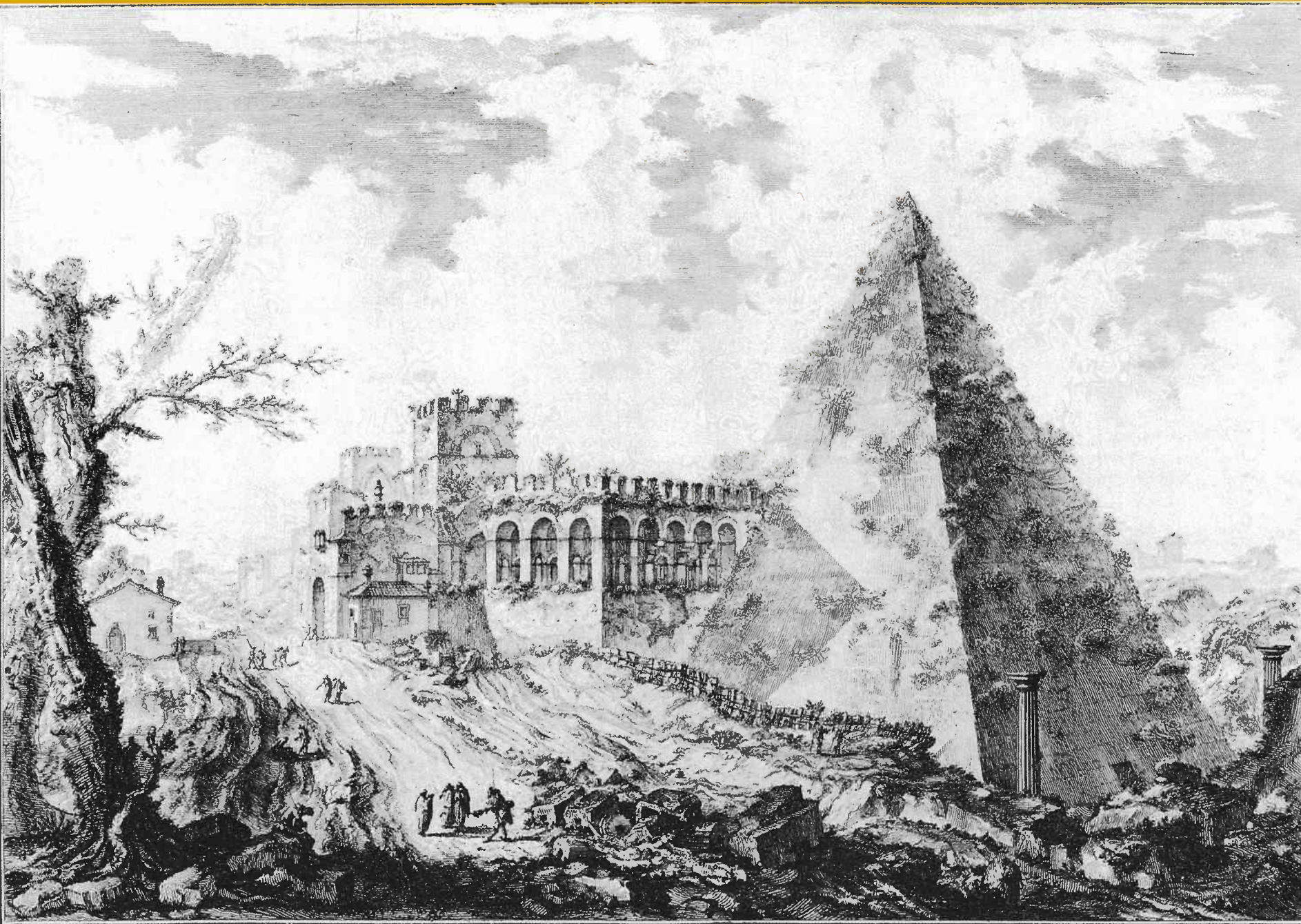

Ρώμη, Μαυσωλείο του αυτοκράτορα Αδριανού («*Castel Sant' Angelo*»).

Τάφοι ιδιωτών. Επιτύμβια
ανάγλυφα ιδιωτών.

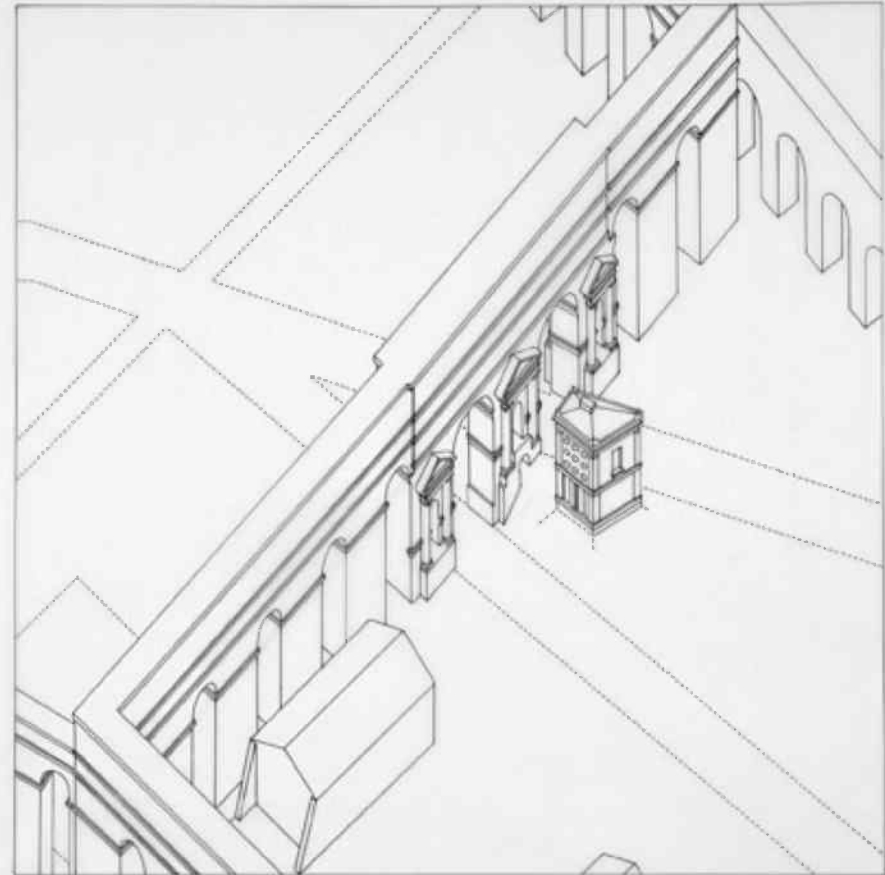
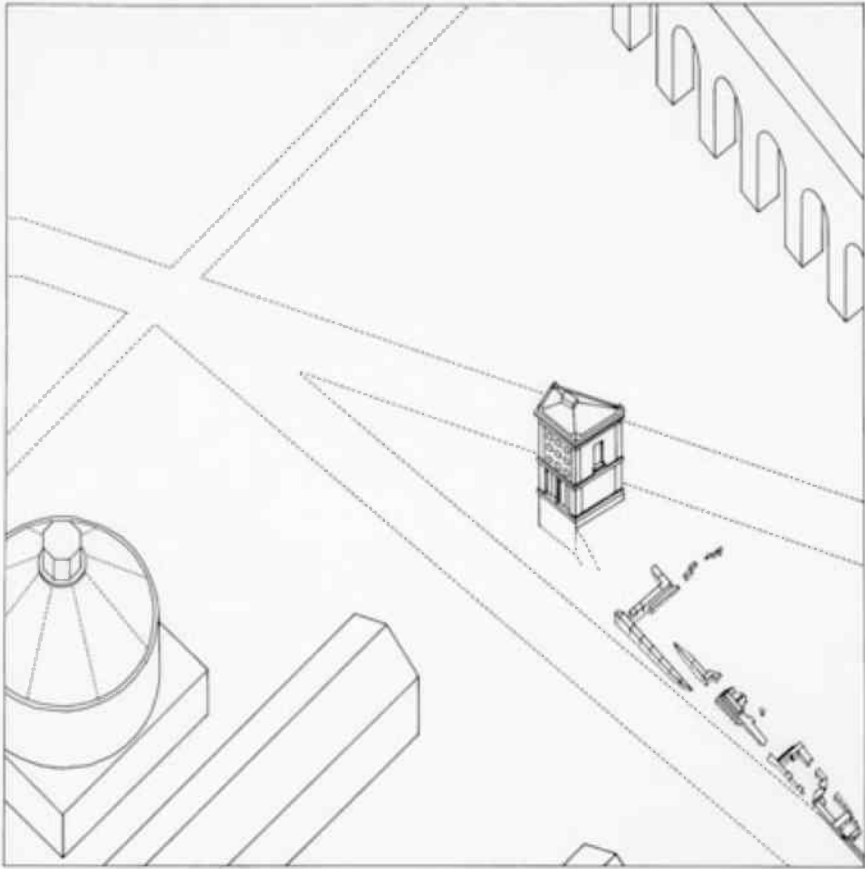
Ρώμη, επιτύμβιο μνημείο (πυραμίδα) του Caius Cestius. Όψιμη εποχή της ρωμαϊκής δημοκρατίας (δεύτερο μισό του 1^{ου} αι. π.Χ.).

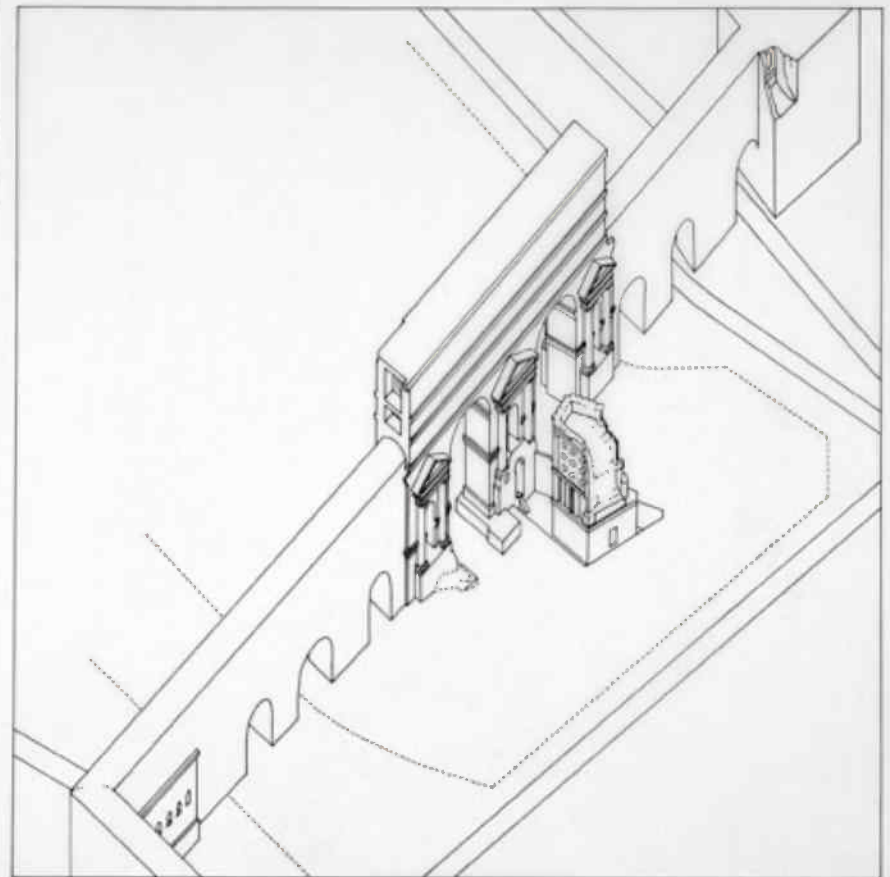
Porta S. Paolo
Mura di Roma

Veduta del Sepolcro di Cajo Cestio

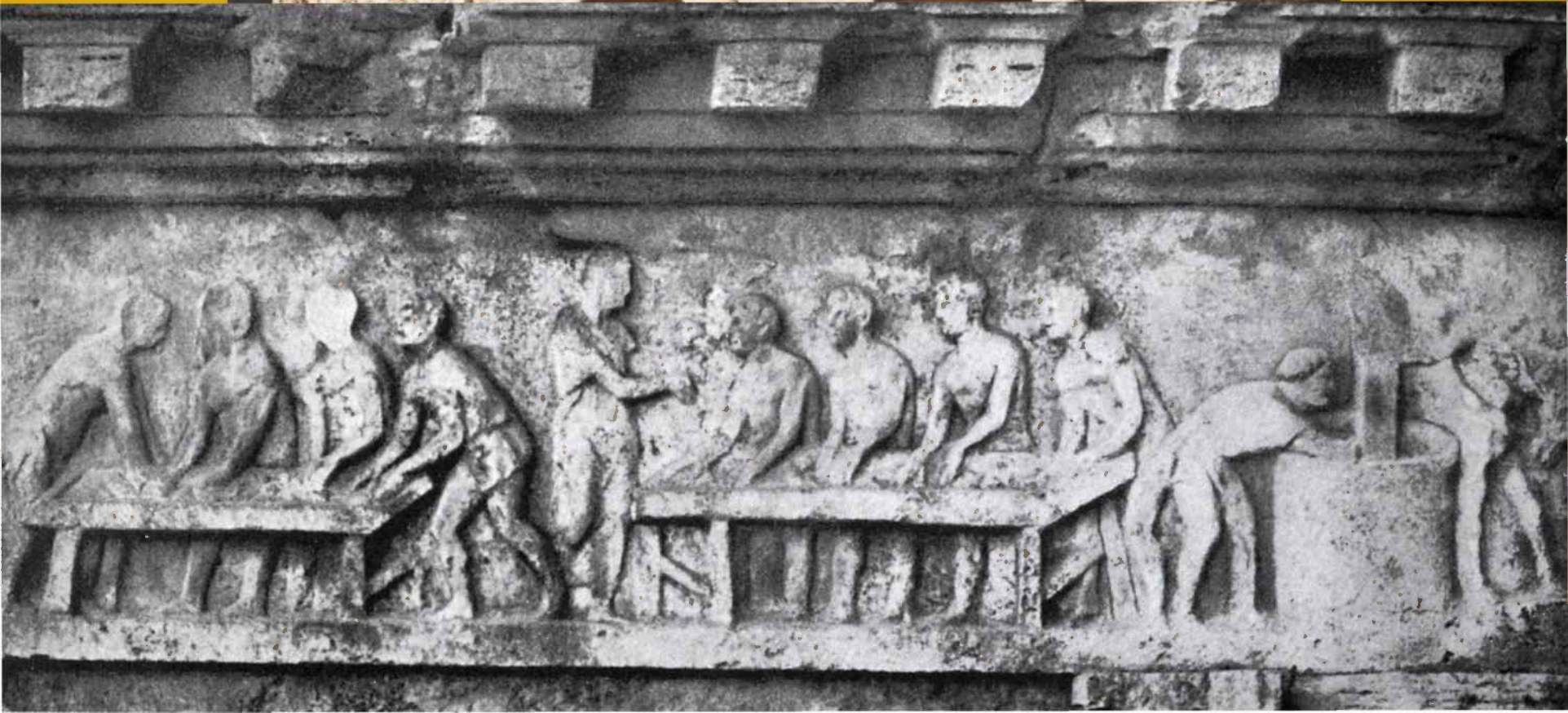
Engraving by...

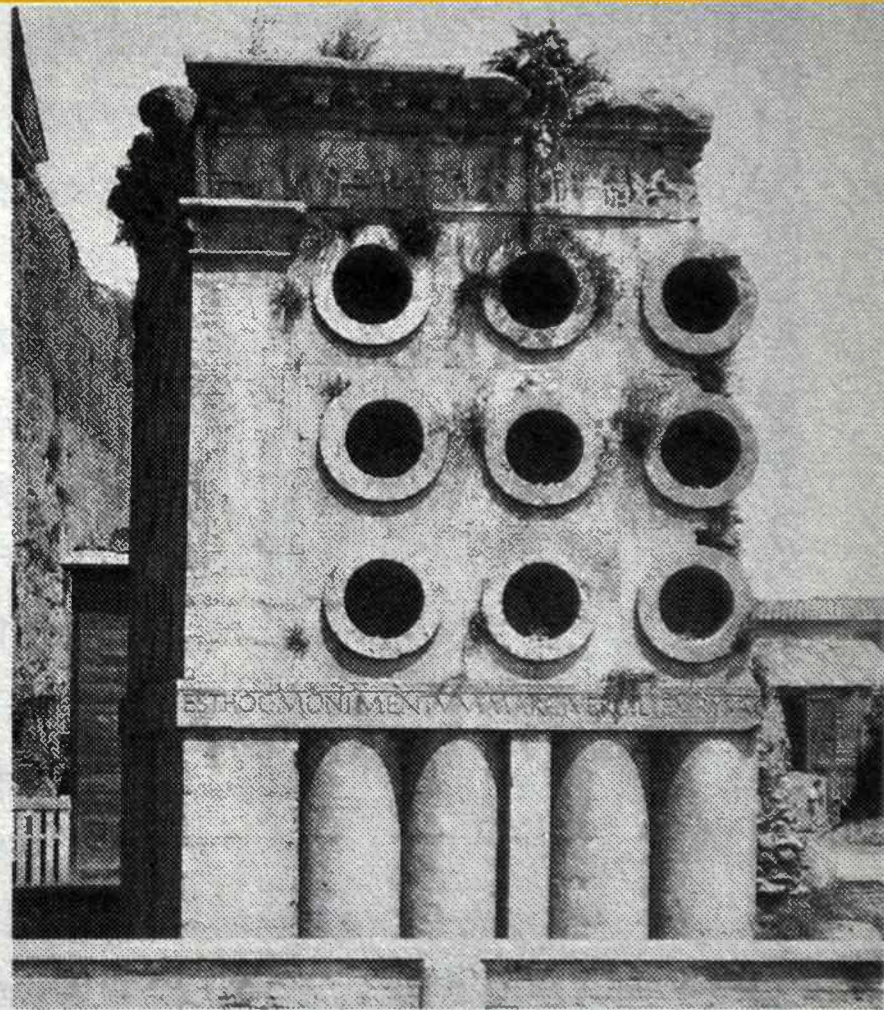
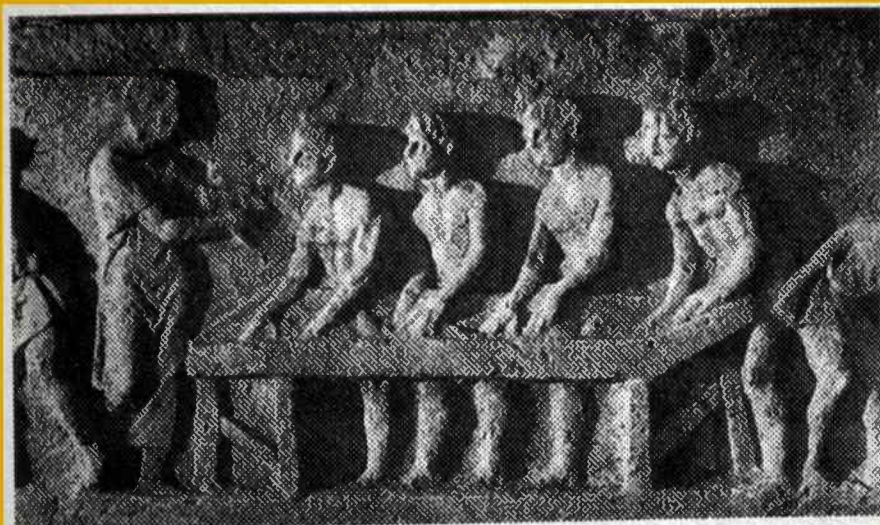

Ρώμη, επιτύμβιο μνημείο του αρτοποιού Μάρκου Βεργιλίου Ευρυσάκη εκτός των τειχών, στην πύλη *Porta Maggiore*. Όψιμη εποχή της ρωμαϊκής δημοκρατίας (δεύτερο μισό του 1^{ου} αι. π.Χ.).

L(ucio) Calpurnio Daphno
argentario
macelli magni
Ti(berius) Claudius Aug(usti) l(ibertus)
Apelles · et
Asconia Quarta
propinquo carissimo
fecerunt

D-DAI-ROM-4655

Επιτύμβιος βωμός. Στο κέντρο
δημοπράτης ψαριών, δε/αρ δύο
δούλοι κουβαλούν καλάθια με
ψάρια. Ο εκλιπών έχει την
κόμμωση («περμανάντ») του
Νέρωνα.

Εποχή Νέρωνα (2^ο μισό 1^{ου} αι. μΧ).
Ρώμη, Μουσείο Palazzo Massimo.

D A C I S C E

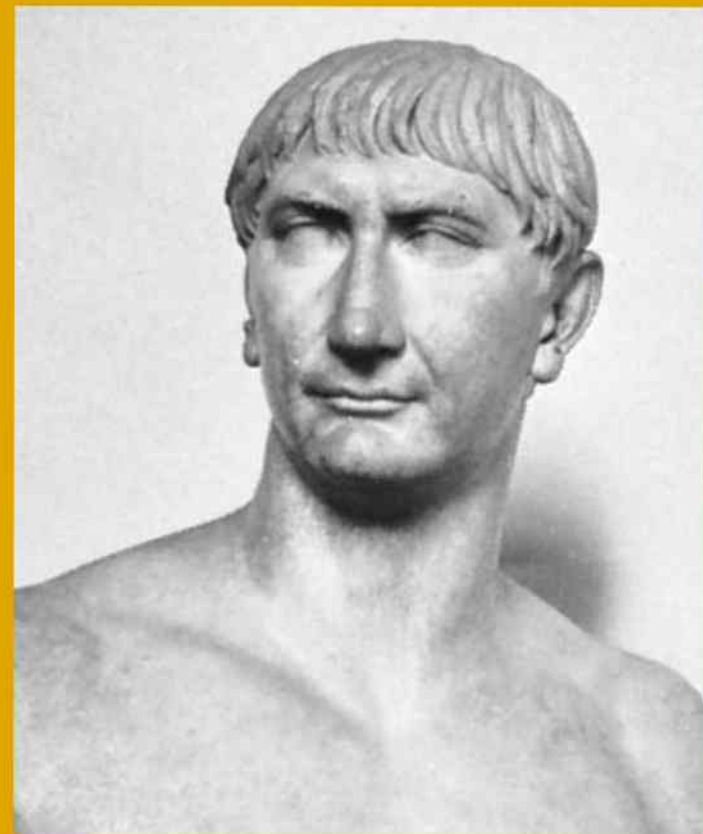
D-DAI-ROM-4656

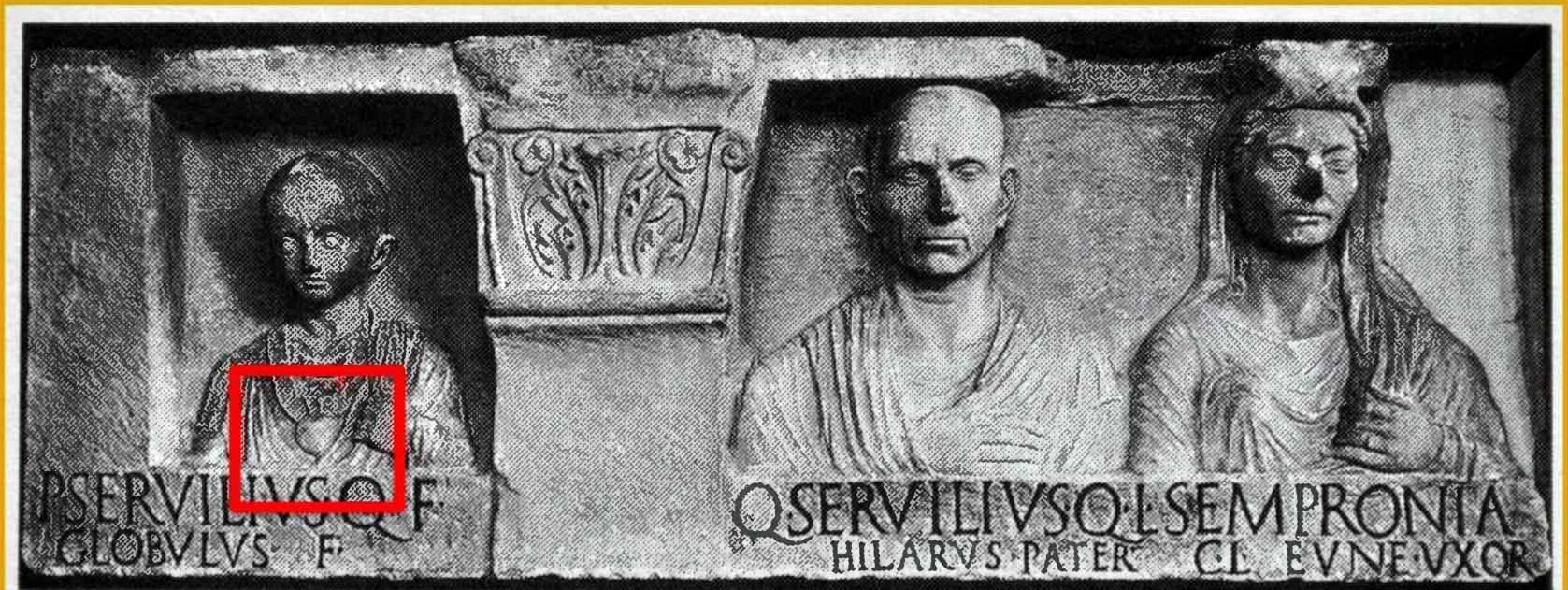
Επιτύμβιο ανάγλυφο αξιωματούχου της αρένας (*circus*). Παριστάνεται αρ., μαζί με άγαλμα (;) της γυναίκας του. Οι δύο εκλιπόντες καταλαμβάνουν το 1/5, σκηνές από την αρένα τα υπόλοιπα 4/5 του αναγλύφου.

Εποχή Τραϊανού (π. 100 μΧ). Ρώμη, Μουσεία Βατικανού

FA2208-02

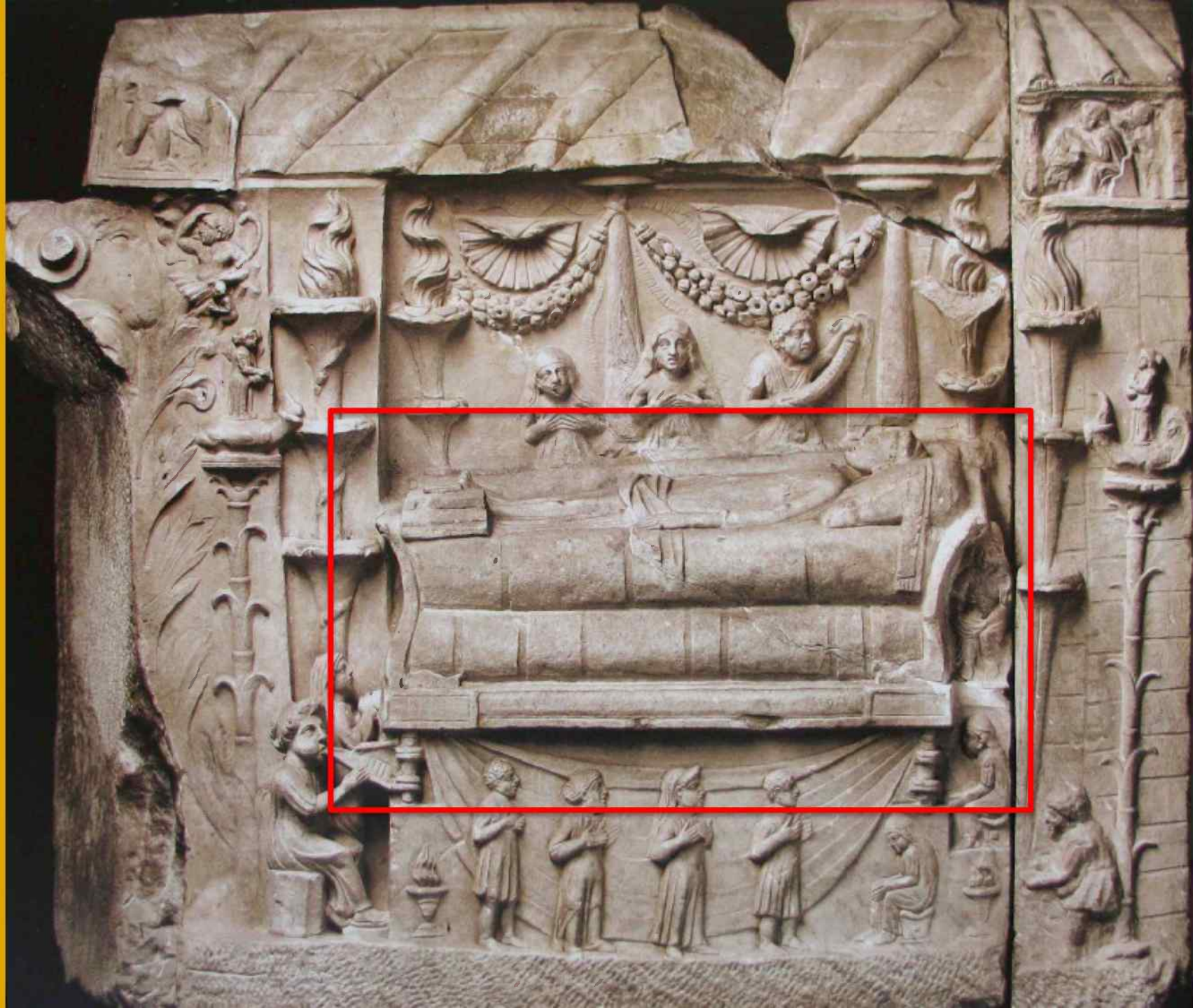

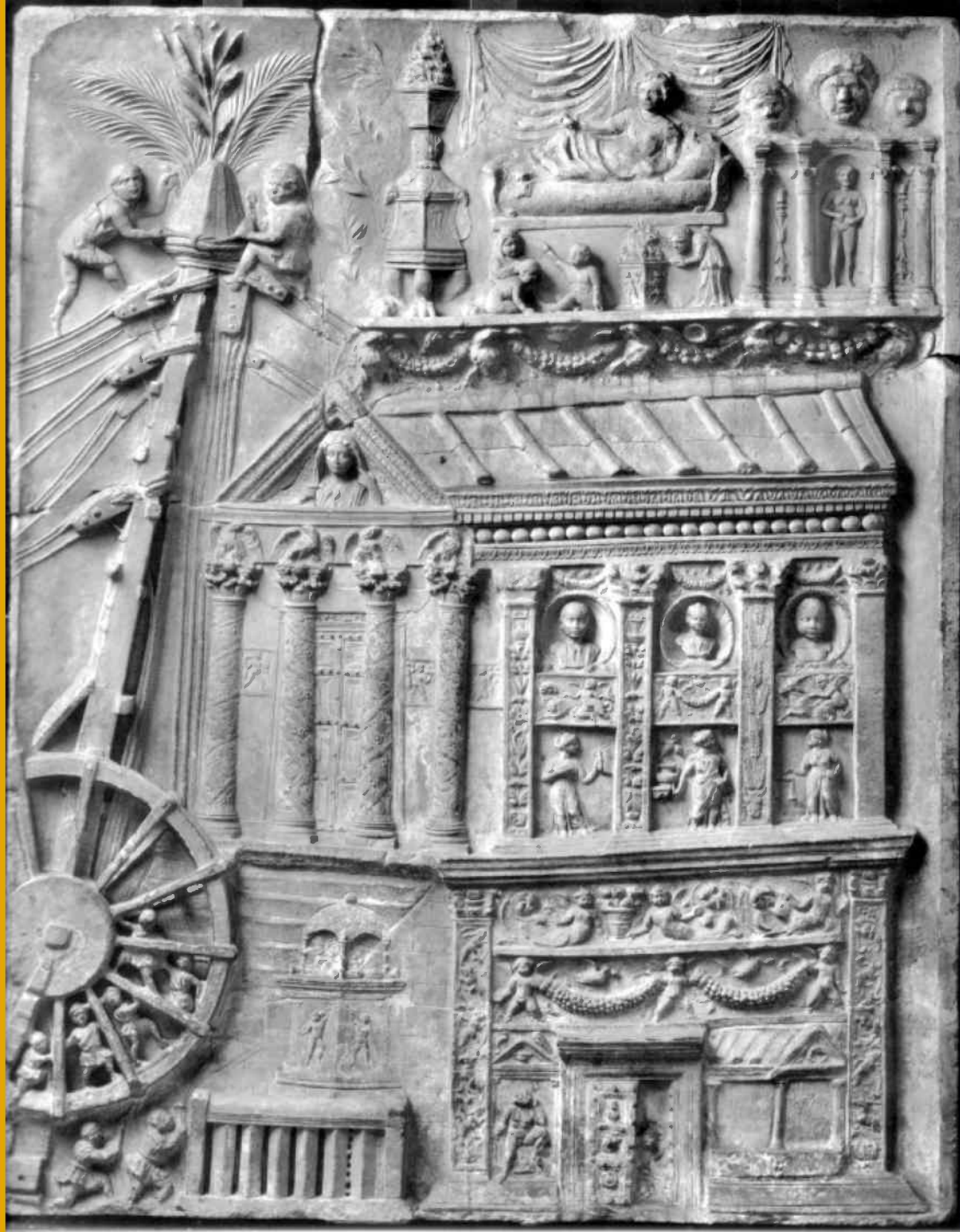
Επιτύμβιο ανάγλυφο ζεύγους απελεύθερων με τον ελεύθερο πλέον γιό τους (φορά στο στήθος την σφαιροειδή *bullae*, το σήμα του ελεύθερου Ρωμαίου πολίτη).

Εποχή Αυγούστου (1^{ος} αι. πΧ – 1^{ος} αι. μΧ). Ρώμη, Μουσεία Βατικανού

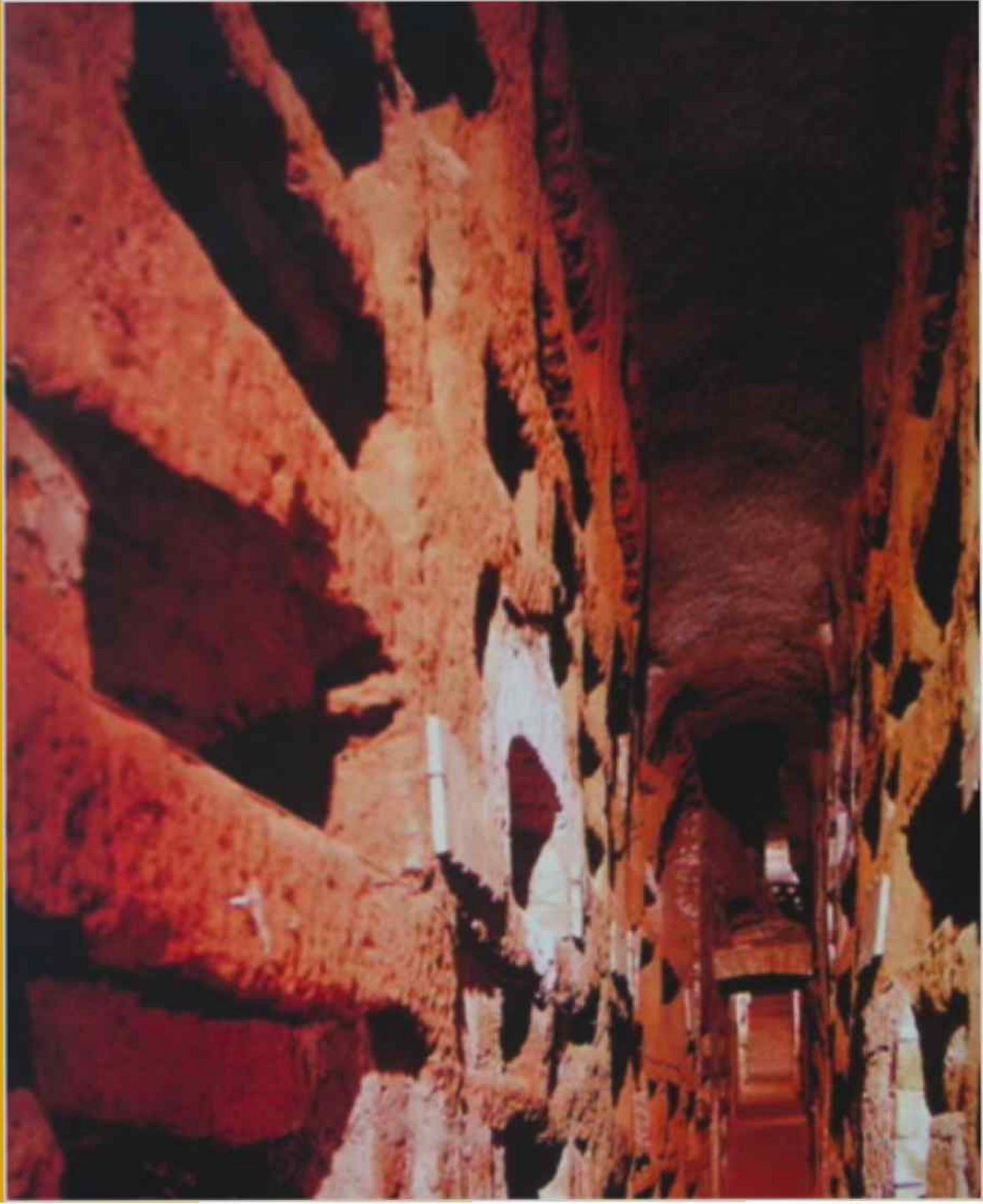
Επιτύμβιο μνημείο της οικογένειας των **Haterii**
(εποχής Φλαβίων, δηλ. ανάμεσα στο 69 και το 96 μ.Χ.)

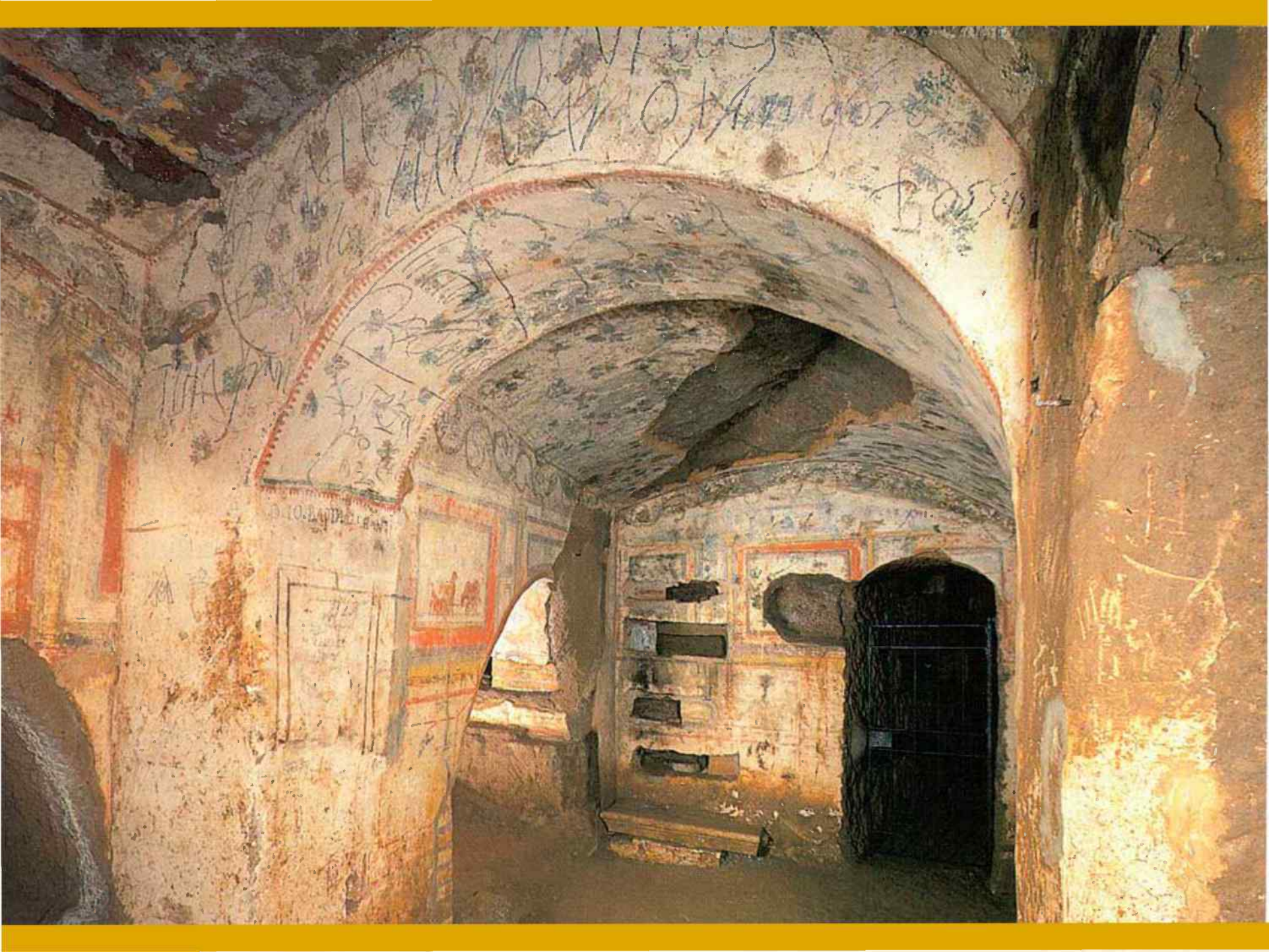

Ρώμη, τάφοι στις κατακόμβες.
Πρώιμη χριστιανική εποχή.

Σαρκοφάγοι και τα ανάγλυφά
τους.

Ρώμη, σαρκοφάγος με παράσταση θεών και της εκλιπούσης στο κέντρο.

Ρώμη, σαρκοφάγος με διονυσιακές σκηνές και λεοντοκεφαλές.

Ρώμη, σαρκοφάγος με διονυσιακές σκηνές.

Ρώμη, σαρκοφάγος με σκηνές από το μύθο της Μήδειας.

Ρώμη, δύο διαφορετικές σαρκοφάγοι με σκηνές από το μύθο της Μήδειας.

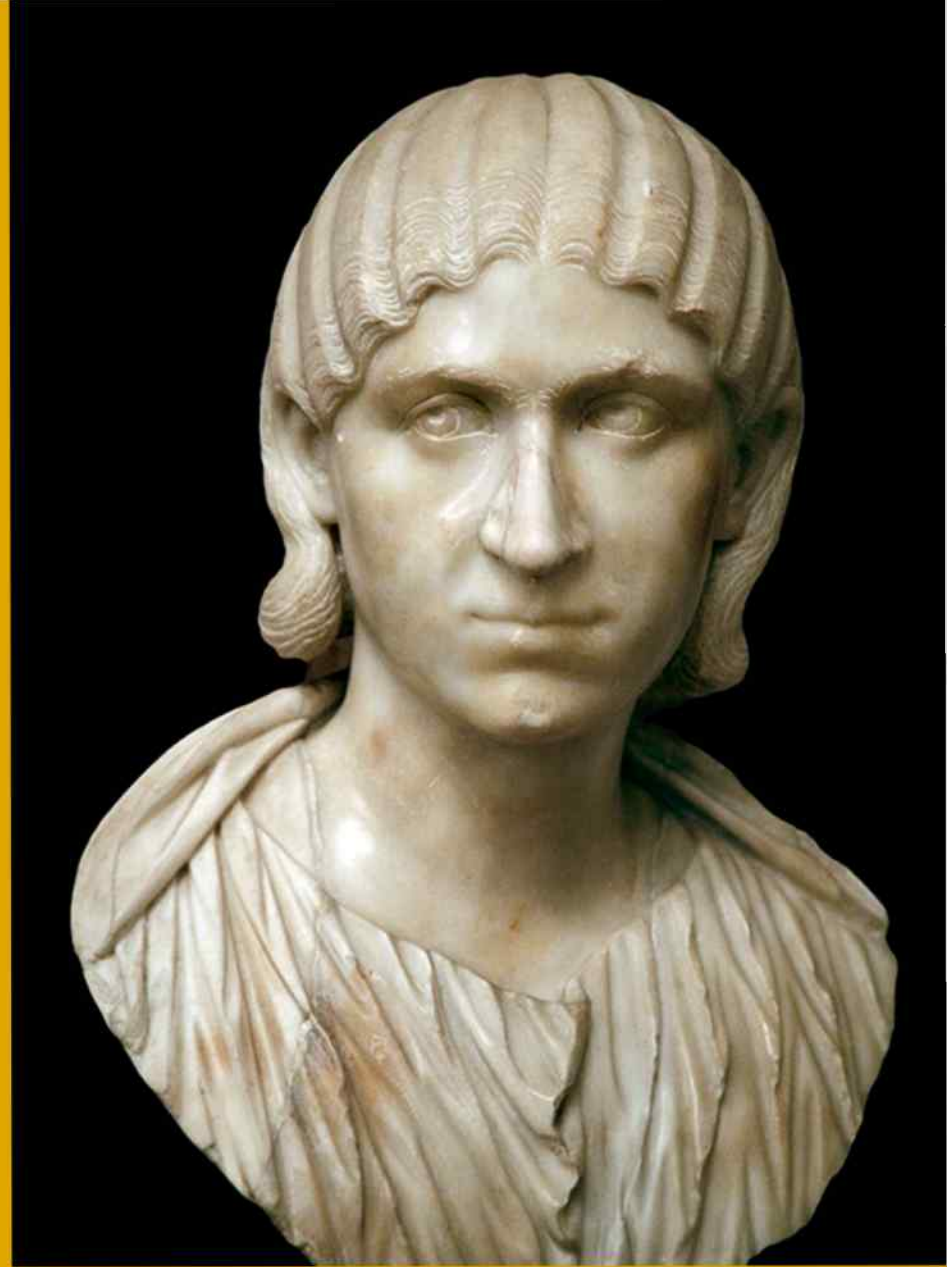

Ρώμη, σαρκοφάγος με σκηνές μάχης. Το ζεύγος των εκλιπόντων στο κέντρο φέρει στοιχεία πορτρέτων και κόμμωση της εποχής των Σεβήρων (πρώτο μισό του 3^{ου} αι. μ.Χ.).

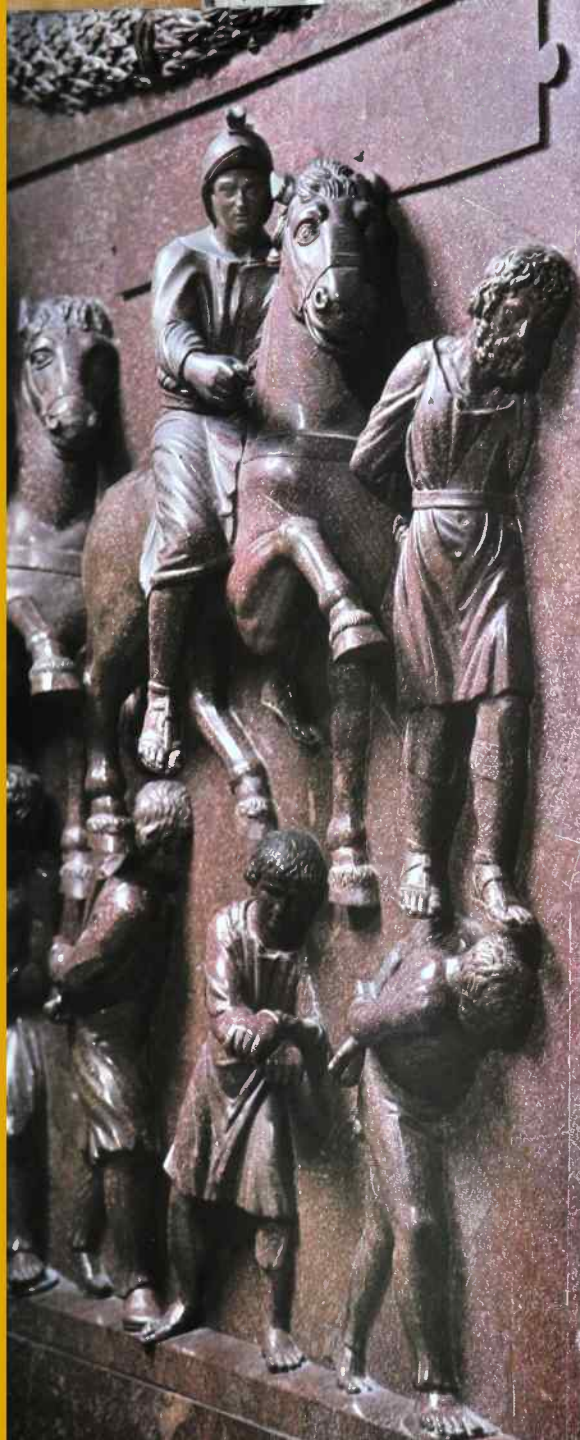

Ρώμη, η γυναίκα από τη σαρκοφάγο με σκηνή μάχης και προτομή με πορτρέτο της Ιουλίας Μαμαίας, μητέρας του Αλέξανδρου Σεβήρου (αυτοκράτωρ 222-235 μ.Χ.).

Σαρκοφάγοι με
πρωτοχριστιανικά ανάγλυφα.

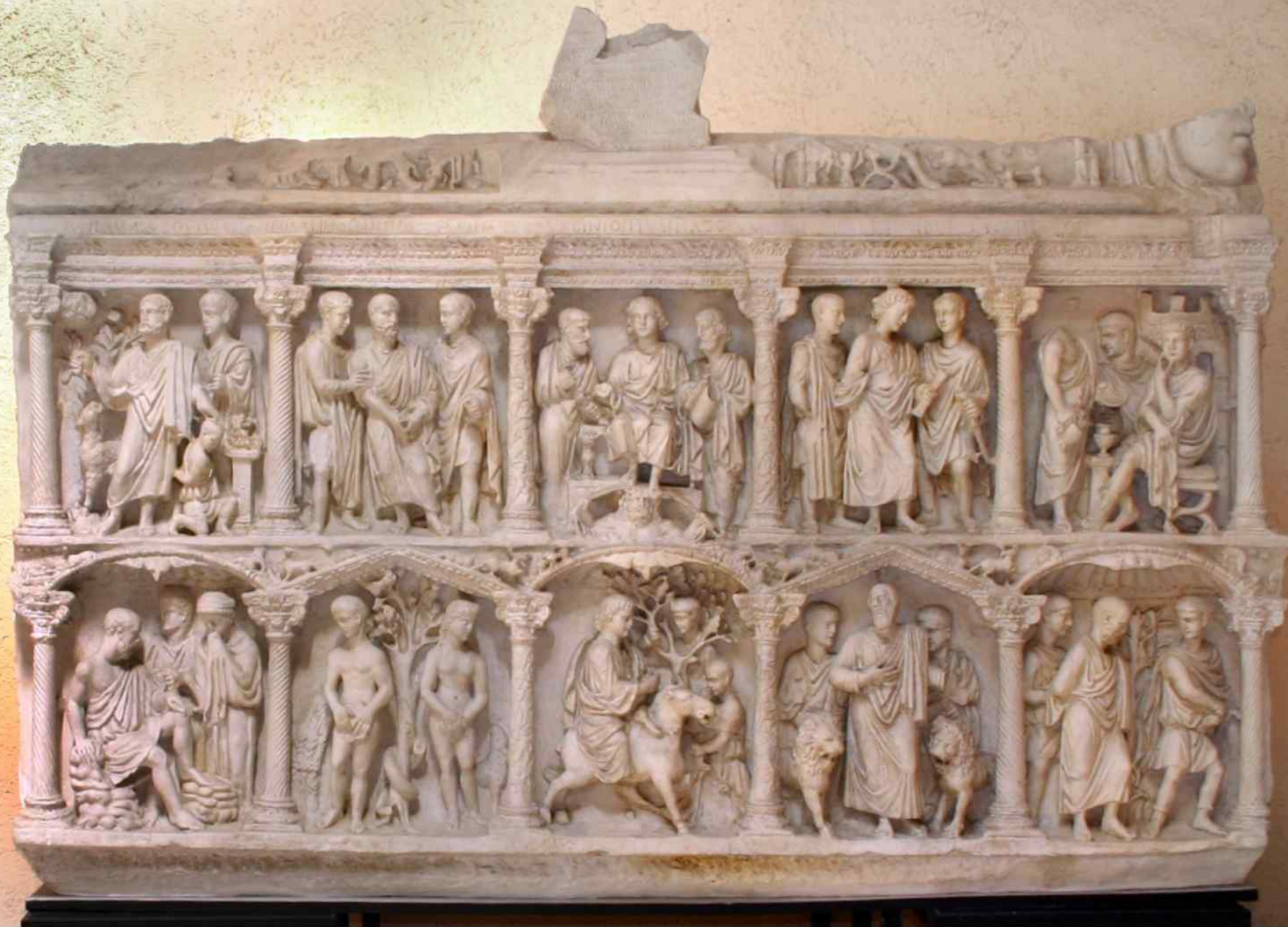

Ρώμη, σαρκοφάγος της Αγίας Ελένης, μητέρας του Κωνσταντίνου του Μεγάλου.

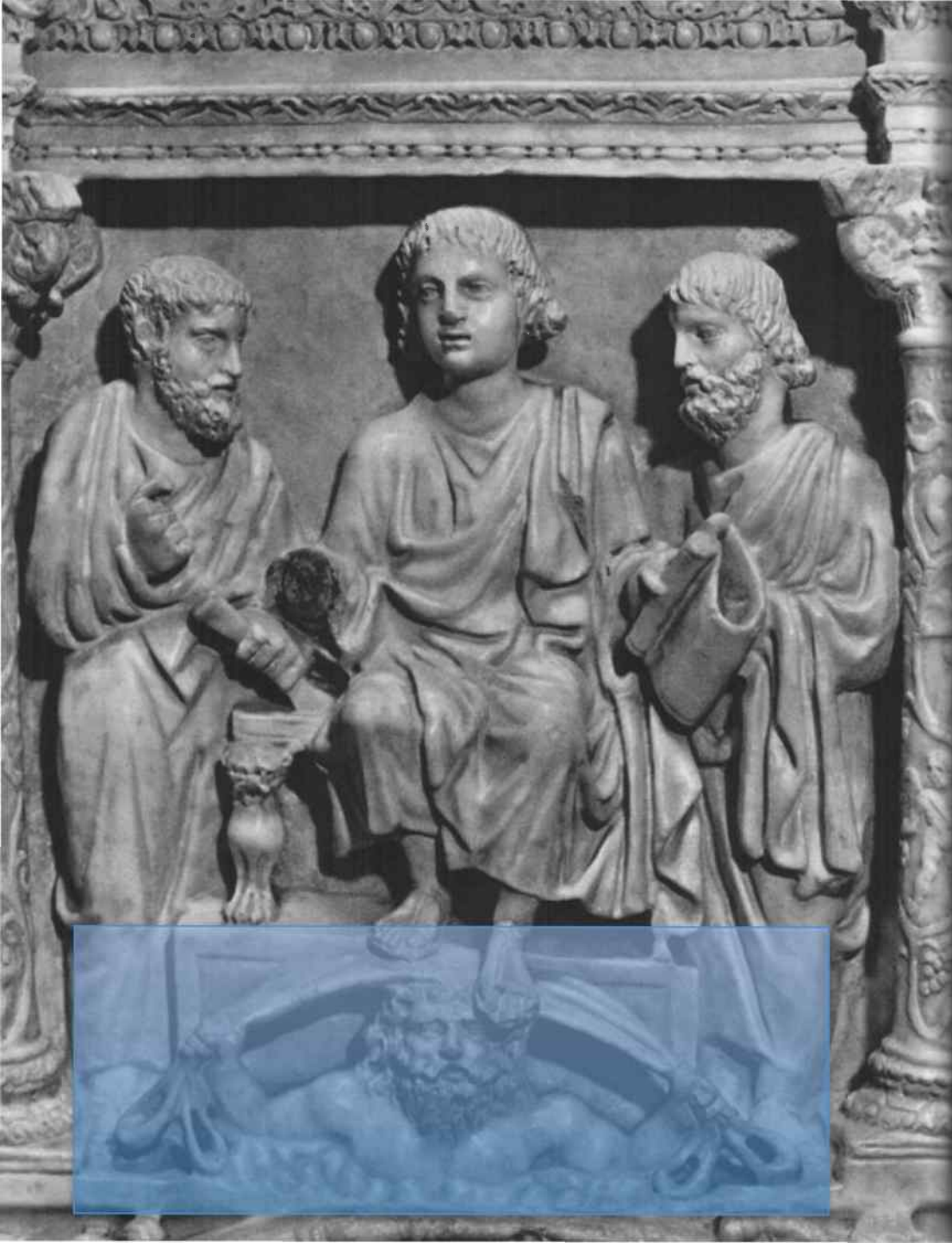
Ρώμη, σαρκοφάγος με τον «καλό ποιμένα».

Ρώμη, σαρκοφάγος με σκηνές από την Παλαιά και την Καινή Διαθήκη.

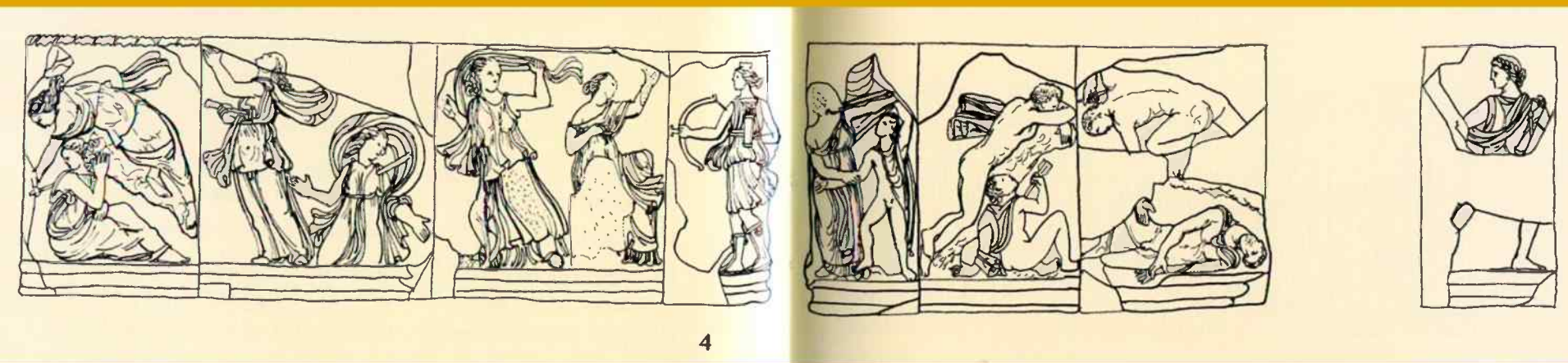

Ρώμη, σαρκοφάγος με
σκηνές από την Παλαιά και
την Καινή Διαθήκη.
Αδάμ και Εύα.

Ρώμη, σαρκοφάγος με σκηνές
από την Παλαιά και την Καινή
Διαθήκη.
Ο Χριστός ανάμεσα στους
Αποστόλους Πέτρο και Παύλο.
Στα πόδια του Χριστού ο
(ειδωλολατρικός) θεός Ουρανός.

Ανάγλυφα με μυθολογικά
θέματα σε δημόσια
οικοδομήματα, π.χ. θέατρα.

Η θανάτωση των παιδιών της Νιόβης.
 Άνω: Σαρκοφάγος. Κάτω: Ανάγλυφο από το θέατρο στην Ιεράπολη της Φρυγίας (Μικρά Ασία).

Ο Ερμής φέρει τον μικρό Διόνυσο στις Νύμφες του όρους Νύσα.
Ανάγλυφο από το θέατρο στη Νύσα της Καρίας (Μικρά Ασία).

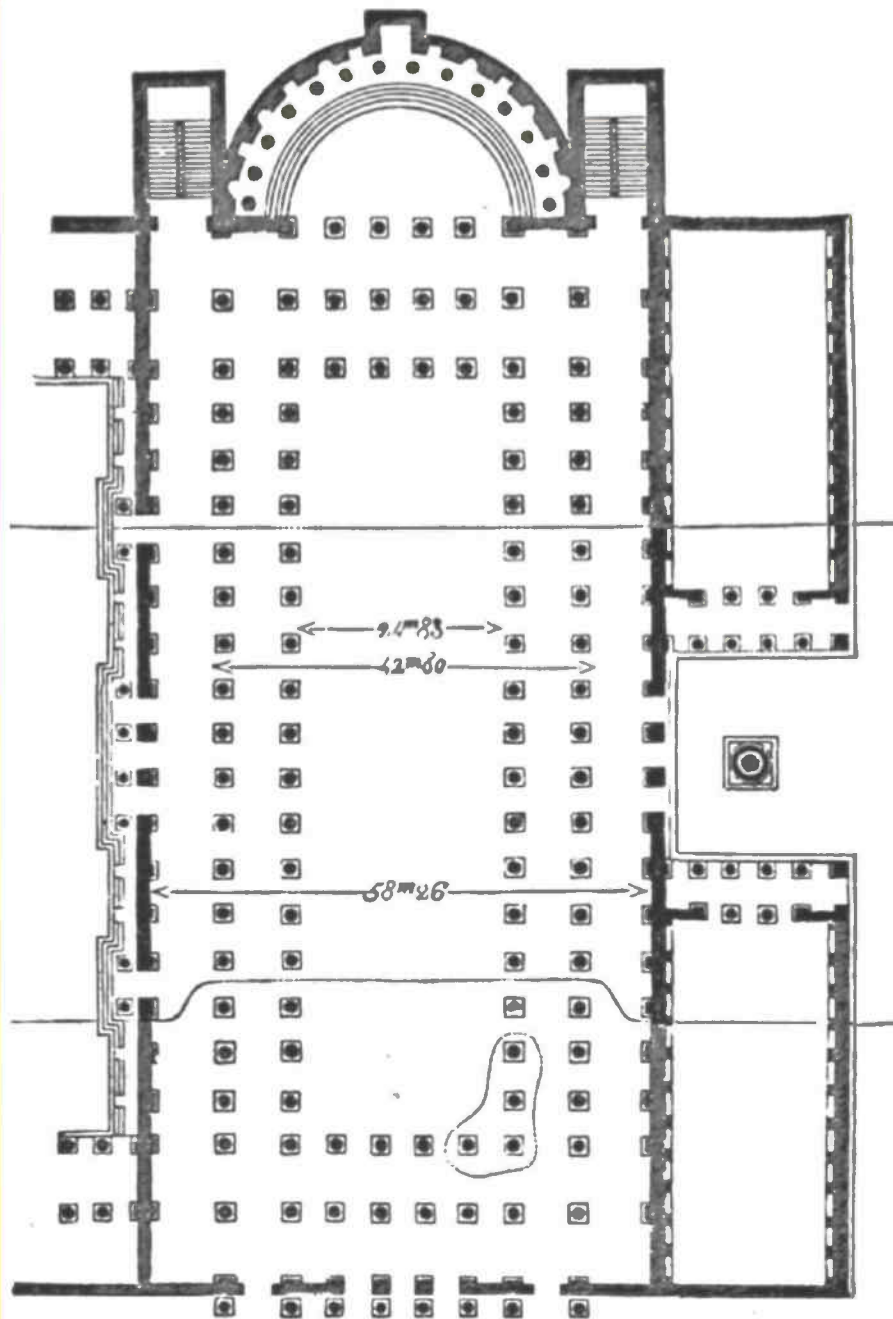
Ο Ερμής παραλαμβάνει τον μικρό Διόνυσο από τον πατέρα του μικρού, τον Δία.
Ανάγλυφο από το θέατρο του Διονύσου στην Αθήνα. Πρώτο μισό του 2^{ου} αι. μ.Χ.

Ρωμαϊκή τέχνη

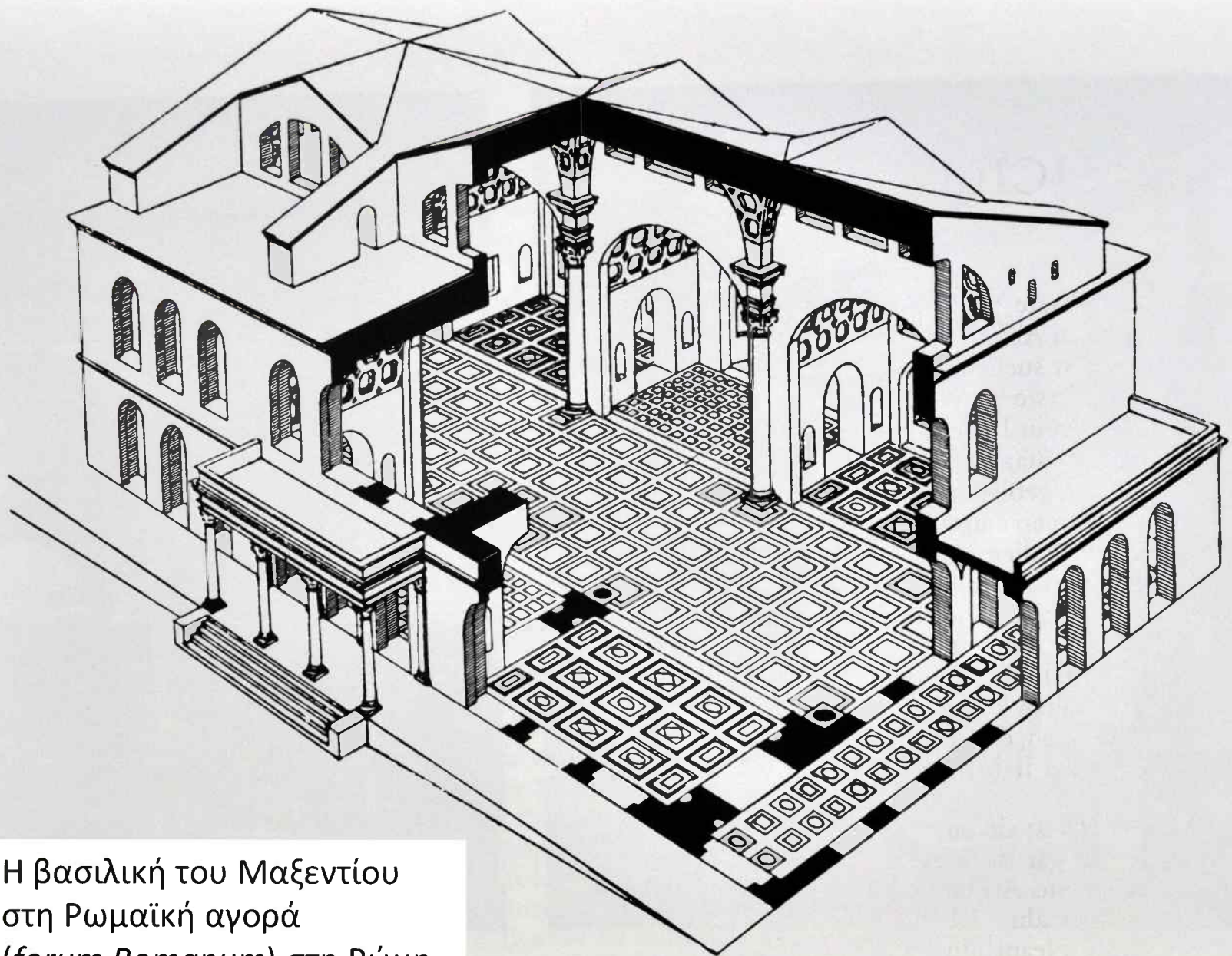
6. Αρχιτεκτονική: Ο τύπος της Βασιλικής.

6α. Η ρωμαϊκή βασιλική.

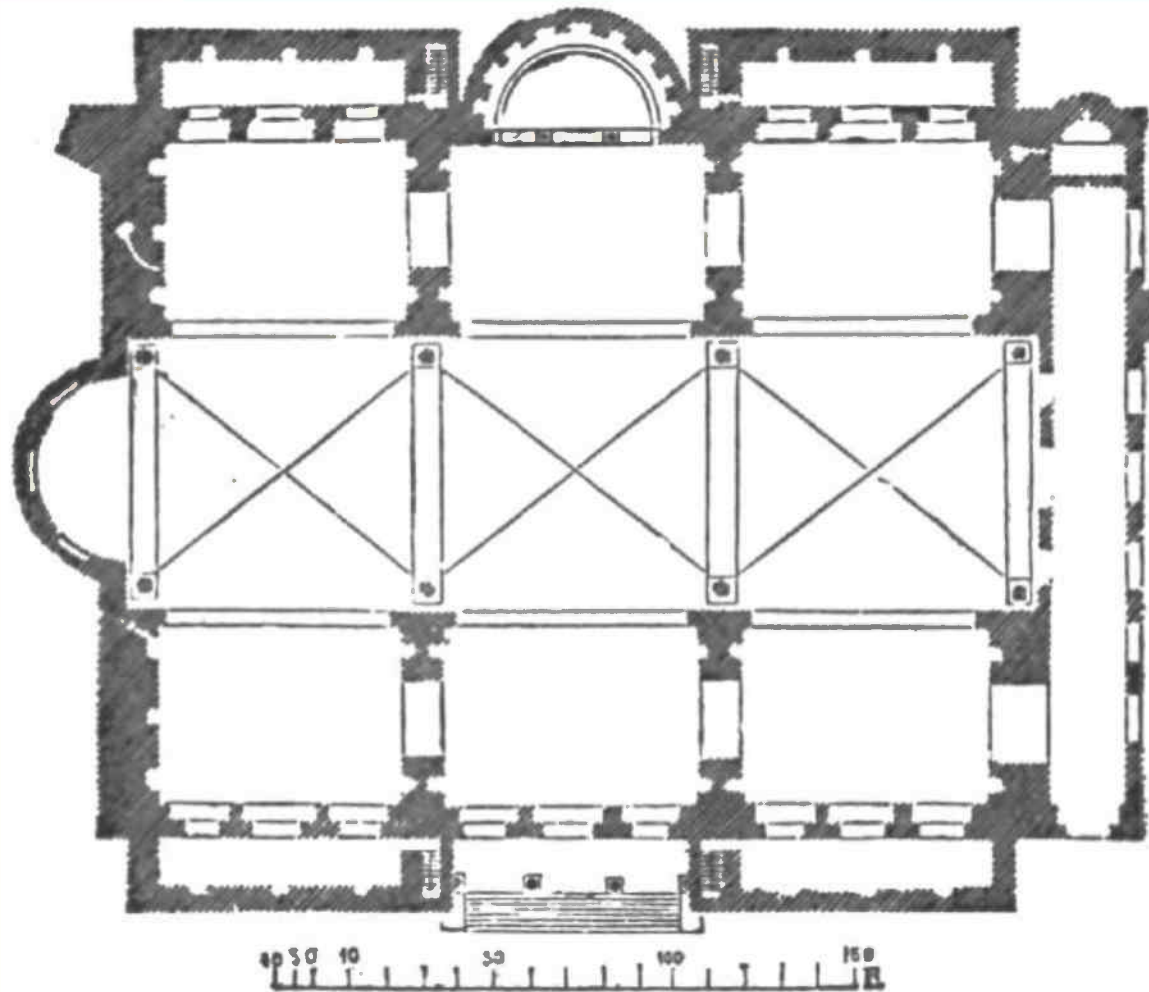
6β. Η (πρωτο)χριστιανική βασιλική.

Η Ουλπία βασιλική στην αγορά του Τραϊανού στη Ρώμη.

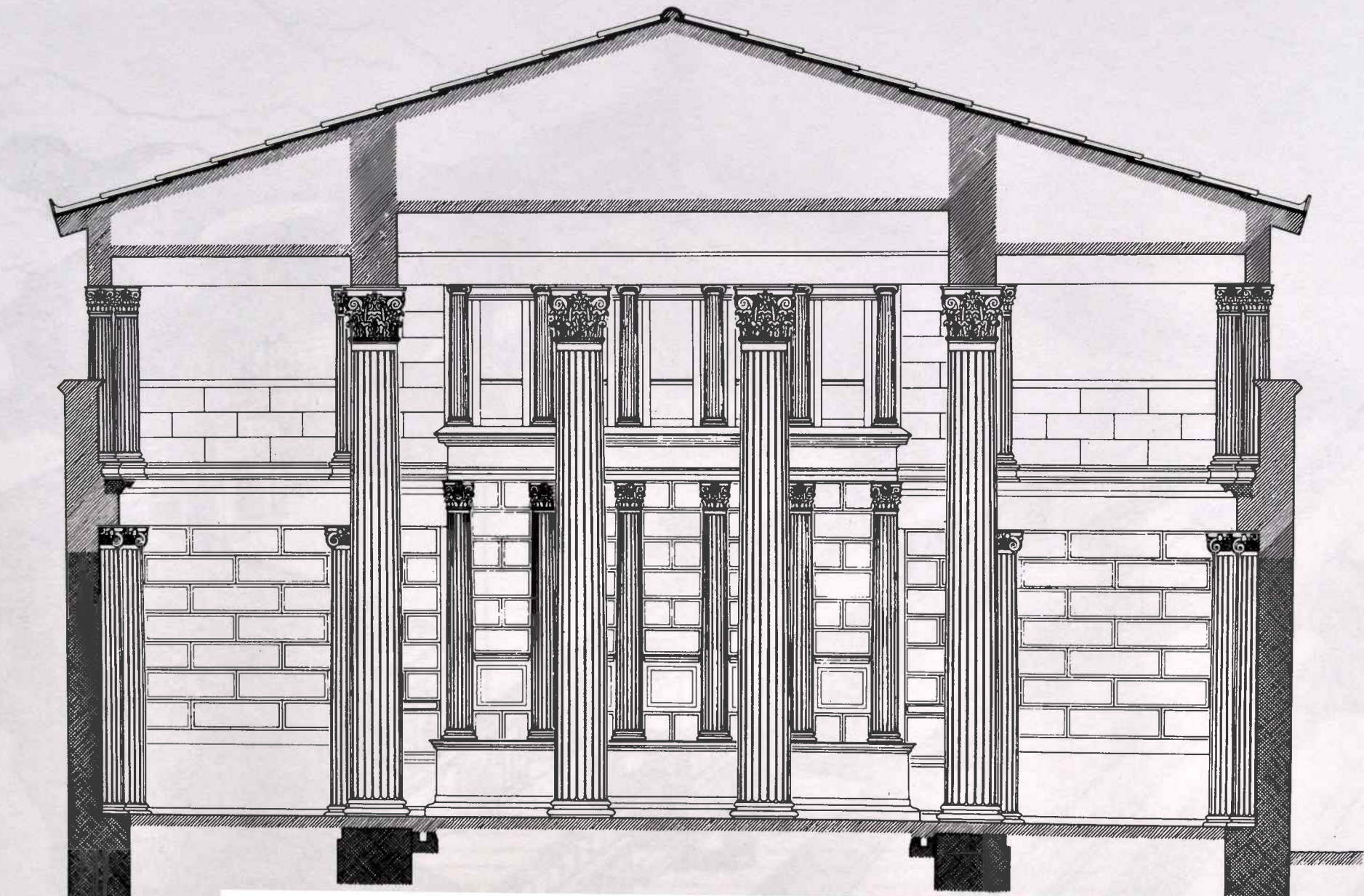
Η βασιλική του Μαξεντίου
στη Ρωμαϊκή αγορά
(*forum Romanum*) στη Ρώμη.

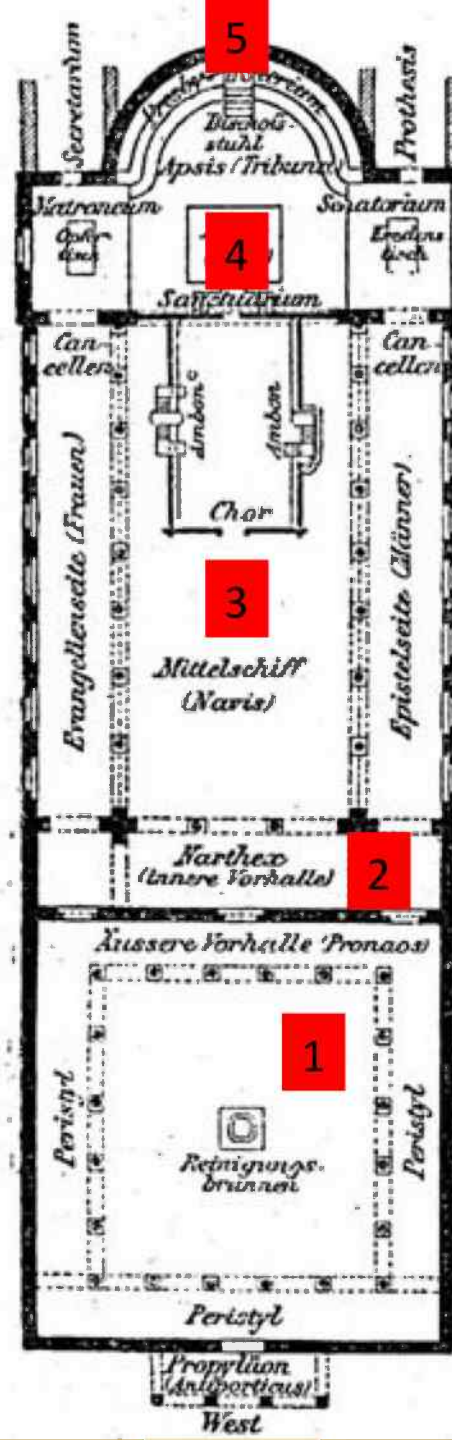
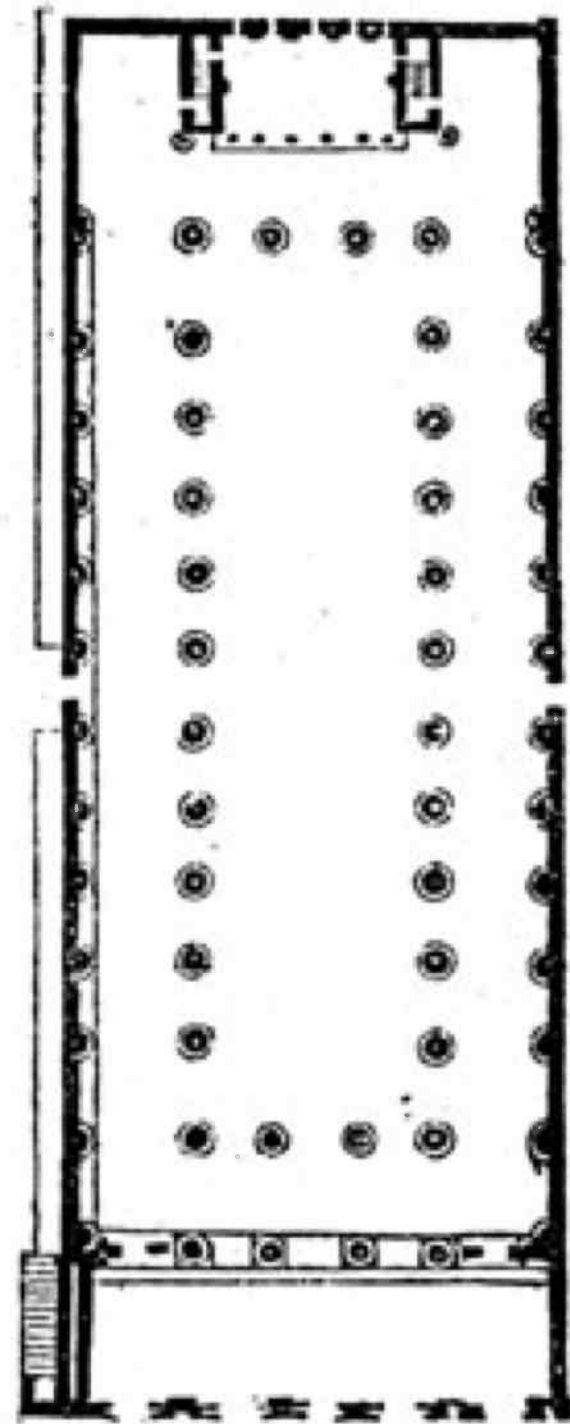
Η βασιλική του Μαξεντίου στη Ρωμαϊκή αγορά
(*forum Romanum*) στη Ρώμη.

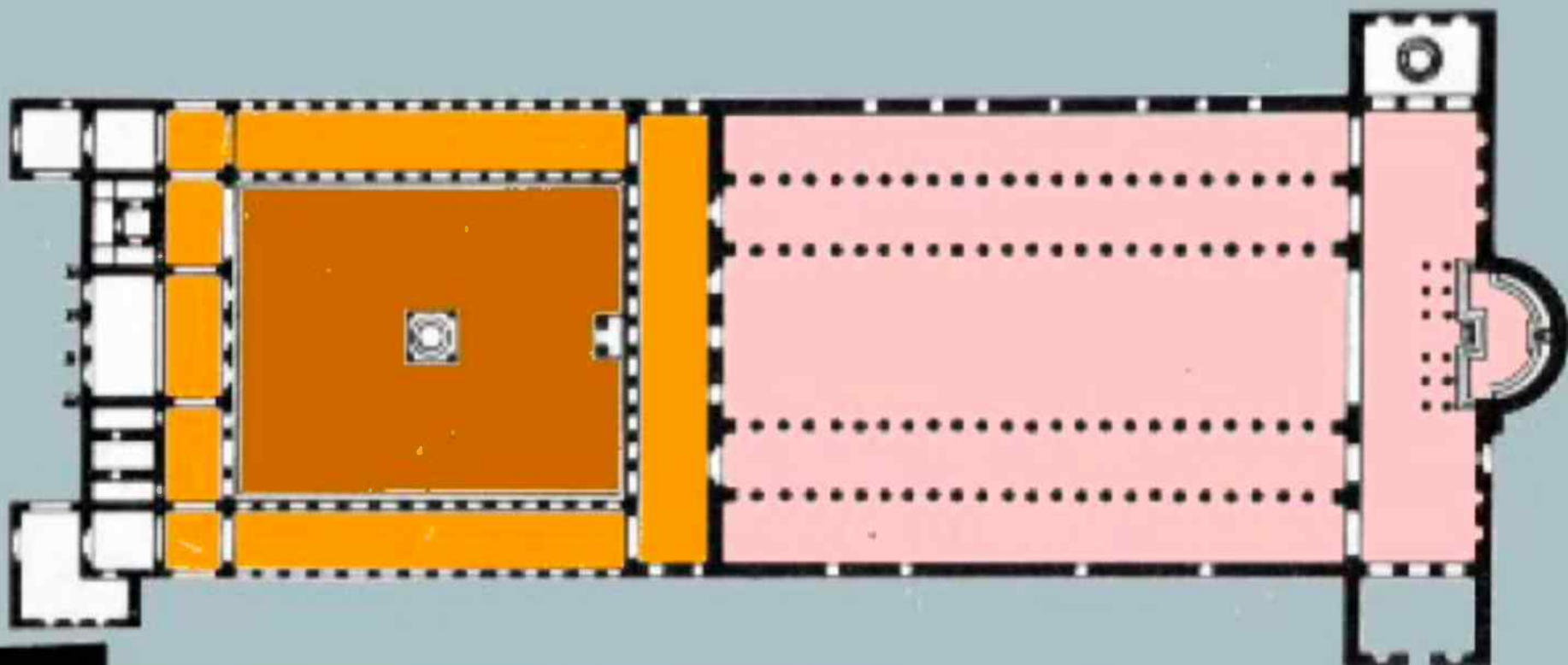
Η Ιουλία βασιλική στη Ρωμαϊκή αγορά (*forum Romanum*)
στη Ρώμη.

Η βασιλική στην Πομπηία (π. 100 π.Χ.). Τομή.

Σύγκριση αρχαίας ρωμαϊκής και χριστιανικής βασιλικής. Η χριστιανική βασιλική περιέχει: Εξωνάρθηκα και νάρθηκα (1-2)· κυρίως χώρο με τρία κλίτη (3)· αψίδα με βωμό (4) και τον επισκοπικό θρόνο (5).

Δημόσιο μέρος

Ήμι-Δημόσιο μέρος

Ιδιωτικό μέρος

Αίθριο

Νάρθηκας

Κρήνη

Είσοδος

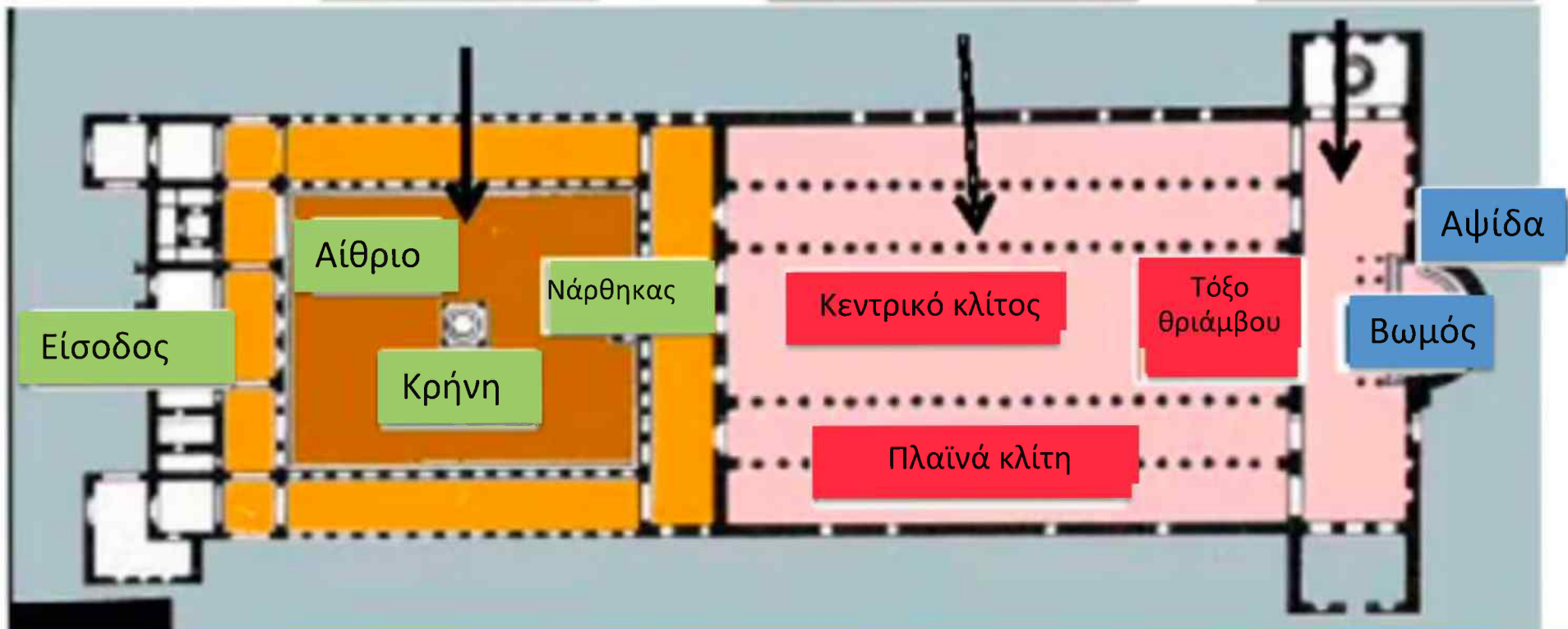
Κεντρικό κλίτος

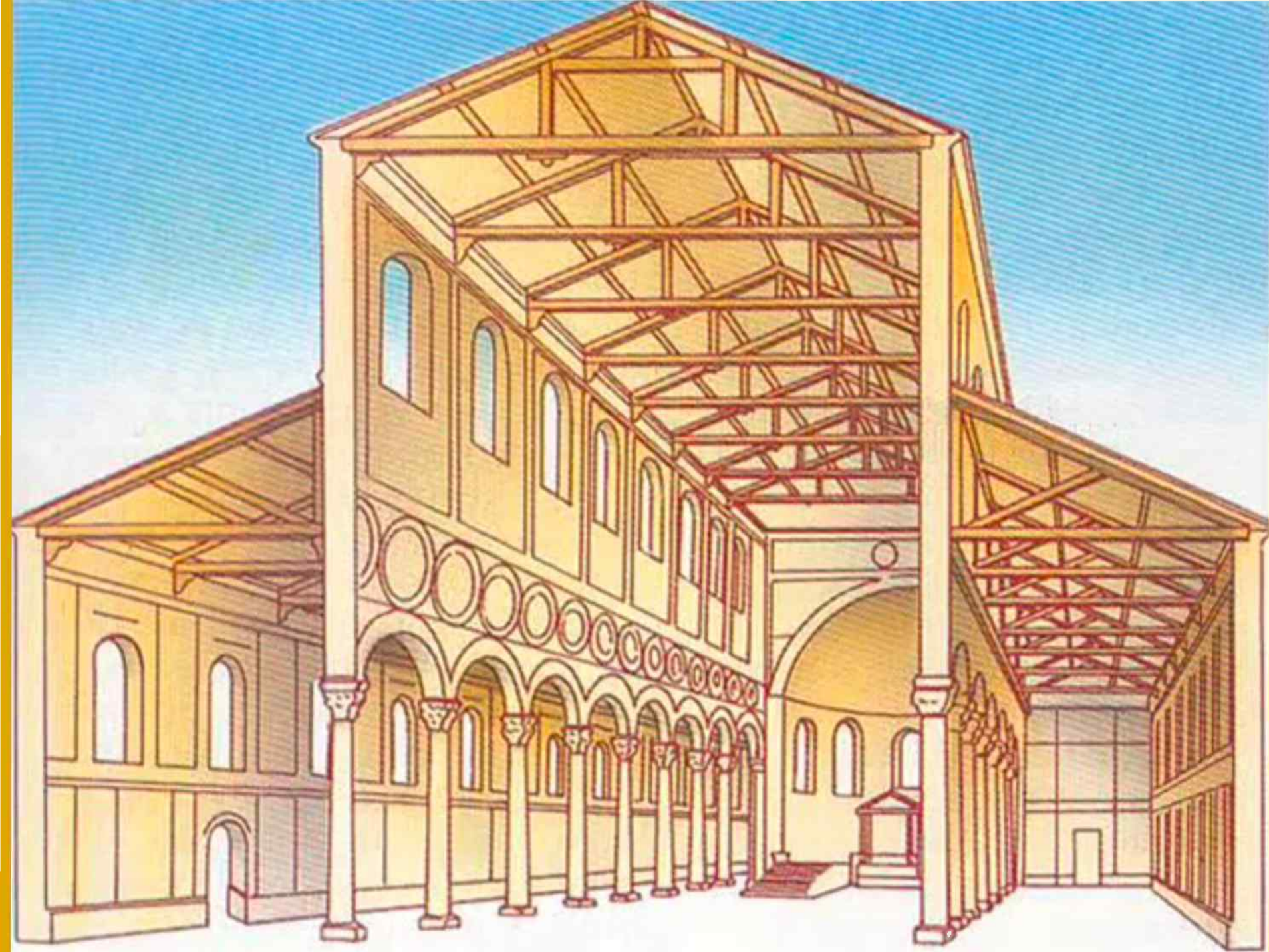
Τόξο
θριάμβου

Πλαϊνά κλίτη

Αψίδα

Βωμός

Η βασιλική του Αγίου Λαυρεντίου εκτός των τειχών στη Ρώμη (4^{ος} αι. μ.Χ.).